

(Ministru kabineta
2019. gada 26. novembra
rīkojums Nr. 587)

**Reģionālās politikas pamatnostādnes
2021.-2027. gadam**

Satura rādītājs

Saīsinājumu saraksts.....	3
Ievads.....	5
Pamatnostādņu kopsavilkums.....	6
1. Reģionālās politikas mērķi	9
A. Uzņēmējdarbības vides uzlabošana reģionos.....	10
B. Pakalpojumu efektivitātes uzlabošana reģionos.....	10
2. Politikas rezultāti un rezultatīvie rādītāji	11
3. Reģionālās politikas teritoriālā pieeja un viedī risinājumi	12
3.1. Atbalsta modelis reģionālās politikas mērķteritorijām	12
3.2. Viedie risinājumi teritoriju attīstībai.....	14
3.3. Teritorijas attīstības plānošanas dokumenti kā pamats investīciju piesaistei	15
4. Informācija par politikas mērķu sasaisti ar Nacionālo attīstības plānu, Latvijas ilgtspējīgas attīstības stratēģiju un citiem Latvijas attīstības plānošanas dokumentiem, kā arī ES politikas plānošanas dokumentiem.....	16
5. Rīcības virzieni un uzdevumi.....	23
A. apakšmērķis – uzņēmējdarbības vides uzlabošana reģionos.....	23
A.1. rīcības virziens. Vietas sagatavošana uzņēmējiem un to produktivitāte	23
A.2. rīcības virziens. Cilvēkkapitāla piesaiste reģionos.....	31
B. apakšmērķis. Pakalpojumu efektivitātes uzlabošana reģionos.....	35
B.1. rīcības virziens. Pakalpojumu nodrošināšana reģionos atbilstoši demogrāfiskajiem izaicinājumiem	35
B.2. rīcības virziens. Sasniedzamība un dzīves vide reģionos	40
B.3. rīcības virziens. Plānošanas reģionu un pašvaldību administrācijas darba efektivitāte	46
6. Rīcības virzienu uzdevumi, to izpildes termiņš un atbildīgā/līdzatbildīgā institūcija.....	54

Saīsinājumu saraksts

ADP	Atvērto datu portāls
AER	Atjaunojamie energoresursi
ALTUM	Akciju sabiedrība "Attīstības finanšu institūcija ALTUM"
ĀM	Ārlietu ministrija
CO ₂	Ogļskābā gāze/oglekļa dioksīds
CSP	Centrālā statistikas pārvalde
Eiropa 2020	Eiropas Savienības stratēģija „Eiropa 2020”
EJZF	Eiropas Jūrlietu un zivsaimniecības fonds
ELFLA	Eiropas Lauksaimniecības fonds lauku attīstībai
EM	Ekonomikas ministrija
ERAF	Eiropas Reģionālās attīstības fonds
ES	Eiropas Savienība
ESF	Eiropas Sociālais fonds
Eurostat	Eiropas Savienības statistikas birojs
FM	Finanšu ministrija
IIN	Iedzīvotāju ienākuma nodoklis
INTERREG	Kohēzijas politikas Eiropas teritoriālās sadarbības mērķis
IKP	Iekšzemes kopprodukts
IKT	Informācijas un komunikāciju tehnoloģijas
IZM	Izglītības un zinātnes ministrija
KF	Kohēzijas fonds
KM	Kultūras ministrija
KWh	Kilovatstundas
“Latvija 2030”	Latvijas ilgtspējīgas attīstības stratēģija līdz 2030.gadam
LDDK	Latvijas Darba devēju konfederācija
LEADER (CLLD)	Sabiedrības virzīta vietējā attīstība
LIAA	Latvijas Investīciju un attīstības aģentūra
LLF	Latvijas Lauku forums
LLPA	Latvijas Lielo pilsētu asociācija
LPS	Latvijas Pašvaldību savienība
LTRK	Latvijas Tirdzniecības un rūpniecības kamera
NĪN	Nekustamā īpašuma nodoklis
NUTS	Eiropas Savienības Teritoriālo vienību nomenklatūra statistikai
OECD	Ekonomiskās sadarbības un attīstības organizācija
PFIS	Pašvaldību finanšu izlīdzināšanas sistēma
RACA	Reģionālo attīstības centru apvienība
RAIM	Teritorijas attīstības plānošanas informācijas sistēmas Reģionālās attīstības indikatoru modulis
RIS3	Viedās specializācijas stratēģija

RR	Rezultatīvais rādītājs
SEZ	Speciālā ekonomiskā zona
SIA	Sabiedrība ar ierobežotu atbildību
SaM	Satiksmes ministrija
TM	Tieslietu ministrija
VARAM	Vides aizsardzības un reģionālās attīstības ministrija
VID	Valsts ieņēmumu dienests
VISS	Valsts informācijas sistēmu savietotājs
VPVKAC	Valsts un pašvaldību vienotais klientu apkalpošanas centrs
VRAA	Valsts reģionālās attīstības aģentūra
VSAA	Valsts sociālās apdrošināšanas aģentūra
ZM	Zemkopības ministrija

Ievads

Reģionālās politikas pamatnostādnes (turpmāk – pamatnostādnes) ir vidēja termiņa politikas plānošanas dokuments, kas nosaka Latvijas reģionālo politiku, aptverot laika periodu līdz 2027.gadam. Pamatnostādnes detalizē Nacionālā attīstības plāna 2021.-2027.gadam uzstādījumus, rīcības virzienus un uzdevumus reģionālajā politikā atbilstoši Nacionālā attīstības plāna 2021.-2027.gadam pirmajai redakcijai¹.

Pamatnostādnes izstrādātas, ievērojot Reģionālās attīstības likuma 16.pantā noteikto Vides aizsardzības un reģionālās attīstības ministrijas (turpmāk – VARAM) kompetenci, kas paredz, ka VARAM ir vadošā iestāde valsts reģionālās politikas izstrādē un īstenošanā, kā arī reģionālās attīstības valsts atbalsta pasākumu īstenošanas koordinācijā. Vienlaikus Ministru kabineta 2011.gada 29.marta noteikumu Nr.233 “Vides aizsardzības un reģionālās attīstības ministrijas nolikums” 5.3.1. un 6.1.apakšpunkts uzdod VARAM izstrādāt reģionālās politikas plānošanas dokumentu.

Kā būtiskākais avots pamatnostādnēs paredzēto ieguldījumu finansēšanai (t.i., investīcijām infrastruktūrā) plānots Eiropas Savienības (turpmāk – ES) fondu² finansējums 2021.-2027.gada plānošanas periodam, kā arī citi ārvalstu finanšu instrumenti. Pamatnostādņu 2.pielikumā uzdevumiem plānotais finansējuma apjoms norādīts, ievērojot NAP 2021-2027 ieplānoto ES fondu un citu finansējuma avotu apjomu. Vienlaikus 2.pielikumā norādītās ES fondu finansējuma summas ir indikatīvas, jo pamatnostādņu saskaņošanas laikā vēl turpinās sarunas ar Eiropas Komisiju par Latvijai pieejamā ES fondu finansējuma izlietojumu. Daudzi uzdevumi tiks īstenoti par valsts budžeta līdzekļiem, t.sk. VARAM un citu valsts pārvaldes iestāžu esošo funkciju ietvaros, kā arī par pašvaldību budžeta līdzekļiem.

VARAM ir izstrādājusi pamatnostādnes, balstoties uz spēkā esošo pamatnostādņu izvērtējumu³, konsultācijām ar teritoriju attīstības plānošanā iesaistītajām pusēm un ņemot vērā pieejamos pētījumus un ārvalstu praksi (konkrētāk aprakstīts turpmāk tekstā). Līdz ar pamatnostādņu izstrādi VARAM īsteno administratīvi teritoriālo reformu, kuras mērķis ir izveidot ekonomiski attīstīties spējīgas administratīvās teritorijas ar vietējām pašvaldībām, lai pašvaldības spētu nodrošināt tām likumos noteikto autonomo funkciju izpildi salīdzināmā kvalitātē un pieejamībā, kā arī spētu sniegt iedzīvotājiem kvalitatīvus pakalpojumus par samērīgām izmaksām. Pamatnostādnēs ir ietverti atbalsta pasākumi uzņēmējdarbības veicināšanai, pakalpojumu kvalitātes un pieejamības uzlabošanai, publiskās pārvaldes un pilsoniskās sabiedrības kapacitātes celšanai, kā arī sabiedrības līdzdalības palielināšanai lēmumu pieņemšanas procesos, kas būs piemērojami pašvaldībām pēc reformas, tādējādi veicinot reģionālās politikas mērķu sasniegšanu. Pamatnostādnes paredz turpināt līdz šim uzsāktās efektīvākās, produktīvākās un ekonomiskākās darbības, kā arī piedāvā jaunus risinājumus, lai sasniegtu nospraustos mērķus, balstoties uz problēmu cēloņiem.

Pamatnostādņu mērķi un rīcības virzieni 2019.gada martā – maijā tika apspriesti piecos reģionālajos semināros, kas notika Alūksnē, Liepājā, Jelgavā, Rēzeknē un Siguldā. To mērķis bija iepazīties ar reģionālās politikas līdzšinējiem rezultātiem, t.sk. ar ES fondu atbalstu, identificējot esošos reģionālās politikas izaicinājumus, ko var risināt ar ES fondu ieguldījumiem teritoriju attīstībai, diskutēt par reģionālās politikas uzstādījumiem. Semināros kopumā

¹ Pieejama: <https://www.pkc.gov.lv/lv/aktualit%C4%81tes/aicinam-piedalities-nacionala-attistibas-plana-2021-2027-gadam-pirmas-redakcijas>.

² ES fondi – Eiropas Reģionālās attīstības fonds (ERAF), Eiropas Sociālais fonds Plus (ESF+), Kohēzijas fonds (KF), Eiropas Lauksaimniecības fonds lauku attīstībai (ELFLA), Eiropas Jūrlietu un zivsaimniecības fonds (EJZF).

³ Informatīvais ziņojums “Par Reģionālās politikas pamatnostādņu 2013. - 2019.gadam īstenošanas 2013. - 2017.gadā starpposma novērtējumu” izskatīts 2018.gada 24.aprīļa Ministru kabineta sēdē. Pieejams: <http://polsis.mk.gov.lv/documents/6186>.

piedalījušies 428 dalībnieki, t.sk. 238 pārstāvji no pašvaldībām, 29 – no plānošanas reģioniem, 102 – no teritoriju attīstībā iesaistītajām ministrijām un citām nacionālā līmeņa iestādēm (Ekonomikas ministrija (turpmāk – EM), Zemkopības ministrija (turpmāk – ZM), Kultūras ministrija (turpmāk – KM), Veselības ministrija, Pārresoru koordinācijas centrs, Satiksmes ministrija (turpmāk – SaM), Labklājības ministrija, Izglītības un zinātnes ministrija (turpmāk – IZM), Centrālā statistikas pārvalde (turpmāk – CSP), Valsts reģionālās attīstības aģentūra (turpmāk – VRAA) u.c.), 59 – no citām organizācijām (pilsoniskās sabiedrības grupas, uzņēmēji, augstskolas, Latvijas Pašvaldību savienība (turpmāk – LPS), Latvijas Lielo pilsētu asociācija (turpmāk – LLPA), Reģionālo attīstības centru apvienība (turpmāk – RACA))⁴. No 2019.gada 9.-22.augustam pamatnostādņu projekts tika publicēts VARAM tīmekļa vietnē, nodrošinot sabiedrības līdzdalības iespējas atbilstoši Ministru kabineta 2009.gada 25.augusta noteikumu Nr. 907 “Sabiedrības līdzdalības kārtība attīstības plānošanas procesā” 13.punktam. Bez tam, īstenotas citas sabiedrības līdzdalības aktivitātes – VARAM pārstāvji piedalījušies Latvijas Lauku foruma (turpmāk – LLF) organizētajā Latvijas Lauku kopienu parlamentā, 2019.gada jūnijā, EM darbnīcās “Kā uzlabot reģiona konkurētspēju?” 2019.gada maijā – jūnijā. Vairākas pamatnostādņu sadaļas izstrādātas sadarbībā ar EM, ZM un SaM.

Saskaņā ar Vides pārraudzības valsts biroja 2019.gada 1.novembra vēstuli Nr. 4-01/995 “Par stratēģisko ietekmes uz vidi novērtējumu plānošanas dokumentam” Stratēģiskais novērtējums pamatnostādņēm nav nepieciešams.

Pamatnostādņu kopsavilkums

Latvijā ir vienas no augstākajām reģionālās attīstības atšķirībām – starp Ekonomiskās Sadarbības un Attīstības organizācijas (turpmāk – OECD) valstīm tās ir trešās augstākās. Rīgas plānošanas reģionā iekšzemes kopprodukts (turpmāk – IKP) uz vienu iedzīvotāju 2016.gadā ir 17 213 *euro*, kas ir 135% no vidējā IKP uz vienu iedzīvotāju valstī (12 760 *euro*). Kurzēm IKP uz vienu iedzīvotāju ir 74% no vidējā IKP uz vienu iedzīvotāju valstī, Vidzemē 66%, Zemgalē 63%, bet Latgalē 51%.⁵

Reģionālās politikas mērķis ir radīt priekšnosacījumus visu reģionu ekonomiskā potenciāla attīstībai un sociālekonomisko atšķirību mazināšanai, paaugstinot iekšējo un ārējo konkurētspēju, kā arī nodrošinot teritoriju specifikai atbilstošus risinājumus apdzīvojamā un kvalitatīvas dzīves vides attīstībai, vidējā termiņā panākot reģionālā IKP starpības samazinājumu – mazāk attīstīto plānošanas reģionu vidējais IKP uz vienu iedzīvotāju līmenis pret augstāk attīstīto plānošanas reģionu veido 55% (bāzes vērtība 2016.gadā – 47%).

Vienlaikus ir būtiski nodrošināt Rīgas metropoles areāla attīstību, pilnvērtīgi izmantojot Rīgas metropoles areāla potenciālu konkurētspējas stiprināšanai Baltijas jūras reģionā un Latvijas tautsaimniecības attīstībai, virzoties uz zināšanām balstītu un produktīvu ekonomiku.

Būtiskākie jaunās reģionālās politikas principi un tematiskie virzieni:

1. Teritoriālā pieeja atbalsta sniegšanā

- a. atbalstu plānots sniegt visiem plānošanas reģioniem un pašvaldībām:

⁴ Sīkāka informācija pieejama VARAM tīmekļa vietnē: http://www.varam.gov.lv/lat/darbibas_veidi/reg_att/regionalie_seminari/?doc=27508.

⁵ VARAM aprēķins, izmantojot CSP datus. CSP. IKG10_110. Iekšzemes kopprodukts statistiskajos reģionos un republikas pilsētās (faktiskajās cenās). Pieejams: https://data1.csb.gov.lv/pxweb/lv/ekfin/ekfin__ikp__reg/IKG10_110.px/table/tableViewLayout1/?rxid=82d915a2-87ce-4635-a75c-42c03343be8c.

- i. priekšroka un lielāks atbalsts tiks sniegts reģioniem ar augstākām reģionālās attīstības atšķirībām, diferencējot atbalstu atbilstoši IKP līmenim;
- ii. atbalsts tiks sniegts Latvijas ilgtspējīgas attīstības stratēģijā līdz 2030.gadam (turpmāk – “Latvija 2030”) noteiktajām mērķteritorijām/nacionālo interešu telpām: attīstības centriem, lauku attīstības telpai, Rīgas metropoles areālam⁶, Austrumu pierobežai un Baltijas jūras piekrastei atbilstoši specifisko teritoriju vajadzībām un izaugsmes iespējām, tai skaitā ņemot vērā izcilus dabas, ainavu un kultūrvēsturisko teritoriju areālus, kur koncentrētas tās unikālās vērtības, kas veido Latvijas un tās dažādo reģionu identitāti un starptautisko atpazīstamību. Vienlaikus lielākais uzsvars tiks likts uz attīstības centru izaugsmi, to un apkārtējo teritoriju sadarbību, veicinot daudzlīmeņu policentrisku attīstību. Rīgas pilsētai un apkārtējām teritorijām sniegtais atbalsts galvenokārt būtu jānovirza Rīgas metropoles areāla starptautiskās konkurētspējas veicinošiem projektiem;
- b. plānots paplašināt atbalsta iespējas vietējo teritoriālo kopienu (t.i., iedzīvotāju virzītām) iniciatīvām, tai skaitā iekļaujot to izglītošanu, sociālo un pilsonisko prasmju stiprināšanu;
- c. kā pamats investīciju piesaistei tiks izmantoti savstarpēji integrēti teritoriju attīstības plānošanas dokumenti gan reģionālā, gan vietējā pārvaldes līmenī⁷, gan pilsoniskās sabiedrības līmenī (tai skaitā vietējās rīcības grupas stratēģijas, ciemu/kopienas attīstības plāni)⁸.

2. Tematiskā koncentrācija

Galvenie tematiskie virzieni:

- a. reģionālās ekonomikas attīstība, kas balstās uz plānošanas reģionu un pašvaldību aktīvu rīcību, t.sk. sniedzot atbalstu pašvaldībām uzņēmējdarbības vides attīstībai, ceļot produktivitāti un piesaistot cilvēkresursus reģionos, kā arī veidojot reģionālās inovācijas un zināšanu sistēmas;
- b. pakalpojumu efektivitātes uzlabošana⁹, ņemot vērā demogrāfiskās tendences, sniedzot atbalstu pašvaldību pakalpojumu ēku energoefektivitātes uzlabošanai, pirmsskolas izglītības pieejamībai¹⁰, viedo risinājumu ieviešanai, publiskās ārtelpas attīstībai, kā arī mobilitātes uzlabošanai pakalpojumu sasniedzamībai;
- c. plānošanas reģionu, pašvaldību administrācijas un citu teritorijas attīstības plānošanā iesaistīto pušu kapacitātes celšana, tai skaitā pilsoniskās sabiedrības

⁶ Tajā ietilpstošās pašvaldības noteiks Rīcības plāns Rīgas metropoles areāla attīstībai, informācija pieejama: <http://rpr.gov.lv/darbibas-jomas/attistibas-planosana/rigas-metropole/>.

⁷ Plānošanas reģionu un pašvaldību attīstības programmas.

⁸ Atbilstoši Attīstības plānošanas sistēmas likumam pilsoniskās sabiedrības līmenī attīstības plānošanas dokumenti netiek reglamentēti, vienlaikus pilsoniskās sabiedrības attīstības redzējuma noteikšanai ir ieteicams izstrādāt plānošanas dokumentu (piemēram., vietējās rīcības grupas attīstības stratēģiju, ciema / kopienas attīstības plānu).

⁹ Galvenokārt ar pakalpojumiem pamatnostādņu ietvaros tiek saprasti pakalpojumi, kas ir ietverti Reģionālās politikas pamatnostādnēs 2013.-2019.gadam noteiktajā pakalpojumu “grozā” un kuri tiek iedalīti jomās “Kultūra”, “Veselība”, “Sociālie pakalpojumi un citi” un “Izglītība, zinātne, jaunatne un sports”. Pašlaik ir spēkā iepriekš noteiktais pakalpojumu “grozs”, kas tiks pārskatīts, tai skaitā izstrādājot jaunus nozaru politiku plānošanas dokumentus vai normatīvos aktus vai to grozījumus, precizējot pašvaldību sniedzamo pakalpojumu klāstu atbilstoši jaunajam teritoriālajam ietvaram.

¹⁰ Prioritāri paredzēts sniegt atbalstu pirmsskolas izglītības pieejamībai, jo saskaņā ar pašvaldību sniegtajiem datiem kopējā rinda uz pašvaldības pirmsskolas izglītības iestādēm 2018.gada oktobrī bija 7 536 bērni.

grupām, sniedzot metodisku atbalstu savstarpēji saskaņotu teritorijas attīstības plānošanas dokumentu izstrādei un iniciatīvu īstenošanai.

3. Viedu risinājumu principa piemērošana attīstības plānošanā un projektu īstenošanā

Ņemot vērā publiskā finansējuma samazināšanos reģionālai attīstībai, kā arī nepieciešamību pielāgot pakalpojumu tīklu iedzīvotāju skaita izmaiņām konkrētās teritorijās, svarīgi, lai īstenotie pasākumi būtu ar lielāku pievienoto vērtību un nestu atdevi ilgākā laika perspektīvā. Attiecīgi plānots atbalstīt viedus risinājumus, kas:

- a. uzlabos publiskās pārvaldes institūciju darbību (VARAM, plānošanas reģionu, pašvaldību), samazinot pakalpojumu uzturēšanas izmaksas, mazinot birokrātisko slogu, veicinot cilvēku dzīves kvalitātes celšanos;
- b. samazinās ietekmi uz vidi un izmantos informācijas un komunikācijas tehnoloģiju (turpmāk – IKT) sniegtās iespējas;
- c. veicinās reģionos produktu vai pakalpojumu testa vides radīšanu viediem risinājumiem, sekmējot teritoriju ekonomisko izaugsmi.
- d. uzlabos publiskās pārvaldes institūciju sadarbību un mijiedarbību ar uzņēmējiem, izglītības un pētniecības institūciju pārstāvjiem, pilsoniskās sabiedrības grupām, panākot jēgpilnākus risinājumus un koordinētākas darbības kopējo mērķu sasniegšanā.

Vienlaikus reģionu attīstības tendences rada pamatu secināt, ka, plānojot attīstību, jāapsver risinājumi, kā nodrošināt to teritoriju, kuras iztukšojas un uzrāda zemu attīstības rezultātus, “viedo saraušanos”¹¹.

Reģionālās politikas pamatnostādņu īstenošanas instrumenti:

1. ES fondi;
2. Valsts budžets un to veidojošie nodokļu ieņēmumi;
3. Pašvaldību budžeta līdzekļi un to veidojošie nodokļu ieņēmumi;
4. Citi ārvalstu finanšu instrumenti (t.sk. Norvēģijas finanšu instruments, Šveices finanšu instruments).

Pamatnostādnēs noteikto reģionālās politikas mērķu sasniegšanai un plānoto pasākumu īstenošanai indikatīvi nepieciešamais finansējums kopā sastāda 2 187 198 857 *euro*, t.sk. kā ES politiku instrumentu līdzfinansējums - valsts budžets 363 811 375 *euro* un pašvaldību budžets 523 714 286 *euro*, ES politiku instrumentu un pārējās ārvalstu finanšu palīdzības finansējums 1 104 832 530 *euro*¹², privātā sektora finansējums 254 840 667 *euro*. Daudzi pamatnostādnēs plānotie pasākumi tiks īstenoti esošā budžeta ietvaros, t.sk. mērķtiecīgāk un efektīvāk plānojot un izmantojot esošo finansējumu, kā arī turpinot diskusiju par nodokļu stimuliem pašvaldībām uzņēmējdarbības veicināšanai.

¹¹ Sk. ESPON publikāciju “Shrinking rural regions in Europe”, pieejama: <https://www.espon.eu/sites/default/files/attachments/ESPON%20Policy%20Brief%20on%20Shrinking%20Rural%20Regions.pdf>

¹² Pamatnostādņu projekta 2.pielikumā norādīto uzdevumu īstenošanai ir plānots piesaistīt ES fondu 2021.–2027.gada plānošanas perioda finansējumu. Norādītais ES fondu finansējuma apjoms pamatnostādņu projektā iezīmēto uzdevumu īstenošanai ir indikatīvs, ņemot vērā, ka Eiropas Savienības līmenī vēl turpinās diskusijas par Eiropas Savienības dalībvalstīm pieejamo ES fondu finansējumu 2021.–2027.gada plānošanas periodam un atbalsta tvērumu.

1. Reģionālās politikas mērķi

Vērtējot attīstības tendences pēdējo 10 gadu laikā, secināts, ka reģionālās attīstības atšķirības ir nedaudz samazinājušās – IKP starpības samazinājums ir no 5% Latgalē līdz 2% Zemgalē. Tas skaidrojams ar to, ka reģioni pēdējos 10 gadus ir auguši straujāk par Latvijas vidējo līmeni, kur Zemgale ir augusi par 3% straujāk, savukārt Latgale līdz pat 11% straujāk.¹³

Vienlaikus reģionālās attīstības atšķirību mazināšana ir ilgtermiņa izaicinājums. Latvijā ir vienas no augstākajām reģionālās attīstības atšķirībām – starp OECD valstīm tās ir trešās augstākās. Rīgas plānošanas reģionā IKP uz vienu iedzīvotāju 2016.gadā ir 17 213 *euro*, kas ir 135% no vidējā IKP uz vienu iedzīvotāju valstī (12 760 *euro*). Kurzemē IKP uz vienu iedzīvotāju ir 74% no vidējā IKP uz vienu iedzīvotāju valstī, Vidzemē 66%, Zemgalē 63%, bet Latgalē 51%.¹⁴

Rīgas plānošanas reģionā IKP uz vienu iedzīvotāju ir 2,6 reizes lielāks nekā Latgales reģionā. Turklāt būtiski atšķiras komersantu spēja piesaistīt investīcijas – atšķirības nefinanšu investīcijās ir 5,4 reizes starp Rīgas un Latgales plānošanas reģionu. Tā rezultātā darba samaksas atšķirības starp plānošanas reģioniem ir 1,6 reizes (jeb 5 līdz 10 gadu starpība starp plānošanas reģioniem).

Reģionālās attīstības atšķirības ir būtiski ietekmējušas arī iedzīvotāju skaita izmaiņas pēdējos 10 gados, un tas būtiski atšķiras reģionāli – Pierīgas statistiskajā reģionā pēdējos 10 gados iedzīvotāju skaits ir samazinājies tikai par 1%, kamēr Latgales statistiskajā reģionā par 20%.¹⁵ Iedzīvotāju skaits ietekmē arī pašvaldību ieņēmumus un iespējas nodrošināt iedzīvotājiem pakalpojumus, radot atšķirīgus izaicinājumus starp reģioniem.

Reģionālās politikas mērķis ir visu reģionu potenciāla attīstība un sociālekonomisko atšķirību mazināšana, stiprinot to iekšējo un ārējo konkurētspēju, kā arī nodrošinot teritoriju specifikai atbilstošus risinājumus apdzīvojuma un kvalitatīvas dzīves vides attīstībai.

Pēc VARAM aprēķiniem pie esošā ekonomiskās attīstības tempa, lai sasniegtu reģionālās atšķirības 75%¹⁶ apmērā no Latvijas vidējā IKP, būtu nepieciešami 50 gadi, sasniedzot 7 994 milj. *euro* IKP pieaugumu plānošanas reģionos. VARAM uzskata, ka nepieciešams izvirzīt ambiciozāku mērķi – sasniegt šādu reģionālo atšķirību samazināšanos 20 gados.

Līdz ar to reģionālās politikas vidējā termiņa, t.sk. ES fondu 2021.-2027.gada plānošanas perioda, mērķis ir samazināt IKP starpību starp plānošanas reģioniem vismaz par 8 procentpunktiem, panākot reģionālā IKP starpības samazinājumu – mazāk attīstīto plānošanas reģionu vidējais IKP uz vienu iedzīvotāju līmenis pret augstāk attīstīto plānošanas reģionu

¹³ VARAM aprēķins, izmantojot CSP datus. CSP. IKG10_110. Iekšzemes kopprodukts statistiskajos reģionos un republikas pilsētās (faktiskajās cenās). Pieejams: https://data1.csb.gov.lv/pxweb/lv/ekfin/ekfin_ikp_reg/IKG10_110.px/table/tableViewLayout1/?rxid=82d915a2-87ce-4635-a75c-42c03343be8c.

¹⁴ VARAM aprēķins, izmantojot CSP datus. CSP. IKG10_110. Iekšzemes kopprodukts statistiskajos reģionos un republikas pilsētās (faktiskajās cenās). Pieejams: https://data1.csb.gov.lv/pxweb/lv/ekfin/ekfin_ikp_reg/IKG10_110.px/table/tableViewLayout1/?rxid=82d915a2-87ce-4635-a75c-42c03343be8c.

¹⁵ VARAM aprēķins, izmantojot CSP datus. CSP. ISG020. Iedzīvotāju skaits un tā izmaiņas statistiskajos reģionos, republikas pilsētās, novadu pilsētās un novados. Pieejams: https://data1.csb.gov.lv/pxweb/lv/iedz/iedz_iedzskaits_ikgad/ISG020.px/table/tableViewLayout1/?rxid=e95c167f-85dd-4d2c-9b01-4e1188a34492.

¹⁶ Mērķis – 75% no Latvijas vidējā IKP uz vienu iedzīvotāju – noteikts līdzīgi kā Eiropas Savienības Kohēzijas politikā tiek iedalīti NUTS 2 reģioni (visa Latvija ir viens NUTS 2 reģions), nosakot tiem pieejamo atbalsta intensitāti – virs un zem 75% no ES vidējā IKP uz vienu iedzīvotāju.

veido 55% (bāzes vērtība 2016.gadā - 47%), kas prasītu plānošanas reģionos papildu 1 657 milj. *euro* IKP pieaugumu. Nosakot reģionālās politikas mērķa rādītāju, tika ņemta vērā arī Rīgas plānošanas reģiona izaugsme.

Lai sasniegtu iepriekšminēto mērķi, tiek izvirzīti divi apakšmērķi:

A. Uzņēmējdarbības vides uzlabošana reģionos

Reģionālajā attīstībā izšķiroša loma ir uzņēmējdarbības videi reģionos, jo tā sniedz nodarbinātības iespējas un līdz ar to labklājību iedzīvotājiem, stimulē iedzīvotāju palikšanu dzīvesvietās, samazinot teritoriju depopulāciju, kā arī rada ienākumus pašvaldību budžetos no nodokļiem, kas savukārt dod iespējas veikt ieguldījumus teritorijas infrastruktūras uzlabošanā, rezultātā kopumā paaugstinot iedzīvotāju dzīves kvalitāti.

Kā liecina apskatītie statistikas dati (sk. 1.pielikumu), pastāv būtiska tirgus nepilnība – ekonomika koncentrējas Rīgā un tās apkārtnē, radot nesamērīgas reģionālās attīstības atšķirības. Ņemot vērā, ka reģionālās attīstības atšķirības ietekmē kapitālo ieguldījumu apjomu, kas tieši ir saistīts ar ieguldījumiem uzņēmējdarbības infrastruktūrā, kuras tirgus vērtība arī reģionāli ir atšķirīga, tad uzņēmējdarbības vide (galvenokārt infrastruktūra) ir būtisks priekšnosacījums jaunu investīciju ienākšanai reģionos. Ieguldījumiem infrastruktūrā ir ilgāks atmaksāšanās periods, līdz ar to, komersantam veicot ieguldījumus infrastruktūrā, tiek iesaldētas investīcijas, ko komersants varētu investēt jaunu produktu attīstībā.

Tāpēc reģionālās ekonomikas attīstībā būtiska loma ir tieši pašvaldībām kā vietējās attīstības līderiem, kas sadarbībā ar komersantiem veido uzņēmējdarbībai labvēlīgu vidi, tādējādi noņemot slogu komersantam veikt ieguldījumus infrastruktūrā un dodot tam iespēju novirzīt savas investīcijas produkta attīstībai.

Ņemot vērā cilvēkresursu trūkumu reģionos, būtiski veidot tādas atbalsta instrumentus, kas tiešā veidā būtu mērķēti uz darba algu pieaugumu un cilvēkresursu piesaisti reģioniem. Vienlaikus jānorāda, ka pašreizējais uzņēmējdarbības biznesa modelis (vairums uzņēmumu) ir vāji orientēts uz produktu ar augstu pievienoto vērtību radīšanu, kas būtu pamats lielākām darba algām. Latvijas inovācijas sniegums jau vairākus gadus ir starp zemākajiem Eiropā.¹⁷ Tādēļ būtiski ir radīt apstākļus, kas nodrošina pāreju no dabas resursu pārdales un salīdzinoši lēta darbaspēka (dabiskās priekšrocības) izmantošanas uz inovatīvu un zināšanām balstītu ekonomiku¹⁸, kas rada augstu pievienoto vērtību un vienlaikus veicina straujāku labklājības līmeņa celšanos un iespēju nodrošināt augstāku atlīdzību darbaspēkam.

Apakšmērķa sasniegšanai tiek izvirzīti šādi rīcības virzieni:

A1. Vietas sagatavošana uzņēmējam un to produktivitāte;

A2. Cilvēkkapitāla piesaiste reģionos.

B. Pakalpojumu efektivitātes uzlabošana reģionos

Ņemot vērā iedzīvotāju skaita samazināšanos reģionos, nepieciešams pārskatīt un padarīt efektīvāku pakalpojumu tīklu. Vienlaikus izaicinājumi starp teritorijām ir atšķirīgi – teritorijās,

¹⁷ European Commission (2019). Commission staff working document. Country Report Latvia 2019. 2019 European Semester: Assessment of progress on structural reforms, prevention and correction of macroeconomic imbalances, and results of in-depth reviews under Regulation (EU) No 1176/2011. Pieejams: https://ec.europa.eu/info/sites/info/files/file_import/2019-european-semester-country-report-latvia_en.pdf.

¹⁸ European Innovation Scoreboard 2018: <https://ec.europa.eu/docsroom/documents/33147>

kur samazinās iedzīvotāju skaits, jāveido risinājums pakalpojumu uzturēšanas izmaksu samazināšanai uz klientu, savukārt teritorijās, kur pieaug iedzīvotāju skaits, jāpalielina pakalpojuma pieejamība un kvalitāte. Tāpēc būtiski rast risinājumus gan pašai pakalpojumu nodrošināšanai atbilstoši demogrāfijas izaicinājumiem, gan uzlabot sasniedzamību un dzīves vidi atbilstoši teritorijas specifikai un pakalpojumu sasniegšanai. Lai veiktu pārmaiņas, ieviešot jaunus risinājumus, būtiska ir arī plānošanas reģionu un pašvaldību kapacitāte.

Apakšmērķa sasniegšanai tiek izvirzīti šādi rīcības virzieni:

B1. Pakalpojumu nodrošināšana reģionos atbilstoši demogrāfijas izaicinājumiem;

B2. Sasniedzamība un dzīves vide reģionos;

B3. Plānošanas reģionu un pašvaldību administrācijas darba efektivitāte.

2. Politikas rezultāti un rezultatīvie rādītāji

Mērķis – visu reģionu potenciāla attīstība un ekonomisko atšķirību mazināšana, stiprinot to iekšējo un ārējo konkurētspēju, kā arī nodrošinot teritoriju specifikai atbilstošus risinājumus apdzīvojuma un kvalitatīvas dzīves vides attīstībai			
Rezultatīvais rādītājs	2019. gads	2024.gads	2027.gads
Reģionālā IKP starpība – četru mazāk attīstīto plānošanas reģionu vidējais IKP uz vienu iedzīvotāju līmenis pret augstāk attīstīto plānošanas reģionu, %	47% (2016.gads)	-	55% 1 657 milj. <i>euro</i> (papildus IKP pieaugums reģionos)
1. Apakšmērķis - uzņēmējdarbības vides uzlabošana reģionos			
1.1. Darba algas plānošanas reģionos – četru mazāk attīstīto plānošanas reģionu vidējais līmenis pret augstāk attīstīto plānošanas reģionu, %	73% (2016.gads)	-	89% 729 milj. <i>euro</i> (papildus izmaksātais darba algās) ¹⁹
1.2. Privāto investīciju piesaiste plānošanas reģionos – četru mazāk attīstīto plānošanas reģionu vidējais līmenis pret augstāk attīstīto plānošanas reģionu, %	31% (2016.gads)	-	45% 486 milj. <i>euro</i> (papildus piesaistītais privāto investīciju apmērs)
2. Apakšmērķis – pakalpojumu efektivitātes uzlabošana reģionos			
2.1. Pašvaldību pakalpojumu efektivitāte – izmaksas uz klientu – % izmaksu samazinājums pašvaldības sniegtajam pakalpojumam ²⁰	0%	-	10%
2.2. Pašvaldības pakalpojumu pieejamība – klientu skaits – % klientu pieaugums pašvaldības pakalpojumam ²¹	0%	-	10%

¹⁹ Aprēķins, balstoties uz vidējo darba algu valstī.

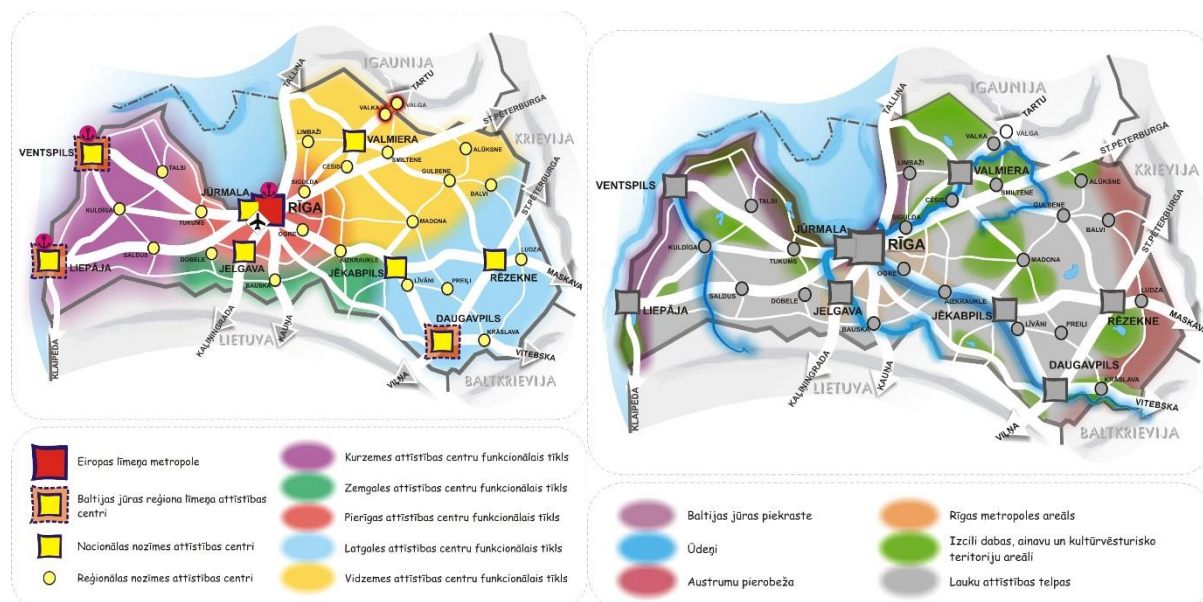
²⁰ Izmaksas tiktu uzskatītas pašvaldību pakalpojumiem, kas tiks attīstīti reģionālās politikas ietvaros. Pašvaldību pakalpojumu efektivitātes novērtēšanai atbalsta pasākumu īstenošanas nosacījumos tiks paredzēta prasība projektu īstenotajiem sniegt informāciju par ietekmi uz rezultatīvā rādītāja sasniegšanu – izmaksu samazinājums pašvaldības sniegtajam pakalpojumam. Lai noteiktu pakalpojumu izmaksas, tiks veiktas izmaiņas normatīvajos aktos, kas reglamentē grāmatvedības uzskaiti pašvaldībās, tieši nosakot pašvaldībām pienākumu ieviest vadības grāmatvedību.

²¹ Izmaksas tiktu uzskatītas pašvaldību pakalpojumiem, kas tiks attīstīti reģionālās politikas ietvaros.

3. Reģionālās politikas teritoriālā pieeja un viedi risinājumi

3.1. Atbalsta modelis reģionālās politikas mērķteritorijām

Saskaņā ar Reģionālās attīstības likumu reģionālās attīstības finansējumu piešķir mērķteritorijām vai to daļām atbilstoši Reģionālās politikas pamatnostādņēs noteiktajiem reģionālās politikas mērķteritoriju atbalsta virzieniem. Reģionālās politikas mērķteritorijas tiek noteiktas pamatnostādņēs, ievērojot “Latvija 2030”.

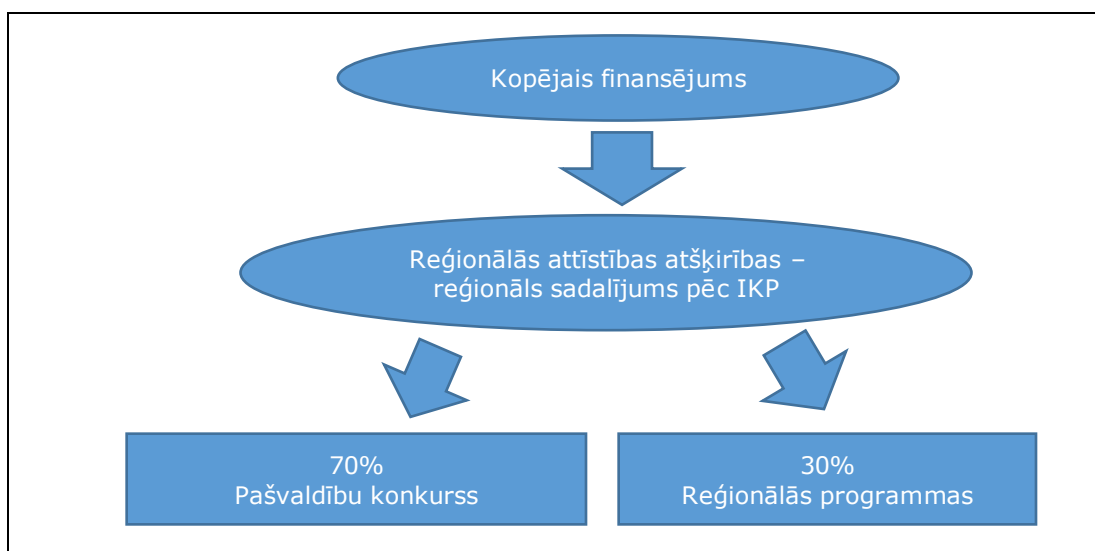

1. un 2.attēls. Latvijas telpiskās attīstības perspektīva („Latvija 2030”)

“Latvija 2030” nosaka šādas mērķteritorijas: nacionālas nozīmes attīstības centri – Rīga, Daugavpils, Jelgava, Jēkabpils, Liepāja, Rēzekne, Valmiera, Ventspils un Jūrmala; reģionālas nozīmes attīstības centri – Kuldīga, Talsi, Tukums, Saldus, Dobele, Bauska, Ogre, Aizkraukle, Sigulda, Cēsis, Limbaži, Smiltene, Alūksne, Gulbene, Balvi, Preiļi, Līvāni, Ludza, Krāslava, Madona, Valka; lauku attīstības telpa; Rīgas metropoles areāls; Baltijas jūras piekraste un Austrumu pierobeža, uzsverot attīstības centru un to apkārtni teritoriju sadarbību un sekmējot policentrisku attīstību. Ja nacionālas un reģionālas nozīmes attīstības centri un lauku attīstības telpa aptver visu Latviju, tad pārējās mērķteritorijas tikai daļu no valsts teritorijas, apvienojot pašvaldības, kurām to ģeogrāfiskā novietojuma un ar to saistītu iezīmju dēļ ir raksturīgi specifiski izaicinājumi un attīstības iespējas, kas iet pāri vienas pašvaldības robežām un kuru izmantošanai līdz ar to nepieciešami koordinēti risinājumi (sk. 1. un 2.attēlu). Reģionālās attīstības likums paredz, ka nepieciešams veicināt un nodrošināt līdzsvarotu un ilgtspējīgu valsts attīstību, ievērojot visas valsts teritorijas un atsevišķu tās daļu īpatnības un iespējas, samazināt nelabvēlīgās atšķirības starp tām, kā arī saglabāt un attīstīt katras teritorijas dabai un kultūrvidē raksturīgās iezīmes un attīstības potenciālu.

Reģionālās attīstības likuma ievērošanai un reģionālās politikas mērķa īstenošanai, kā arī ņemot vērā, ka daudzas no pašvaldībām vienlaikus atrodas vairākās mērķteritorijās, tiek piedāvāts šāds reģionālās attīstības atbalsta modelis (sk. 3.attēlu), kur plānošanas reģionu iedalījums tiek izmantots kā ietvars finansējuma plānošanai atbilstoši teritoriju specifikai (ES fondu atbalsta aktivitātēm, sk. C.punktu):

- A. attiecīgi, lai mazinātu reģionālās attīstības atšķirības, kopējais investīciju atbalsta apjoms²² reģionālās attīstības veicināšanai tiks piešķirts, kā kritēriju izmantojot reģionālo IKP uz vienu iedzīvotāju, lielāko finansējuma apjomu paredzot plānošanas reģionam ar mazāko reģionālo IKP uz vienu iedzīvotāju. Vienlaikus tiks nodrošināta tematiskā koncentrācija, mazāk attīstītajos reģionos galvenokārt veicot ieguldījumus uzņēmējdarbības veicināšanā;

3.attēls. ES fondu atbalsta sadalījuma shēma

Plānošanas reģions	IKP uz vienu iedzīvotāju pret valsts vidējo IKP rādītāju, % (2016.gads)	IKP uz vienu iedzīvotāju pret valsts vidējo IKP rādītāju, % (2027.gads)	IKP koeficients finansējuma plānošanai
Rīgas reģions	135%	129%	0,11
Vidzemes reģions	66%	72%	0,22
Kurzemes reģions	74%	81%	0,18
Zemgales reģions	63%	71%	0,22
Latgales reģions	51%	61%	0,27

4.attēls. Sasniedzamās IKP izmaiņas pa reģioniem un IKP koeficients finansējuma plānošanai

- B. investīciju finansējumu plānots dalīt divās daļās: 70% finansējuma plānots novirzīt pašvaldībām konkursa kārtībā starp katra plānošanas reģiona pašvaldībām, balstoties uz pašvaldību attīstības programmām, un 30%²³ finansējuma plānots novirzīt uz rezultātiem balstītu reģionālā mēroga projektu īstenošanai saskaņā ar plānošanas

²² Šajā nodaļā jēdziens “kopējais investīciju atbalsta apjoms” nav lietots kā komercdarbības atbalsta (*state aid*) regulējuma priekšlikums, bet gan kā kopējā ES fondu atbalsta summa vairākiem specifiskajiem atbalsta mērķiem un to pasākumiem kopā.

²³ Finansējuma īpatsvars 70% un 30% var tikt precizēts, pēc plānošanas reģionu attīstības programmu izvērtēšanas VARAM. Gadījumā, ja plānošanas reģionu attīstības programmu ietvaros netiek definēti reģionālā mēroga projekti par visu plānoto finansējumu, tad atlikušais finansējums tiek novirzīts pašvaldībām konkursa kārtībā starp katra plānošanas reģiona pašvaldībām.

reģionu attīstības programmās noteiktajām prioritātēm. Līdz ar to, plānojot investīcijas, kā pamats tiks izmantotas pašvaldību un plānošanas reģionu attīstības programmas. Pašvaldībām plānots rīkot regulārus projektu konkursus (3 līdz 5 kārtas) reģionālā mērogā, nosakot minimālo un maksimālo finansējuma apjomu vienam projektam, kā arī dodot priekšroku pašvaldībām, kas iepriekšējā kārtā nebūs saņēmušas finansējumu. Savukārt reģionālā mēroga projekti tiks attiecināti uz objektiem, kas atrodas vai apkalpo vairāku pašvaldību teritorijas, ko varēs novērtēt pēc klientu skaita saņemtajiem pakalpojumiem vai nodarbināto skaita uzņēmumā, kā arī projektiem reģiona inovācijas sistēmas attīstībai (piemēram, noteiktas jomas vai reģionam kopīga inovatīvā pakalpojuma/produkta izstrāde). Reģionālā mēroga projekti tiks noteikti plānošanas reģionu attīstības plānošanas dokumentos atbilstoši definētajiem reģionālā mēroga projektu principiem, ko izvērtēs un sniegs atzinumu VARAM (sk. sasaistē ar B 3.2.uzdevumu “Pašvaldību administratīvi teritoriālās reformas īstenošana un reģionālā pārvaldes līmeņa darbības uzlabošana”).

C. šis modelis tiek attiecināts uz tiem pamatnostādņu uzdevumiem un plānotajiem ieguldījumiem, kas tiešā veidā ir saistīti ar reģionālās attīstības atšķirībām un kur to mazināšanai ir nepieciešams atšķirīga apjoma resurss starp reģioniem. Šie uzdevumi ir:

- publiskās infrastruktūras attīstība uzņēmējdarbības atbalstam;
- ieguldījumi pamatlīdzekļos esošo/jaunu produktu un pakalpojumu attīstībai;
- cilvēkresursu piesaiste – atbalsts augsti kvalificēta darbaspēka piesaistei reģionos;
- pašvaldību pakalpojumu ēku energoefektivitātes uzlabošana;
- pašvaldību ceļu un ielu infrastruktūras attīstība un mobilitātes uzlabošana;
- ilgtspējīga publiskās ārtelpas attīstība.

Rezultātā ir paredzēts veidot kombinētus, savstarpēji papildinošus un līdz ar to mērķtiecīgus ieguldījumus, kurus papildina arī citu ministriju ieguldījumi.

Lai nodrošinātu investīciju koordināciju, ES fondu plānošana reģionālās attīstības jomā jānodrošina atbilstoši reģionālās attīstības prioritātēm, kas noteiktas Nacionālajā attīstības plānā 2021.–2027.gadam un Reģionālās politikas pamatnostādņēs.

3.2.Viedie risinājumi teritoriju attīstībai

Reģionālās attīstības izaicinājumi un nepieciešamība pielāgot pakalpojumu tīklu iedzīvotāju skaita izmaiņām konkrētās teritorijās, uzlabojot to efektivitāti un pieejamību, nosaka, ka būtiski ir rast inovatīvus, nebijušus risinājumus un alternatīvus atbalsta veidus publiskās pārvaldes darbībai un sniegto pakalpojumu efektīvai īstenošanai, kā arī teritorijās esošo aktuālāko izaicinājumu pārvarēšanai un konkurētspējas celšanai.

Jaunajiem risinājumiem nākotnē jābūt jēgpilnākiem, kā arī jānodrošina racionālāka un efektīvāka resursu izmantošana, kombinējot dažādus finanšu resursus. Tiem jāsamazina publiskās pārvaldes iestāžu funkciju un pakalpojumu uzturēšanas izmaksas, jāuzlabo sniegto pakalpojumu kvalitāte, ātrums un piekļuve (neatkarīgi no cilvēku atrašanās vietas, izglītības līmeņa un prasmēm, vecuma vai veselības stāvokļa), jāpalielina sabiedrības labklājība un drošība, jāsamazina ietekme uz vidi un jāizmanto pilnībā tās priekšrocības, ko rada mūsdienu informācijas un komunikāciju tehnoloģijas. Būtiskākais nosacījums – lai piedāvātais risinājums uzlabo, vienkāršo un atvieglo sadzīvi.

Jāatzīmē, ka starptautiska²⁴ un ES mēroga²⁵ dokumentos arvien vairāk tiek aicināts piemērot viedus risinājumus – inovatīvus, uz zināšanām un datos balstītus risinājumus teritoriju izaugsmes veicināšanai visos pārvaldes līmeņos, tajā skaitā uzlabojot pakalpojumu kvalitāti un pieejamību, attīstot konkurētspējīgās nozares un uzņēmējdarbību, tādējādi kopumā veicinot teritoriju konkurētspēju un iedzīvotāju labklājību. Piedevām tiek aicināts nodrošināt viedu pārvaldību, cita starpā, balstot attīstības plānošanas dokumentus uz pētniecību, datu analīzi, zinātniskajiem atklājumiem, kā arī uz dialogu un savstarpēju sadarbību starp publisko pārvaldi, zinātniskās pētniecības darbā iesaistītajiem, uzņēmējiem, nevalstisko sektoru un iedzīvotājiem. Tiek aicināts izmantot pilnībā potenciālu, ko nodrošina informācijas un komunikāciju tehnoloģijas.

Nemot vērā teikto, pamatnostādņu darbības periodā plānots īstenot tādas atbalsta pasākumus, kas ļauj īstenot viedus risinājumus publiskās pārvaldes institūcijās, uzlabojot to darbību un sniegto pakalpojumu efektivitāti, kā arī veicina produktu un pakalpojumu ar augstāku pievienoto vērtību radīšanu. Atbalsts viedajiem risinājumiem tiek plānots vairākos uzdevumos, kur pašvaldības var būt gan kā inovatīvu risinājumu “patērētājas”, gan kā inovatīvu risinājumu un produktu veicinātājas (atbalsta sniedzējas uzņēmējiem), cita starpā:

- viedo teritoriju attīstība reģionu ekonomikas izaugsmei – pašvaldībām ir iespēja veidot teritorijas uzņēmumiem, kas izstrādā jaunus un inovatīvus pakalpojumus un produktus, kā arī ierosināt priekšlikumus veikt atbilstošus grozījumus likumdošanā attiecīgo testa teritoriju attīstībai, saskaņā ar konkrētās pašvaldības un reģiona izvirzītajiem inovāciju un viedo risinājumu prioritāro jomu projektiem;
- viedie risinājumi pakalpojumu efektivitātes uzlabošanai – pašvaldībām ir iespēja kombinēt dažādus atbalsta veidus, lai ieviestu jaunus risinājumus un pilotētu jauna veida pakalpojumu sniegšanu;
- reģionāla mēroga plānošana reģionālās inovācijas sistēmas izveidei un darbībai – būtiski reģionālā mērogā noteikt galvenās ekonomiskās attīstības jomas un nozares, produktus vai pakalpojumu grupas, kas tiek attīstītas pēc viedas pieejas.

3.3. Teritorijas attīstības plānošanas dokumenti kā pamats investīciju piesaistei

Investīciju piesaistes pamatā ir plānošanas reģionu un pašvaldību teritorijas attīstības plānošanas dokumenti, kas ir izstrādāti pēc integrētas pieejas principiem, nodrošinot dažādu ieinteresēto pušu iesaisti (uzņēmēji, pilsoniskās sabiedrības grupas, iedzīvotāji un citi) un koordināciju ar hierarhiski augstākiem attīstības plānošanas dokumentiem, sniedzot ieguldījumu nozaru politiku īstenošanā uz vietām.

Līdz ar to attīstības programmām, kas ir saskaņotas ar ilgtspējīgas attīstības stratēģijā noteikto ilgtermiņa telpisko redzējumu un attīstības mērķiem un teritorijas plānojumā noteikto zemes izmantošanu, investīciju piesaistē ir šāda nozīme:

- plānošanas reģionu attīstības programmas:
 - a. saskaņā ar plānošanas reģionu attīstības programmām tiek veikta projektu priekšatlase atbilstoši reģiona specifikai;
 - b. tiek veikta investīciju koordinācija funkcionālajās teritorijās/nacionālo interešu telpās:

²⁴ New Urban Agenda, 2016, UN-Habitat

²⁵ EU 2020 Strategy for Smart, Sustainable and Inclusive Growth, 2010; The Urban Agenda for the EU, 2016.

- i. Latgales un Vidzemes plānošanas reģions – Austrumu pierobeža;
 - ii. Rīgas un Kurzemes plānošanas reģions – Baltijas jūras piekraste;
 - iii. Rīgas, Vidzemes un Zemgales plānošanas reģions – Rīgas metropoles areāls;
 - iv. visi plānošanas reģioni – attīstības centru funkcionālais tīkls un lauku attīstības telpa.
- c. tiek nodrošināta pašvaldību investīciju vajadzību koordinācija:
- i. plānošanas reģiona attīstības programmā, tai skaitā balstoties uz pašvaldību priekšlikumiem, paredz tos projektus, kas būtu kopīgi īstenojami vairākām pašvaldībām;
 - ii. plānošanas reģioni veic pašvaldību attīstības programmu saskaņošanu.
- pašvaldību attīstības programmas:
- a. saskaņā ar pašvaldību attīstības programmām tiek veikta projektu ideju priekšatlase pašvaldībās, it īpaši uzņēmējdarbības atbalsta projektos, izvēloties rezultatīvākos projektus un sadarbības partnerus pašvaldību projektu realizācijai;
 - b. tiek nodrošināta investīciju koordinācija pašvaldībā starp dažādiem ieguldījumu veidiem un avotiem.

4. Informācija par politikas mērķu sasaisti ar Nacionālo attīstības plānu, Latvijas ilgtspējīgas attīstības stratēģiju un citiem Latvijas attīstības plānošanas dokumentiem, kā arī ES politikas plānošanas dokumentiem

N.p. k.	Dokumenta nosaukums, apstiprināšanas/izsludināšanas datums	Sasaiste ar Reģionālās politikas pamatnostādņēm 2021.-2027.gadam
1.	Eiropas Savienības Pilsētprogramma (<i>Urban Agenda for the EU</i>) Amsterdamas pakts, kurā izklāstīti ES pilsētvides attīstības principi, apstiprināts 2016.gada 30.maijā neformālajā ministru sanāksmē par pilsētvides jautājumiem	ES Pilsētprogrammas īstenošana tika uzsākta 2016.gada maijā līdz ar Amsterdamas pakta pieņemšanu. Tā pārstāv jaunu daudzlīmeņu darba metodi, kas veicina sadarbību starp dalībvalstīm, pilsētām, Eiropas Komisiju un citām ieinteresētajām pusēm ar mērķi Eiropas pilsētās stimulēt izaugsmi, piemērotību dzīvošanai un inovāciju un identificēt un veiksmīgi risināt sociālos izaicinājumus. ES Pilsētprogrammas mērķi: 1. Realizēt pilsētu teritoriju potenciālu un ieguldījumu ES mērķu un saistītu nacionālo prioritāšu sasniegšanā, ievērojot subsidiaritātes un proporcionālītātes principus un kompetences; 2. Izveidot efektīvāku integrētu un koordinētu pieeju ES politikai un normatīvajiem aktiem, kam ir potenciāla ietekme uz pilsētu teritorijām, un veicināt teritoriālo kohēziju, samazinot pilsētu teritorijās un reģionos novērojamās sociālekonomiskās plaisas; 3. Iesaistīt pilsētu iestādes politiku izstrādē, mobilizēt pilsētu iestādes ES politiku īstenošanā un stiprināt pilsētu dimensiju šajās politikās. Identificējot un cenšoties pārvarēt nevajadzīgus šķēršļus ES politikā, ES

		Pilsētprogrammas mērķis ir dot iespēju pilsētu iestādēm strādāt sistemātiskākā un viendabīgākā veidā pie visaptverošu mērķu sasniegšanas. Turklāt tā palīdzēs padarīt ES politiku pilsētām draudzīgāku un efektīvāku; 4. ES Pilsētprogramma neveidos jaunus finansēšanas avotus, nevajadzīgu administratīvo slogu, kā arī neietekmēs pašreizējo juridisko kompetenču sadalījumu un esošās darba un lēmumu pieņemšanas struktūras un nenodos kompetences ES līmenim. ES Pilsētprogrammas trīs pīlāri ir: labāks regulējums, labāka finansēšana, labākas zināšanas. ES Pilsētvides attīstības programmas pamatā ir 12 partnerības 12 konkrētu pilsētvides problēmu risināšanai. Minētās partnerības ļaus pilsētām, dalībvalstīm, ES iestādēm un ieinteresētajām personām, piemēram, pilsoniskās sabiedrības grupām un uzņēmumiem, līdztiesīgi sadarboties, lai rastu kopīgus risinājumus pilsētu teritoriju uzlabošanai ES. Pamatnostādnēs izvēlēta policentriskas attīstības pieeja ir saskaņā ar ES Pilsētprogrammas uzstādījumiem par pilsētu lomu teritoriju attīstībā.
2.	OECD padomes rekomendācija par efektīvām publiskajām investīcijām visos pārvaldes līmeņos <i>(Recommendation of the OECD Council on Effective Public Investment Across Levels of Government)</i> Tika pieņemtas 2014.gada martā kā oficiāls OECD instruments	Rekomendācijā noteikti 12 principi efektīvām publiskajām investīcijām. Rekomendācijā ietvertu principu mērķis ir palīdzēt visu līmeņu pārvaldei novērtēt to publisko investīciju kapacitātes stiprās un vājās puses, kas ir būtiska kopīga atbildība visos pārvaldes līmeņos, un noteikt prioritātes uzlabojumiem. Pamatnostādņu kontekstā īpaši aktuāli ir rekomendācijas principi, kas attiecas uz investīciju koordināciju: 1. Investēt, izmantojot integrētu stratēģiju, kas pielāgota dažādām vietām; 2. Pieņemt efektīvus instrumentus koordinācijai nacionālajā un subnacionālajos pārvaldes līmeņos; 3. Koordinēt horizontāli starp subnacionālajām pārvaldēm, lai investētu tajā pārvaldes līmenī, kurā to darīt būtu visefektīvāk. Pamatnostādnēs ir ņemti vērā rekomendācijas uzstādījumi.
3.	Eiropas Savienības Stratēģija Baltijas jūras reģionam	Eiropas Savienības stratēģijas Baltijas jūras reģionam mērķis ir koordinēt dalībvalstu, reģionu un pašvaldību, ES, Baltijas jūras reģiona organizāciju, finanšu iestāžu un nevalstisko struktūru rīcību, lai panāktu efektīvu reģiona attīstību. Stratēģijā aplūkoti galvenie uzdevumi saistībā ar ilgtspējīgu vidi, labklājību, pieejamību, drošumu un drošību un arī saistībā ar iespējām padarīt šo reģionu par integrētu, perspektīvu, pasaules līmeņa reģionu – „izcilu Eiropas reģionu”. Stratēģija ir pirmā ES iekšējā stratēģija Eiropas makroreģionam, kuras pamatā ir inovatīva un integrēta ilgtermiņa pieeja ES politiku īstenošanai Baltijas jūras

		reģionā. Tā aptver astoņas ES dalībvalstis Baltijas jūras reģionā – Dāniju, Igauniju, Latviju, Lietuvu, Poliju, Somiju, Vāciju un Zviedriju. Šī stratēģija ir nozīmīga, radot priekšnoteikumus Rīgas metropoles areāla veiksmīgai funkcionēšanai kā Ziemeļeiropas metropolei Baltijas jūras makroreģiona telpā, kā arī Latvijas piekrastes teritoriju attīstībai.
4.	ES fondu regulu piedāvājums integrētām investīcijām (publicēts 2018.gada 29.maijā) ²⁶	Vispārējās regulas projekta 22.pants piedāvā trīs teritoriālo investīciju veidus: integrētās teritoriju investīcijas, vietējās rīcības grupas (sabiedrības virzīta vietējā attīstība – CLLD), nacionāli specifiskais 5.politikas mērķis “Iedzīvotājiem tuvāka Eiropa”. Latvijas gadījumā attiecībā uz VARAM atbalsta pasākumiem tiek izvērtētas divas iespējas: – pie noteiktu nosacījumu izpildes var tikt izvēlēts 5.politikas mērķis “Iedzīvotājiem tuvāka Eiropa”, kas paredz integrēta specifiskā atbalsta mērķa izveidi: ○ ja tematiski un teritoriāli tajā ir plašākas investīciju iespējas; ○ ja 5.politikas mērķa ietvaros veiktos ieguldījumus ieskaita tematiskajā koncentrācijā 1. un 2.politikas mērķim²⁷; – ja neizpildās iepriekšējie nosacījumi, tad tiek izvēlēta iespēja īstenot “Integrētās teritoriju investīcijas”, kas paredz atsevišķu specifisko atbalsta mērķu izveidi atbilstošā politikas mērķa ietvaros (publiskā infrastruktūra uzņēmējdarbības attīstībai 1.politikas mērķa ietvaros, pašvaldību ēku energoefektivitāte – 2.politikas mērķa ietvaros utt.). Atbilstoši Vispārējās regulas projekta 1.pielikuma 3.tabulai viens no teritoriālajiem ieguldījumu veidiem ir funkcionālās pilsētu teritorijas. Atbilstoši tam Latvija plāno piesaistīt ES fondu atbalstu pašvaldībām, veicot ieguldījumus gan pilsētās, gan pieguļošajās lauku teritorijās. Konkrētās ieguldījumu vietas noteiks pašvaldība atbilstoši saviem attīstības plānošanas dokumentiem, vienlaikus sekmējot pilsētu – lauku mijiedarbību.

²⁶ Vispārējās regulas projekts latviešu valodā pieejams: <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/LV/TXT/HTML/?uri=CELEX:52018PC0375&from=EN>; ERAF un KF regulas projekts latviešu valodā pieejams: <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/LV/TXT/HTML/?uri=CELEX:52018PC0372&from=EN>.

²⁷ Saskaņā ar ERAF un KF regulas priekšlikumu lielāko daļu (65%) līdzekļu nepieciešams novirzīt 1. un 2. politikas mērķim:

- Mērķis Nr. 1 “Viedāka Eiropa, veicinot inovatīvas un viedas ekonomiskās pārmaiņas”;
- Mērķis Nr. 2 “Zaļāka Eiropa ar zemām oglekļa emisijām, veicinot tīru un taisnīgu enerģētikas pārkārtošanu, “zaļās” un “zilās” investīcijas, aprites ekonomiku, pielāgošanos klimata pārmaiņām un risku novēršanu un pārvaldību”.

(2018/0197 (COD) ST 9522/2018; Proposal for a Regulation of the European Parliament and of the Council on the European Regional Development Fund and on the Cohesion Fund, SEC(2018) 268 final - (pieejams - https://ec.europa.eu/commission/publications/regional-development-and-cohesion_en), 2018.gada maija versija).

5.	Latvijas ilgtspējīgas attīstības stratēģija līdz 2030.gadam²⁸ (apstiprināta ar Latvijas Republikas Saeimas 2010.gada 10.jūnija lēmumu)	„Latvija 2030” Telpiskās attīstības perspektīva nosaka politikas virzienus ilgtspējīgai un līdzsvarotai valsts teritoriju attīstībai, panākot reģionu ekonomiskā potenciāla pilnvērtīgu izmantošanu, iedzīvotāju dzīves kvalitātes paaugstināšanu, dabas un kultūrvēsturisko vērtību saglabāšanu un prasmīgu izmantošanu. Telpiskās attīstības perspektīva akcentē trīs galvenos aspektus: 1. sasniedzamība un mobilitātes iespējas; 2. apdzīvojums kā ekonomiskās attīstības, cilvēku dzīves un darba vide; 3. nacionālo interešu telpas – unikālas specifiskas teritorijas, kas nozīmīgas visas valsts attīstībai. “Latvija 2030” definē 30 starptautiskas, nacionālas un reģionālas nozīmes attīstības centru tīklu kā valsts apdzīvojuma struktūras pamatu, ko nepieciešams stiprināt, lai veicinātu reģionu attīstību. Nacionālo interešu telpas – pārējās reģionālās politikas mērķteritorijas – definētas kā teritorijas ar izcilu vērtību un nozīmi valsts ilgtspējīgai attīstībai, identitātes saglabāšanai, kas ietver valsts attīstībai nozīmīgus stratēģiskos resursus un kurās vienlaikus veidojas dažādi interešu konflikti un problēmas, kas pārsniedz reģionu un atsevišķu nozaru kompetenci, kādēļ ir nepieciešami kompleksi risinājumi un mērķtiecīga valsts politika. Telpiskās attīstības perspektīva apraksta katras nacionālo interešu telpas tendences un izaicinājumus, attīstības virzienus, risinājumus. Pamatnostādnes ņem vērā “Latvija 2030” uzstādījumus par reģionālās politikas mērķteritorijām, to izaicinājumiem un atbalsta virzieniem. Pamatnostādnes sniegs ieguldījumu arī citu “Latvija 2030” mērķu sasniegšanā.
6.	Nacionālais attīstības plāns 2021.-2027.gadam (izstrādes procesā)	Nacionālā attīstības plāna 2021.-2027.gadam projekts paredz rīcības virzienu "Reģionu līdzsvarota attīstība", kas ietver šādus uzdevumus: 1. Uzņēmējdarbību sekmējošas publiskās infrastruktūras izveide, balstoties uz teritoriju attīstības plānošanas dokumentos noteikto teritoriju specializāciju un aktuālo privāto investoru pieprasījumu, lai motivētu reģionos veidot jaunus produktus un pakalpojumus, paaugstināt produktivitāti, dažādot uzņēmējdarbību, izmantot inovācijas un kompetenču pārneses iespējas un piesaistīt kvalificētu darbaspēku; 2. Koordinētas atbalsta sistēmas izveidošana investīciju piesaistei un uzņēmējdarbības atbalstam reģionos un

²⁸ Pieejama Pārresoru koordinācijas centra tīmekļvietnē <http://polsis.mk.gov.lv/documents/3323>.

		reģionālā izaugsmes fonda izveide mērķtiecīgiem ieguldījumiem; 3. Plānošanas reģionu un pašvaldību kapacitātes, zināšanu un administratīvo procesu uzlabošana, lai palielinātu pašvaldību sadarbību un spēju nodrošināt iedzīvotāju mobilitāti, investīcijām labvēlīgu vidi un augstu pašvaldību sniegto pakalpojumu kvalitāti un izmaksu efektivitāti; 4. Vietējās mobilitātes nodrošināšana nodarbinātībai un pakalpojumu saņemšanai, uzlabojot infrastruktūru, sniedzot atbalstu inovatīviem mikromobilitātes risinājumiem; 5. Publisko pakalpojumu uzlabošana atbilstoši iedzīvotāju skaita dinamikai, attīstot alternatīvus pakalpojumu modeļus un infrastruktūru, pašvaldību pakalpojumu ēku energoefektivitāti, kā arī publiskās ārtelpas kvalitāti; 6. Valsts iestāžu netiešo un atbalsta funkciju izvietošana ārpus Rīgas reģiona Tāpat uzdevumi, kas skar reģionālās attīstības jautājumus, pašvaldību pārvaldības aspektus un pakalpojumu teritoriālo pieejamību, ir iekļauti arī citos Nacionālā attīstības plāna 2021.-2027.gadam projekta rīcības virzienos: “Stipras ģimenes paaudzēs”, “Kapitāls un uzņēmējdarbības vide”, “Zinātne sabiedrības attīstībai, tautsaimniecības izaugsmei un drošībai”, “Mājoklis”, “Tehnoloģiskā vide un pakalpojumi” u.c. Pamatnostādnes detalizē minētos Nacionālā attīstības plāna 2021.-2027.gadam rīcības virzienus.
7.	Rīcības plāns Latgales reģiona ekonomiskajai izaugsmei 2018.–2021.gadam (apstiprināts ar Ministru kabineta 2018. gada 19. septembra rīkojumu Nr. 447)	Rīcības plāns Latgales reģiona ekonomiskajai izaugsmei 2018.–2021.gadam ir īstermiņa politikas plānošanas dokuments, kas paredz īpašus reģionālās politikas atbalsta pasākumus Latgales plānošanas reģionam. Rīcības plāna mērķis ir panākt reģionālo atšķirību mazināšanos, nodrošinot Latgales reģionā efektīvus pasākumus ekonomiskās aktivitātes stimulēšanai, jaunu darbavietu radīšanai un labklājības paaugstināšanai. Plāna pasākumi: 1. ES fondu vidussposma izvērtējuma ietvaros izvērtēt iespējas prioritāri Latgales plānošanas reģionam novirzīt papildu Eiropas Reģionālās attīstības fonda finansējumu (ārpus 5.6.2. specifiskā atbalsta mērķa “Teritoriju revitalizācija, reģenerējot degradētās teritorijas atbilstoši pašvaldību integrētajām attīstības programmām”) vai virssaistību finansējumu 29 504 156 euro apmērā darbības programmas “Izaugsme un nodarbinātība” 5.6.2. specifiskā atbalsta mērķa

		“Teritoriju revitalizācija, reģenerējot degradētās teritorijas atbilstoši pašvaldību integrētajām attīstības programmām” 3.atlases kārtai²⁹; 2. Atbalsta paplašināšana speciālajās ekonomiskajās zonās Latgalē, paredzot nodokļu atvieglojumus par izmaksām darba spēka atalgojumā jaunām darba vietām, jautājumu par nodokļu atvieglojumu piemērošanu visām speciālajām ekonomiskajām zonām izskatot nodokļu reformas īstenošanas izvērtējuma ietvaros; 3. Latgales uzņēmējdarbības centra kapacitātes celšana un tā atbalsta pasākumi; 4. Daugavpilī izveidots pilotprojekts jaunu uzņēmējdarbības atbalsta mehānismu ieviešanai. Pamatnostādnes nodrošina pēctecību Rīcības plāna Latgales reģiona ekonomiskajai izaugsmei 2018.-2021.gadam atbalsta pasākumiem.
8.	Valsts ilgtermiņa tematiskais plānojums Baltijas jūras piekrastes publiskās infrastruktūras attīstībai (turpmāk - Piekrastes plānojums) (apstiprināts ar Ministru kabineta 2016. gada 17. novembra rīkojumu Nr. 692 „Par Valsts ilgtermiņa tematisko plānojumu Baltijas jūras piekrastes publiskās infrastruktūras attīstībai”)	Piekrastes plānojums ir teritorijas attīstības plānošanas dokuments visas piekrastes publiskās infrastruktūras tīkla attīstībai un investīciju piesaistei līdz 2030. gadam, fokusējoties uz vienu no piekrastē būtiskākajām ekonomiskās attīstības jomām – tūrisma un rekreācijas attīstību. Piekrastes plānojuma galvenais rezultāts ir piekrastes publiskās infrastruktūras tīkla koncepcija, kas ietver: – 60 kompleksi attīstāmās vietas ar priekšlikumiem to attīstībai; – nozīmīgāko savienojumu (autoceļi, dzelzceļš, velo un kājāmģājēju ceļi un maršruti) raksturojumu un nosacījumus to attīstībai; – uzdevumus valsts institūcijām un brīvprātīgās iniciatīvas pašvaldībām, lai nodrošinātu infrastruktūras tīkla attīstību. Pamatnostādnes paredz atbalstu Piekrastes plānojumā iezīmētajām 60 kompleksi attīstāmajām vietām.
9.	Progresā ziņojums par Latvijas nacionālās reformu programmas "Eiropa 2020" stratēģijas kontekstā īstenošanu (atbalstīts Ministru kabineta 2019.gada 15.aprīļa sēdē – Ministru	Progresā ziņojums nosaka Latvijas investīciju vajadzības 2021.-2027.gadam, t.sk. reģionālās attīstības jomā. Rīcības virzieni: 1. Atbalsts infrastruktūrai uzņēmējdarbības attīstībai un produktivitātes celšanai – publiskā infrastruktūra uzņēmējdarbības atbalstam, t.sk. komercdarbības mērķiem paredzēto ēku/infrastruktūras attīstīšana; industriālie pieslēgumi, teritoriju sagatavošana privāto investīciju piesaistei un darba vietu izveidei; ieguldījumi

²⁹ Atbilstoši MK 2019.gada 23.aprīļa uzdevumam Finanšu ministrija ir sniegusi MK ziņojumu ar priekšlikumiem snieguma rezerves un finansējuma atlikumu turpmākai izmantošanai, t.sk. izvērtējot arī nozaru pieteiktās papildu vajadzības.

	kabineta ārkārtas sēdes protokols Nr. 19, 2.§)	pamatlīdzekļos esošo/jaunu produktu un pakalpojumu attīstībai; 2. Cilvēkkapitāla piesaiste reģionos – labi apmaksātu darbavietu izveide un darba spēka iekšējās mobilitātes izmaksu samazināšana, darbaspēka reģionālās mobilitātes veicināšana. Pašvaldību ceļu tīkla infrastruktūra un citi mobilitātes risinājumi; 3. Publisko pakalpojumu pieejamība un sasniedzamība - e-pakalpojumu attīstība, digitālo prasmju, produktu (t.sk. mākslīgā intelekta, atvērto datu) attīstīšana, pakalpojumu infrastruktūras pieejamība un energoefektivitāte. Pamatnostādnes paredz atbalstu šīm investīciju vajadzībām.
10.	Latvijas pielāgošanās klimata pārmaiņām plāns laika posmam līdz 2030.gadam (apstiprināts ar Ministru kabineta 2019. gada 17. jūlija rīkojumu Nr. 380 “Par Latvijas pielāgošanās klimata pārmaiņām plānu laika posmam līdz 2030. gadam”)	Latvijas pielāgošanās klimata pārmaiņām plāns laika posmam līdz 2030. gadam (turpmāk - Plāns) ir veidots kā nacionāla līmeņa ilgtermiņa (līdz 2030. gadam) attīstības plānošanas dokuments. Plāna izstrādes pamatā ir Latvijas līdzšinējo klimata pārmaiņu analīze un klimata pārmaiņu scenāriji periodam līdz 2100. gadam, kā arī Latvijā veiktie klimata pārmaiņu ietekmju un risku izvērtējumi tādās sešās jomās kā būvniecībā un infrastruktūras plānošanā, civilajā aizsardzībā un katastrofas pārvaldīšanā, veselībā un labklājībā, bioloģiskajā daudzveidībā un ekosistēmu pakalpojumos, lauksaimniecībā un mežsaimniecībā, tūrismā un ainavu plānošanā. Plānā ir noteikts pielāgošanās klimata pārmaiņām virsmērķis un pieci stratēģiskie mērķi, 14 rīcības virzieni un 89 pasākumi. Plāna virsmērķis ir mazināt Latvijas cilvēku, tautsaimniecības, infrastruktūras, apbūves un dabas ievainojamību pret klimata pārmaiņu ietekmēm un veicināt klimata pārmaiņu radīto iespēju izmantošanu. Plāna sasniegšanai ir izvirzīti pieci stratēģiskie mērķi: 1. Cilvēku dzīvība, veselība un labklājība, neatkarīgi no dzimuma, vecuma un sociālās piederības, ir pasargāta no klimata pārmaiņu nelabvēlīgas ietekmes; 2. Tautsaimniecība spēj pielāgoties klimata pārmaiņu negatīvajām ietekmēm un izmantot klimata pārmaiņu sniegtās iespējas; 3. Infrastruktūra un apbūve ir klimatnoturīga un plānota atbilstoši iespējamiem klimata riskiem; 4. Latvijas daba un kultūrvēsturiskās vērtības ir saglabātas un klimata pārmaiņu negatīvā ietekme uz tām - mazināta; 5. Ir nodrošināta zinātniskajā argumentācijā balstīta informācija, tai skaitā monitorings un prognozes, kas veicina pielāgošanās klimata pārmaiņām aspektu

		integrēšanu nozaru politiku un teritorijas attīstības plānošanas dokumentos, kā arī sabiedrības informēšanu. Pamatnostādņu rīcības būs papildinošas iepriekšminētajiem mērķiem.
--	--	---

5. Rīcības virzieni un uzdevumi

A. apakšmērķis – uzņēmējdarbības vides uzlabošana reģionos

A.1.rīcības virziens. Vietas sagatavošana uzņēmējiem un to produktivitāte

A.1.1.uzdevums. Publiskās infrastruktūras attīstība uzņēmējdarbības atbalstam

Lai sekmētu uzņēmējdarbības attīstību reģionos, turpinot pamatnostādņu esošās situācijas analīzē aprakstītos 2014.-2020. gada atbalsta pasākumus, paredzēts sniegt ES fondu atbalstu pašvaldību uzņēmējdarbības atbalsta infrastruktūras (t.sk. ēku, inženierkomunikāciju, transporta infrastruktūras attīstība un laukumu sakārtošana industriālajās teritorijās) attīstībai atbilstoši pašvaldības noteiktajai teritorijas specializācijai uzņēmējdarbībā, t.sk. zināšanu un/vai tehnoloģiski ietilpīgā uzņēmējdarbībā un klimatneitrālā attīstībā.³⁰ Atbalsta pasākums ietvers gan jaunu industriālo teritoriju veidošanu, gan esošo attīstīšanu, kā arī degradētu agrāko industriālo zonu/ražošanas objektu vai teritoriju atjaunošanu, sakārtošanu.

Atbalsta pasākums dos iespēju uzņēmējiem koncentrēt savus resursus nevis infrastruktūras nodrošināšanai, bet uzņēmuma darbības attīstīšanai. Kā finansējuma saņēmējs ir plānotas pašvaldības, to izveidotās iestādes, kapitālsabiedrības.

Pašvaldību infrastruktūra ir attīstāma integrēti ar komersantu plānotajiem ieguldījumiem. Tāpēc pašvaldību infrastruktūras attīstības plānošanai jānorit sadarbībā ar komersantiem un to plānotajam investīcijām, t.sk. no ES fondiem (uzdevums veicams ciešā sinerģijā ar A.1.2 “Ieguldījumi pamatlīdzekļos esošo/jaunu produktu un pakalpojumu attīstībai” un A.2.1. “Cilvēkresursu piesaiste – atbalsts augsti kvalificēta darbaspēka piesaistei reģionos”).

Lai padarītu biznesa procesus efektīvākus, veicinātu Latvijas uzņēmumu konkurētspēju, kā arī iespēju veiksmīgāk integrēties globālajā tirgū, pašvaldība var radīt vidi viedu risinājumu piemērošanai un inovācijas attīstībai. Līdz ar to pašvaldības var būt gan inovatīvo produktu patērētājs, piemērojot tos savā ikdienas darbā efektivitātes uzlabošanai (sinerģija ar uzdevumu B.1.3. “Viedas pašvaldības – pakalpojumu efektivitātes uzlabošana”), gan inovatīvu uzņēmumu atbalstītājs. Pašvaldību specializēšanās konkrētu jomu viedo risinājumu testēšanā un testa teritoriju radīšanā uzņēmumiem var radīt labvēlīgus priekšnosacījumus straujākai ekonomiskai izaugsmei. Noteiktas testa teritorijas ir nepieciešamas, lai nodrošinātu augstāku pievienoto vērtību un eksportspēju radītajiem risinājumiem, testa vidē tos adaptējot un integrējot savā starpā. Vienlaikus šāda vide kalpos kā investoru piesaistes instruments. Pašvaldību savstarpēja sadarbība, saskaņojot attīstības plānošanas dokumentus, kā arī īstenojot sadarbības vai reģionālā mēroga projektus, mazinātu konkurenci to starpā, veicinot efektīvāku viedo risinājumu ieviešanu un, iespējams, to eksportēšanu uz ārzemēm.

³⁰ Plānojot un īstenojot uzņēmējdarbības attīstību reģionos, jānodrošina, lai uzņēmējdarbība tai skaitā neradītu nelabvēlīgu ietekmi uz cilvēku veselību (troksnis, gaisa piesārņojums, smakas utml.) un tādējādi nepieaugtu nelabvēlīgi dzīves apstākļi un iedzīvotāju saslimstība.

Atbalsts uzņēmējdarbības atbalsta infrastruktūras attīstībai vērsts uz to, lai piesaistītu vietējos un ārvalstu investorus, kā arī lai sekmētu jaunu uzņēmumu dibināšanu un esošu uzņēmumu paplašināšanos pašvaldības teritorijā.

Turpmākā rīcība uzdevuma izpildei saistīta ar ES fondu finansējuma piesaisti, kā arī atbalsta sniegšanas nosacījumu izstrādi, t.sk. izvērtējot komercdarbības atbalsta regulējuma piemērošanas nepieciešamību.

Atbalsta rezultātā plānots:

1. piesaistīt nefinanšu investīcijas 270 milj. *euro* apmērā;
2. atbalstīt vismaz 133 uzņēmumus ar augstu apgrozījumu;
3. radīt 3 188 jaunas darbavietas iedzīvotājiem jeb 200 milj. *euro* lielu algu fondu.

A.1.2.uzdevums. Ieguldījumi pamatlīdzekļos esošo/jaunu produktu un pakalpojumu attīstībai

Lai reģionos piesaistītu jaunas investīcijas mazo un vidējo uzņēmumu produktivitātei, nepieciešams atbalsta instruments mazajiem un vidējiem uzņēmumiem (indikatīvi 55-45% līdzfinansējums ieguldījumiem pamatlīdzekļos esošo/jaunu produktu un pakalpojumu attīstībai). Atbalsts būtu sniedzams aizdevuma veidā (caur akciju sabiedrību "Attīstības finanšu institūciju ALTUM", turpmāk – ALTUM), kurš pie nosacījumu (piemēram, noteikto rezultātu sasniegšana pēc projekta pabeigšanas)³¹ izpildes tiek pārveidots par grantu. Šis atbalsts būs papildinošs A.1.1.uzdevumā "Publiskā infrastruktūra uzņēmējdarbības atbalstam" paredzētajam atbalstam. Līdz ar to priekšroka būs tiem projektiem, kas būs saistīti ar pašvaldību attīstības programmā plānotajiem ieguldījumiem.

Turpmākā rīcība uzdevuma izpildei saistīta ar ES fondu finansējuma piesaisti, kā arī atbalsta sniegšanas nosacījumu izstrādi, izvērtējot tirgus nepilnības, t.sk. no pamatojuma, risku un mērķgrupu viedokļa, izvērtējot komercdarbības atbalsta regulējuma piemērošanas nepieciešamību.

Atbalsta rezultātā plānots sniegt ieguldījumu darba algu fondā 231 027 520 *euro* apmērā, atbalstot vismaz 48 uzņēmumus ar augstu apgrozījumu un ceļot to produktivitāti.

A.1.3.uzdevums. Nekustamā īpašuma regulējuma pilnveidošana, uzlabojot īpašuma pārdošanas nosacījumus atbilstoši komersanta ieguldījuma apjomam³²

Šobrīd nepastāv atbalsts jeb atvieglojumi pašvaldības nekustamā īpašuma iegādei tam nomniekam, kas nomas līguma laikā ir veicis apjomīgus finanšu ieguldījumus nomas objektā. Uzdevuma risinājums ir rasts konceptuālā ziņojuma "Problēmjaudājumi saistībā ar atbalsta mehānismu pieejamību pašvaldībām uzņēmējdarbības sekmēšanai savā teritorijā un kooperācijas intensificēšanai, to iespējamie risinājumi" ietvaros (Ministru kabineta 2018.gada 14.maija rīkojums Nr.210).

Turpmākā rīcība uzdevuma izpildē saistīta ar grozījumu veikšanu Publiskās personas mantas atsavināšanas likumā.

³¹ Precīzāki nosacījumi tiks noteikti specifiskā atbalsta mērķa ieviešanas nosacījumos.

³² VARAM konceptuālā ziņojuma "Problēmjaudājumi saistībā ar atbalsta mehānismu pieejamību pašvaldībām uzņēmējdarbības sekmēšanai savā teritorijā un kooperācijas intensificēšanai, to iespējamie risinājumi" (izskatīts Ministru kabineta 2018. gada 8.maija sēdē) ietvaros paredzētie pasākumi.

Atbalsta rezultātā plānots izveidot jaunu uzņēmējdarbības atbalsta formu pašvaldībām attiecībā uz pašvaldības nomas objektu efektīvu izmantošanu, t.sk. izvērtējot komercdarbības atbalsta regulējuma piemērošanas nepieciešamību.³³

A.1.4.uzdevums. Atbalsts reģionālajiem projektiem – reģionālo projektu programmas izveide

Šobrīd lielākā daļa attīstības projektu pašvaldībās tiek īstenoti, izmantojot ES fondu vai citu ārējo finanšu palīdzību. Rezultātā investīcijām veidojas pārrāvumi, jo finansējums nav pastāvīgs. Tāpat nav iespējas ātri reaģēt uz izmaiņām vai reģionāli specifiskiem izaicinājumiem. Līdz ar to ir nepieciešams veidot nacionālā līmenī reģionālo projektu programmu.

Programmas līdzekļi tiktu izmantoti uzņēmējdarbības atbalsta projektiem, kā arī pakalpojumu pieejamības un kvalitātes uzlabošanai. Konkrētas atbalstāmās jomas būtu jānosaka trīs gadiem, izvērtējot gan uz to brīdi plānotās ES fondu programmas, gan pašvaldību un komersantu vajadzības un aktuālos izaicinājumus. Reģionālo projektu programmas ietvaros būtu iespēja finansēt gan pašvaldību, gan komersantu projektus – izvēle būtu jānosaka plānošanas reģiona attīstības padomei. Vienlaikus ir funkcionāli jāpilnveido plānošanas reģionu darbība, t.sk. uzlabojot lēmumu pieņemšanas mehānismu (sinerģija ar B.3.2.uzdevumu “Pašvaldību administratīvi teritoriālās reformas īstenošana un reģionālā pārvaldes līmeņa darbības uzlabošana”).

Reģionālo projektu programmā būtu jāparedz arī iespēja veidot uzkrājumu, ko veidotu pašvaldību budžeta iemaksas. Uzkrājuma veidošana nepieciešama, jo ir svārstīgs gan ikgadējais pašvaldību budžeta nodokļu pieaugums, gan pašvaldību investīciju vajadzību pieprasījums.

Lai turpinātu ekonomisko izaugsmi un veidotos papildus nodokļu ieņēmumi šādai reģionālo projektu programmai, būtiski ir izstrādāt pastāvīgu mehānismu, kurš sniegtu motivējošu atbalstu tām pašvaldībām, kas visaktīvāk reģionā veicina saimniecisko darbību, t.sk. atbalstot uzņēmējus vai starppašvaldību uzņēmējdarbības iniciatīvām. Līdz ar to tiktu nodrošināts nepieciešamais resurss ekonomiskai izaugsmei reģiona ietvaros.

Nemot vērā, ka laikā no 2016. līdz 2018.gadam pašvaldību ieņēmumi pieauguši no 2 367 168 416 *euro* līdz 2 842 516 008 *euro* (par 475 miljoniem *euro*), pašvaldību IIN ieņēmumi – no 1 224 733 968 *euro* līdz 1 383 040 000 *euro* (par 158 miljoniem *euro*), veidojas resursu pieaugumus, ko būtu iespējams izmantot reģionu specifiskiem risinājumiem. Lai šos papildus līdzekļus pēc iespējas mērķtiecīgāk izmantotu, nepieciešams daļu (%) no pašvaldību nodokļu (IIN, NĪN) pieauguma reģionā (kopā ar pašvaldību finanšu izlīdzināšanas sistēmu (turpmāk – PFIS)) rezervēt, reģionālā mērogā veidojot reģionālo projektu programmu. Vienlaikus programmu veidojot, jāņem vērā ekonomikas cikliskums (izaugsmes un recesijas periods), kā arī nodokļu politikas izmaiņas, kas var būtiski ietekmēt pieejamo līdzekļu apjomu. Tāpat būtu jāņem vērā administratīvi teritoriālās reformas rezultāti un valdības lēmumi attiecībā uz pašvaldību papildus funkcijām un to izpildei nepieciešamo finansējumu no pašvaldību budžetiem. Tāpēc būtiski šādu programmu veidot kā vidējā termiņa reģionālās attīstības

³³ Atbilstoši Eiropas kontu sistēmas metodoloģijai kapitālie ieguldījumi, kas veikti vispārējās valdības sektora (t.sk. pašvaldību) nekustamajos īpašumos, tiek uzskaitīti kā vispārējās valdības izdevumi, tajā brīdī, kad tiek veikti kapitālie ieguldījumi, nevis kad tiek veikti norēķini par tiem. Tādējādi, pēc ekonomiskās būtības, dotais priekšlikums varētu tikt interpretēts tā, ka vispārējās valdības nekustamā īpašuma atjaunošanai tiek piesaistīts privātais partneris, kurš t gadā veic kapitālos ieguldījumus (t.i. radot ietekmi/izdevumus uz vispārējās valdības budžeta bilanci), savukārt t+n gadā tiek veikti norēķini par veiktajiem ieguldījumiem (t.i. periodā, kad nekustamais īpašums tiek pārdots privātajam partnerim). Minētā informācija tiks ņemta vērā priekšlikuma tālākā virzībā.

instrumentu. Tāpat ir jāizvērtē iespēja piesaistīt samērīgus papildus finanšu avotus ārpus valsts budžeta līdzekļiem programmas veidošanai. Ņemot vērā klimata pārmaiņu aktualitāti, programmas izstrādes ietvaros plānots izvērtēt iespēju piesaistīt Zaļo investīciju fondu³⁴ finanšu instrumentu veidā.

Turpmākā rīcība reģionālo projektu programmas izveidei saistīta ar grozījumu veikšanu Reģionālās attīstības likumā un tās darbību reglamentējošā normatīvā regulējuma izstrādi, t.sk. izvērtējot komercdarbības atbalsta regulējuma piemērošanas nepieciešamību.

Atbalsta rezultātā plānots:

1. piesaistīt privātās investīcijas 84 milj. *euro* apmērā;
2. samazināt pašvaldību pakalpojumu sniegšanas izmaksas vismaz par 10%.

A.1.5.uzdevums. Pašvaldību darbības standarts – atbalsta komplekts uzņēmējdarbībai

Pašvaldības jau šobrīd īsteno dažādus atbalsta pasākumus uzņēmējdarbības sekmēšanai. Atbalsta pasākumi no pašvaldību puses tiek pielāgoti dažādām uzņēmēju grupām, piemēram, ir specifiski atbalsta pasākumi uzsācējiem un mazajiem uzņēmējiem, tai skaitā tiek sniegtas uzņēmējdarbības konsultanta konsultācijas, nodrošināta iespēja piedalīties mājražotāju/amatnieku tirdziņā, u.tml. Dažādu uzņēmēju grupu vajadzības atšķiras.

Problēma ir, ka ne vienmēr pašvaldību īstenotie atbalsta pasākumi demonstrē pašvaldības gatavību potenciālo investīciju piesaistei vai arī atbalsta pasākumu sniegšanas procesā vērojams to kvalitātes trūkums. Tāpat viena veida pakalpojuma vai atbalsta saņemšanai var būt atšķirīga kvalitāte starp pašvaldībām, piemēram, būvatļauju izskatīšanas termiņi, teritorijas plānojuma izstrāde. Atšķiras arī pašvaldību iespējas investēt uzņēmējiem nepieciešamajā infrastruktūrā (tai skaitā ielu izbūvē, satiksmes organizēšanā, notekūdeņu attīrīšanā). Atsevišķos gadījumos konstatētas teritorijas plānojumam un apbūves noteikumiem neatbilstošas prasības uzņēmējiem ieguldīt teritorijas labiekārtošanā (ielu un ceļu infrastruktūras attīstībā).

Lai veicinātu uzņēmējdarbības aktivitāti reģionos, ir nepieciešams izveidot novērtēšanas sistēmu un vienotu darbības standartu pašvaldību sniegtajiem pakalpojumiem un atbalstam uzņēmējiem, nosakot konkrētu pašvaldības atbalsta pasākumu “komplektu” uzņēmējdarbības sekmēšanai, kas atbilst uzņēmēju pārstāvošo organizāciju noteiktiem kvalitātes kritērijiem. Šādā atbalsta pasākumu komplektā būtu jāietver tādas komponentes kā, piemēram:

- pašvaldību piedāvājums nekustamajam īpašumam kā nomas objektam un ar to saistītie atbalsta mehānismi – nomas atlaides, infrastruktūras uzlabojumi;
- atbalsta instrumenti, kas izveidoti no pašvaldības budžeta līdzekļiem, piemēram, grantu konkurss uzņēmējdarbībai (uzsākšanai vai attīstībai);
- uzņēmējdarbības konsultants, kura kompetences un sadarbības potenciāls ir balstīts uz praktisku uzņēmējdarbības pieredzi, un tas ir izveidojis sadarbību ar uzņēmējus pārstāvošajām valsts un privātajām organizācijām un institūcijām;
- iespēja samazināt administratīvās procedūras uzņēmējiem, piemēram, būvniecības jomā.

Turpmākā rīcība uzdevuma izpildē saistīta ar specifisku uzņēmējdarbības atbalsta instrumentu kopuma identificēšanu, kuri jāievieš un jāīsteno pašvaldībās uzņēmējdarbības attīstībai (īkgadējs novērtējums par pašvaldību atbalstu uzņēmējdarbībai). Vienlaikus nepieciešams

³⁴ Plašāka informācija pieejama informatīvā ziņojuma "Par Emisijas kvotu izsolīšanas instrumenta darbības stratēģiju" projektā. Pieejams: <http://tap.mk.gov.lv/lv/mk/tap/?pid=40478752>.

izvērtēt iespējas veikt grozījumus normatīvajos aktos, kas reglamentē būvniecības procesu, nolūkā atvieglot administratīvās procedūras uzņēmējiem, kā arī sekmēt samērīgu prasību izvirzīšanu uzņēmējiem, atbilstoši to ieguldījumam un potenciālajai ietekmei uz teritorijas izaugsmi (darba vietas vietējiem iedzīvotājiem, augsta produktivitāte u.c.), t.sk. izvērtējot komercdarbības atbalsta regulējuma piemērošanas nepieciešamību.

A.1.6.uzdevums. Valsts aizdevumu pašvaldībām nosacījumu pilnveidošana

Šobrīd ir izveidojusies situācija, ka pašvaldību iesniegtie pieprasījumi aizņēmumiem investīciju projektu īstenošanai būtiski pārsniedz pašvaldību aizņēmuma limita iespējas. Līdz ar to ir ierobežotas iespējas atbalstīt gan ES fondu projektus, gan jebkurus citus pašvaldību iecerētos projektus. Kopumā pašvaldības aizņēmumus pieprasa ne tikai ES fondu projektiem, bet arī jauniem investīciju projektiem, tāpat projektiem, kas uzsākti tikai par pašvaldības budžeta finansējumu, kā arī valsts budžeta vai valsts aizdevuma līdzfinansētu uzsākto projektu pabeigšanai. 2016.gadā pašvaldību aizņēmumu pieprasījumu kopējais apmērs bija 151,9 miljoni eiro, 2018.gadā tie bija jau 369,6 miljoni *euro*. Savukārt, pašvaldību aizņēmuma pieprasījumi uz 2019.gada 31.maiju bija par kopējo summu 105,6 miljoni *euro*³⁵.

Joprojām saglabājas tendence pašvaldībām neizmantot pieprasītos aizņēmumus atbilstoši plānotajiem projektu izpildes grafikiem, tāpēc šo aizņēmumu izmaksa tiek pārcelta uz nākamo gadu, kas samazina pieejamo aizņēmuma limitu jaunu projektu aizņēmumiem. Šīs pārceltās aizņēmumu summas ar katru gadu būtiski pieaug. Uz 2019.gadu ir pārceltas aizņēmumu izmaksas 60,8 miljonu *euro* apmērā, kas ir par 29,8 miljoniem *euro* vairāk nekā 2018.gadā. Līdz ar to pašvaldību 2019.gada aizņēmuma limita atlikums jaunu projektu īstenošanai ir ierobežots, neskatoties uz to, ka kopējais pašvaldību aizņēmumu limits 2019.gadam ir lielāks.

Valsts aizdevumu mērķi pašvaldībām tiek noteikti katru gadu valsts budžeta likumā no jauna – nav iespējams prognozēt un plānot investīciju projektus. Valsts aizdevumi tiek piešķirti pašvaldībām, kas pirmās ir pieteikušās – netiek vērtēti plānotie rezultāti vai atdeve.

Līdz ar to, investīciju projektiem, kas nav saistīti ar ES fondiem un citu ārējā finansējuma programmu ieviešanu, nepieciešams noteikt mērķus vismaz trīs gadiem ar finansējuma apjomu.

- Pašvaldībām savi budžeti (attīstības daļa) būtu jāplāno vismaz trīs gadiem, izvirzot finansējuma saņemšanai projektus noteiktās tematiskajās prioritātēs, piemēram:
 - uzņēmējdarbības projekti (vērtē, vai plānots piesaistīt privātās investīcijas un radīt jaunas darba vietas);
 - pakalpojumu efektivitātes projekti (vērtē, vai projekta īstenošanas rezultātā plānots izmaksu samazinājums vidēji uz vienu klientu, tai skaitā, kad par investīciju projektā plānotajām darbībām ir saņemts kompetentas iestādes (Veselības inspekcija, Būvniecības valsts kontroles birojs) atzinums par izglītības iestādes ēkas neatbilstību higiēnas prasībām vai Latvijas būvnormatīvā LBN 208-15 "Publiskas būves" noteiktajām prasībām, vienlaikus pašvaldībai pamatojot izglītības iestādes ilgtspēju);

³⁵ Finanšu ministrijas informatīvais ziņojums "Par 2019.gada kopējo pašvaldību aizņēmumu limitu un pašvaldību aizņēmumu pieprasījumiem", atbalstīts MK 2019.gada 11.jūnijā (28 § 34) <http://tap.mk.gov.lv/lv/mk/tap/?pid=40474008&mode=mk&date=2019-06-11>

- pakalpojums pieaugošam klientu skaitam (vērtē, vai pieprasījums pārsniedz iespējas sniegt pakalpojumu, piemēram, bērnudārza/skolas projekta gadījumā tiktu vērtēta bērnu rinda uz izglītības iestādēm vai izglītojamo skaita pieaugums, pamatota pieauguma prognoze un esošās infrastruktūras nepietiekamība).
- Pieteikšanās procedūra:
 - Konkursa kārtībā, priekšroku dodot tematiskajām prioritātēm ar augstākiem rezultātiem attiecīgajā prioritātē (tai skaitā, cik lielu rezultātu plānots sasniegt pret ieguldīto finansējumu). Katra gada aizņēmumu pieprasījumus pašvaldības iesniedz līdz attiecīgā gada noteiktajam datumam.
 - Minētā konkursa ietvaros, pašvaldību pieteikumi tiktu vērtēti no nozaru ministriju puses pa prioritāšu grupām pēc katrai grupai izstrādātiem vērtēšanas kritērijiem. Lai nodrošinātu koordinētu projektu vērtēšanu:
 - VARAM būtu jāizveido koordinācijas mehānisms (piemēram, Vides aizsardzības un reģionālās attīstības ministrijas administrētās Reģionālās attīstības koordinācijas padomes procesa/funkciju stiprināšana), lai nodrošinātu vienotu pieeju ieguldījumu jomās, kas ir būtiskas pašvaldībām, caur kuru pašvaldības sniegtu kvalitatīvākus un uzticamākus datus par investīciju izpildes prognozēm/plāniem. Rezultātā būtu iespējams precīzāk plānot arī ES fondu projektu īstenošanai nepieciešamos aizņēmumus Valsts kasē;
 - vidējā termiņa budžeta ietvara likumā tiktu noteiktas investīciju tēmas, kuru ietvaros tiktu organizēts augstāk minētais konkurss.

Vienlaikus ir jāņem vērā, ka pašvaldības prasa aizņēmumus daudzu citu pašvaldību funkciju nodrošināšanai. Šos aizdevumus var būt grūti izvērtēt pēc efektivitātes un atdeves kritērijiem. Ņemot vērā jau tā ierobežotos valsts aizdevuma līdzekļu apmērus, šādiem mērķiem tiktu liegta iespēja aizņemties, aizdevumus sniedzot tikai tām pašvaldībām, kuru aizņēmuma pieprasījumi atbilst valsts vidēja termiņa budžeta likumā noteiktajiem mērķiem.

Turpmākā rīcība ir saistīta arī ar normatīvo aktu regulējuma pilnveidošanu, lai gūtu pārlicību, ka pašvaldības pirms aizņēmuma pieprasījuma izvērtē investīciju projektu ilgtspēju un lietderību un savus projektus īsteno atbilstoši plānošanas dokumentos iekļautajām prioritātēm.

A.1.7.uzdevums. Reģionālās inovācijas un zināšanu platformas izveide un darbība

Lai panāktu straujākas izmaiņas reģionālajā attīstībā, būtiski ir reģionos piesaistīt iespējami vairāk inovatīvu uzņēmumu. Vienlaikus, ņemot vērā demogrāfijas tendences, reģionos ir pieprasījums pēc inovatīviem risinājumiem, kur pašvaldības var būt gan inovatīvo produktu patērētājas, gan šādu uzņēmumu atbalstītājas.

Neraugoties uz līdzšinējo politikas ietvaru³⁶ un pieejamajiem atbalsta pasākumiem, inovācijas un darba produktivitātes ziņā Latvija pagaidām būtiski atpaliek no „vecajām” ES dalībvalstīm (detalizētāk par situāciju sk. 1.pielikumā).

³⁶ Latvijas inovācijas politikas mērķi, rīcības virzieni un pamatprincipi ir noteikti dažādos hierarhiski pakārtotos politikas plānošanas dokumentos (Latvijas ilgtspējīgas attīstība stratēģija līdz 2030.gadam; Nacionālais attīstības plāns 2014.-2020.gadam; Nacionālās industriālās politikas pamatnostādnes 2014.-2020.gadam; Zinātnes, tehnoloģijas attīstības un inovācijas pamatnostādnes 2014.-2020.gadam (ietver Latvijas Viedās specializācijas stratēģiju)). Šie politikas plānošanas dokumenti ir savstarpēji integrēti un papildinoši, un Latvijas inovācijas

Lai sekmētu reģionu ilgtspējīgu ekonomisko attīstību un pilnveidotu reģionu uzņēmējdarbības un inovācijas vidi, būtiski ir izveidot un attīstīt reģionālās inovācijas, zināšanu un tehnoloģiju pārneses platformu (turpmāk – reģionālā inovācijas un zināšanu platforma) jeb sistēmu, kuras ietvaros tiktu koordinēta reģionā esošo resursu efektīva izmantošana un veicināta sadarbība starp pašvaldībām uzņēmējiem, un gan Rīgā, gan reģionos esošajām izglītības, augstākās izglītības un pētniecības institūcijām³⁷, kā arī pilsoniskās sabiedrības grupām.

Lai šāda sadarbība notiktu, nepieciešama reģionālā mēroga pārvaldības un koordinācijas mehānisma izveide sasaistē ar nacionālo pētniecības un inovācijas sistēmu, kur galvenā iniciatora un koordinatora funkcijas un kompetences būtu jāuzņemas plānošanas reģioniem³⁸.

Reģionālā līmenī jau pastāv un darbojas atsevišķi inovācijas sistēmas elementi, uz kuru bāzes plānots attīstīt reģionāla līmeņa inovācijas un zināšanu platformu (detalizētāk sk. 1.pielikumā). Plānošanas reģionu rīcībā ir pieejama informācija par ekonomikas attīstību, uzņēmējdarbības un inovācijas vidi un par situāciju pašvaldībās, vietējiem resursiem un reģionā uzkrātajām kompetencēm un salīdzinošajām konkurētspējas priekšrocībām. Tiem ir izveidojusies sadarbība ar vietējiem uzņēmumiem, pētniecības un inovācijas infrastruktūras īpašniekiem, kā arī ir attīstīts plašs sadarbības partneru tīkls starp reģioniem, pētniecības un inovācijas sektora spēlētājiem, klasteriem, zinātnes un tehnoloģiju parkiem Eiropas un citu pasaules reģionu valstīs. Attiecīgi tiem ir lielākas iespējas aktivizēt reģionālos un vietējos resursus un spēlētājus, sekmēt mērķtiecīgāku un fokusētāku sadarbību to starpā, kā arī to internacionalizāciju, radot koordinējošu mehānismu inovācijas attīstībai atbilstoši reģionā esošajām kompetencēm, konkurētspējas priekšrocībām un ekonomiskajai specializācijai, kas atbilst nacionālā mērogā definētajām viedās specializācijas (RIS3) jomām³⁹. Vienlaikus plānošanas reģionu nozīmīgo lomu šajā kontekstā pastiprina iespēja risināt jautājumus, kas iziet ārpus vienas pašvaldības robežām un ir aktuāli vairākiem uzņēmumiem, izglītības, augstākās izglītības un pētniecības institūcijām un klasteriem, tādā veidā sniedzot lielāku pievienoto vērtību reģiona kopējā attīstībā. Plānošanas reģionu speciālistu profesionālo kompetenci un kapacitāti iespējams palielināt, pašvaldībām un plānošanas reģioniem sadarbojoties ar augstskolām, jo augstskolām ir nepieciešamā pieredze, kas realizējama izmantojot studiju programmas, pētniecību un tālākizglītības iestādes.

Reģionālās inovācijas un zināšanu platformas darbība sekmētu ciešāku sadarbību starp izglītības, augstākās izglītības un pētniecības iestādēm, publiskās pārvaldes speciālistiem un

potenciāla paaugstināšanai nosaka ne vien kvantitatīvus mērķus, bet arī konkrētus rīcības virzienus, piemēram, mērķtiecīgu investīciju nepieciešamību gan cilvēkkapitāla attīstībā, gan uzņēmēju motivēšanā ieguldīt inovācijā, gan tehnoloģiju un zināšanu pārneses procesu īstenošanā, gan atbilstošas infrastruktūras izveidē. Papildus ir izstrādāta ilgtermiņa stratēģija bioekonomikas jomas attīstīšanai – Latvijas Bioekonomikas stratēģija 2030, kas paredz zināšanās balstītas bioekonomikas attīstību Latvijā, kāpinot iesaistīto nozaru produkcijas eksporta un pievienoto vērtību.

³⁷ European Commission (2019). Commission staff working document. Country Report Latvia 2019. 2019 European Semester: Assessment of progress on structural reforms, prevention and correction of macroeconomic imbalances, and results of in-depth reviews under Regulation (EU) No 1176/2011. Pieejams: https://ec.europa.eu/info/sites/info/files/file_import/2019-european-semester-country-report-latvia_en.pdf.

³⁸ Pētījuma „Darba tirgus apsteidzošo pārkārtojumu sistēmas izveides iespējas un vidēja un ilgtermiņa darba tirgus prognožu sasaiste ar rīcībpolitiku”, kas izstrādāts Eiropas Sociālā fonda projekta „Darba tirgus prognozēšanas sistēmas pilnveide” ietvaros, sniegtas rekomendācijas par reģionālo forumu izveidi Darba tirgus apsteidzošo pārkārtojumu sistēmas stiprināšanai. Saskaņā ar minētā pētījuma atziņām reģionālie forumi veidojami, lai plānošanas reģionu un pašvaldību līmenī panāktu labāku izpratni par darba tirgus prognozēm un vienotos par veidiem, kādos tās iestrādāt apsteidzošajos pārkārtojumos reģionālā un vietējā līmenī, tostarp izglītības jomā.

³⁹ Zināšanu-ietilpīga bioekonomika, Viedā enerģētika, Informācijas un komunikācijas tehnoloģijas, Biomedicīna, medicīnas tehnoloģijas, biofarmācija un biotehnoloģijas, Viedie materiāli, tehnoloģijas un inženiersistēmas.

uzņēmējiem, kā arī pilsoniskās sabiedrības grupām, kas savukārt: (1) veicinātu efektīvāku informācijas apriti par iespējām un pieejamiem atbalsta pasākumiem, (2) veicinātu zināšanu un tehnoloģiju pārnesei starp profesionālās izglītības, augstākās izglītības un pētniecības institūcijām un industriju, un sekmētu reģiona ekonomiskās specializācijas attīstību, (3) sniegtu atbalstu uzņēmējiem investīciju projektu sagatavošanā un ieviešanā, palīdzētu tiem piekļūt pētniecības un inovācijas resursiem un infrastruktūrai⁴⁰, kā arī iekļauties starptautiskos inovācijas tīklos (klasteros), (4) veicinātu darba tirgus un izglītības ciešāku sasaisti, pielāgojot izglītības (tai skaitā pieaugušo izglītības un profesionālās izglītības) piedāvājumu tautsaimniecības pieprasījumam un aktuālajām nodarbinātības tendencēm, kā arī attīstot uzņēmējdarbību, (5) veicinātu nacionālā līmenī definēto viedās specializācijas (RIS3) jomu stratēģisku attīstīšanu reģiona līmenī un iekļaušanos globālajās vērtību ķēdēs.⁴¹ Šāda veida platforma būtu veidojama, izmantojot jau esošo augstskolu pētniecības un inovāciju bāzi. Vienlaikus platformai būtu jānodrošina funkcija, kas apzinātu, apkopotu un izplatītu informāciju par radītajiem viedajiem risinājumiem katrā reģionā, tajā skaitā koordinējot investīciju izlietojumu, izvairoties no nelietderīgas resursu izmantošanas, kā arī sekmējot labās prakses pārnesei.

Lai arī katram reģionam var tikt nodrošināti specifiski risinājumi to ekonomiskās specializācijas īstenošanai, vienlaikus svarīgi nodrošināt sadarbību arī starp reģioniem, novēršot savstarpēju konkurenci par resursiem un veicinot pārreģionāli organizētu piekļuvi zināšanām, tehnoloģijām, pētniecības rezultātiem un atbilstoši pētniecības un inovācijas infrastruktūrai, kas ļauj attīstīt, testēt un demonstrēt augstākas pievienotās vērtības produktus un risinājumus.

Reģionālās inovācijas un zināšanu platformas iekļautu šādus elementus:

1. reģiona aktuālo vajadzību, iespējamo attīstības virzienu definēšanu, iespēju apzināšanu, viedās specializācijas jomu mērogošanu (angl. *scoping*) un to stratēģisku attīstīšanu reģiona līmenī;
2. kompetenču, vajadzību un mērķu apzināšanu, iesaistīto pušu identificēšanu (privātais sektors, akadēmiskā un pētniecības kopiena, izglītības iestādes, pilsoniskās sabiedrības grupas, publiskās pārvaldes iestādes), iesaisti un atbildību sadalīšanu;
3. platformas koordinācijas un komunikācijas mehānisma izveidi, tai skaitā nodrošinot informācijas apriti un konsultācijas par atbalsta, pētniecības un inovācijas iespējām, savedot kopā potenciālos partnerus (tai skaitā starpniekorganizācijas, klasteri, asociācijas, tehnoloģiju pārneses organizācijas, pētniecības pārneses organizācijas, veicinot pētniecības un inovācijas infrastruktūras pieejamību uzņēmumiem);
4. nepieciešamo atbalsta instrumentu un pasākumu identificēšanu un izveidi;

⁴⁰ Kā piemēru var minēt Vidzemes plānošanas reģiona izstrādāto rīcības plānu Interreg Europe 2014. -2020. gadam programmas projekta "Stratēģijas Eiropas pētniecības un inovāciju infrastruktūras izmantošanai" (INNO INFRA SHARE) ietvaros (plāns saņemis oficiālu EM un IZM saskaņojumu 2019.g. aprīlī).

⁴¹ Kā piemēru RIS3 specializācijas jomas stratēģiskai attīstībai reģiona līmenī var minēt Vidzemes plānošanas reģiona izstrādāto Rīcības plānu zināšanās balstītas bioekonomikas inovāciju ekosistēmas attīstīšanai Vidzemes reģionā (plāns izstrādāts Interreg BSR 2014. -2020. gadam programmas projekta "Bioekonomikas inovāciju sistēmas attīstīšana reģionos" (RDI2Club) ietvaros.).

5. atbalstu pilotprojektu⁴² īstenošanai produktu un pakalpojumu ar augstu pievienoto vērtību radīšanai viedās specializācijas (RIS3) jomās;
6. veiksmīgo projektu tālāku virzību tirgū pēc “pirmā iepirkuma” principa, tai skaitā veicot mārketinga aktivitātes, piedaloties starptautiskās izstādēs, meklējot sadarbības partnerus ārpus reģiona un valsts robežām, sekmējot uzņēmumu un pētniecības sektora organizāciju sadarbību klasteru ietvaros, reģionos esošo klasteru atbalstu, attīstību un internacionalizāciju, cita starpā iesaistoties starptautiskos inovācijas tīklos un konsorcijs u.c.;
7. formālās un neformālās izglītības, īpaši akcentējot pieaugušo izglītības nozīmi, piedāvājuma sasaistes ar tautsaimniecības vajadzībām veicināšanu, saskaņā ar reģiona ekonomisko specializāciju, tādējādi radot reģiona attīstībai nepieciešamās prasmes un kompetences, sagatavojot vidi augsti kvalificētu speciālistu piesaistei reģionos, izmantojot reģionālo izglītības iestāžu potenciālu, kā arī sekmējot jaunuzņēmumu izveides kāpumu.

Turpmākā rīcība uzdevuma izpildē saistīta ar ES fondu finansējuma piesaisti inovācijas un zināšanu platformas iedzīvināšanai, kā arī ar atbalsta sniegšanas nosacījumu izstrādi, vienlaikus nedublējot jau šobrīd izveidotu un sekmīgi darbojošos mehānismus, piemēram, lauku attīstības jomā, kā arī neparedzot papildu uzdevumus un administratīvo slogu tajā iesaistītajām iestādēm.

Atbalsta rezultātā plānots katrā plānošanas reģionā izveidot koordinētu inovācijas un zināšanu platformu inovācijas attīstībai viedās specializācijas (RIS3) jomās un nodrošināt tās darbību, tajā skaitā:

1. īstenojot vismaz vienu pilotprojektu katrā plānošanas reģionā inovatīva produkta vai pakalpojuma radīšanai, kas praktiski veicina sadarbību starp izglītības un pētniecības iestādēm, speciālistiem un uzņēmējiem;
2. kā arī realizējot citus pasākumus uzņēmējdarbības ar augstu pievienoto vērtību veicināšanai (t.sk. reģiona klasteru attīstībā un internacionalizācijā).

A.2.rīcības virziens. Cilvēkkapitāla piesaiste reģionos

A.2.1.uzdevums. Cilvēkresursu piesaiste – atbalsts augsti kvalificēta darba spēka piesaistei reģionos

Nemot vērā demogrāfiskos izaicinājumus, būtiskas investīcijas reģionu attīstībai nepieciešams veikt cilvēkresursos, nodrošinot labvēlīgu vidi un konkurētspējīgas algas augsti kvalificētiem speciālistiem, sekmējot uzņēmumu konkurētspēju. Lai to panāktu, paredzēts izveidot īpašu atbalsta instrumentu saimnieciskās darbības veicējiem (55-45% ES fondu līdzfinansējums), kur tiktu veikti tieši ieguldījumi cilvēkresursos jeb darba algās. Kā ieguldījumu plānots attiecināt ieguldījumus darba samaksā (2 gadu alga; darba vietu uztur vismaz 3 gadus pēc atbalsta saņemšanas) vai pamatlīdzekļos jaunu produktu un pakalpojumu attīstībai (abos gadījumos tiek

⁴² Piemērs inovatīvai projektu idejai, kas būtu turpmāk jāattīsta sadarbībā ar ekspertiem - bezpilota lidaparāti (droni). Mūsdienās droni ir ļoti iecienīti un tiem ir neskaitāmas pielietošanas iespējas, kā, piemēram, lauksaimniecība, meklēšana un glābšana, drošība, kartogrāfija u.c. Tomēr nākotnē tie kļūs vēl funkcionālāki un to pielietojums kļūs plašāks. Ir daudz pieņēmumu, kādu misiju nesīs droni nākotnē. Tāpēc jāizvērtē dronu izmantošanas iespējas reģionu interešu īstenošanai. Izaicinājumi: augstās izmaksas, iniciatora trūkums, nepilnīgs normatīvais regulējums, drošības riski. Turpmākā rīcība - dronu izmantošanas iespēju izpēti un pilotprojektu ieviešana.

vērtēta alga). Lai paredzamās algu izmaksas tiktu uzskatītas par attiecināmām izmaksām, tām būs jābūt saistītām ar konkrēto ieguldījumu projektu.

Atbalstu plānots ieviest ar sabiedrības virzītās vietējās attīstības (turpmāk – SVVA) pieeju SVVA teritorijā⁴³, ievērojot finansējuma sadalījumu pa reģioniem atbilstoši IKP uz vienu iedzīvotāju, un tam jābūt saistītam ar pašvaldības attīstības programmās plānotajiem ieguldījumiem. Atbalstu sniegs saskaņā ar vietējo rīcības grupu sabiedrības virzītām vietējās attīstības stratēģijām un tajā noteikto atbalsta saņemšanas teritoriju. Šis atbalsts būs papildinošs A.1.1. uzdevumā “Publiskās infrastruktūras attīstība uzņēmējdarbības atbalstam” plānotajam atbalstam.

Kā piemēru šādam atbalsta modelim var minēt Poliju, kur arī tiek sniegts atbalsts darba algu izmaksu segšanai. Attiecināmas ir darbaspēka izmaksas divu gadu periodā jaunām darbavietām (ietver bruto algas un visus maksājumus, kas saistīti ar darbaspēku). Jaunas darbavietas tiek definētas kā darbinieku skaita pieaugums salīdzinājumā ar vidējo darbinieku skaitu pēdējo 12 mēnešu laikā. Jaunradītās darbavietas jāuztur vismaz 5 gadus (3 gadus mazajos un vidējos uzņēmumos) pēc tam, kad investīcijas ir pabeigtas. Atbalsta nosacījumi tiek diferencēti atkarībā no nozares.⁴⁴

Turpmākā rīcība uzdevuma izpildē saistīta ar ES fondu finansējuma piesaisti, kā arī atbalsta sniegšanas nosacījumu izstrādi, t.sk. izvērtējot komercdarbības atbalsta regulējuma piemērošanas nepieciešamību. Plānotais ES fondu finansējums ir indikatīvs un piedāvātais atbalsta mehānisms var tikt precizēts pasākuma izstrādes laikā.

Atbalsta rezultātā plānots radīt darba algu fondu 64 113 800 *euro* apmērā.

A.2.2.uzdevums. Nodokļu risinājumi darba algu atbalstam Latgales reģionā

2016.gadā ir izveidota Latgales speciālā ekonomiskā zona (turpmāk – SEZ). Latgales SEZ izveidošanas mērķis ir veicināt Latgales reģiona attīstību, piesaistot ieguldījumus ražošanai un infrastruktūras attīstībai, un jaunu darba vietu radīšanai. Uzņēmumi, kas plāno attīstīt savu saimniecisko darbību Latgales reģionā un veikt ieguldījumus attiecīgajā Latgales SEZ teritorijā, sākot ar 2017.gada 2.janvāri var pretendēt uz uzņēmuma ienākuma nodokļa un nekustamā īpašuma nodokļa atlaidēm 80 procentu apmērā. Latgales SEZ kopējā teritorija paredzēta līdz 72 735 ha jeb 5% no Latgales kopējās teritorijas – tā pastāvēs līdz 2035.gada 31.decembrim.

Kopš Latgales SEZ darbības uzsākšanas līdz 2019.gada 1.jūlijam par investīcijām Latgales SEZ teritorijā ir noslēgti 19 līgumi 5,8 milj. *euro* ieguldījumu apmērā, pabeigta 7 ieguldījumu projektu īstenošana, Latgales SEZ iekļauti 63,7 ha platības, kā arī saskaņā ar noslēgtajos līgumos paredzēto plānots līdz 2022.gadam izveidot 93 jaunas darba vietas. Investīcijas plānotas galvenokārt šādās nozarēs: kokapstrāde, metālapstrāde, tekstilrūpniecība, u.c.

Lai sekmētu nodarbinātības pieaugumu un ekonomisko aktivitāti Latgales reģionā, kontekstā ar nodokļu politikas pārskatīšanu, ir plānota nodokļu politikas uzlabošana, paplašinot atbalstu Latgales un Rēzeknes SEZ, kapitālsabiedrībām, piemērojot nodokļu atvieglojumus par izmaksām darbaspēka atalgojumā jaunradītajām darba vietām.

Šobrīd Latgales un Rēzeknes SEZ kapitālsabiedrības var pretendēt uz atbalstu par materiālajiem un nemateriālajiem ieguldījumiem. Paredzētās izmaiņas normatīvajā regulējumā dos iespēju

⁴³ Atsevišķos gadījumos var būt pilsētas teritorijā, piemēram, ja ir sadarbības (kooperācijas) projekts starp uzņēmumiem pilsētās un laukos.

⁴⁴ Doing Business in Poland. (2017) Warsaw: EY. Pieejams: [https://www.ey.com/Publication/vwLUAssets/Doing_business_in_Poland_EN/\\$FILE/DB_in_Poland_final_en.pdf](https://www.ey.com/Publication/vwLUAssets/Doing_business_in_Poland_EN/$FILE/DB_in_Poland_final_en.pdf)

kapitālsabiedrībām pretendēt arī uz atbalstu paredzamajām algu izmaksām⁴⁵, kas ir saistītas ar sākotnējiem ieguldījumiem – kapitālsabiedrības ieguldījumu projektu ietvaros varēs izvēlēties pretendēt uz atbalstu par materiālo un nemateriālo ieguldījumu veikšanu vai arī atbalstu par izmaksām darbaspēka atalgojumā. Vienlaicīgi kapitālsabiedrības nevarēs pretendēt uz abiem atbalsta veidiem, proti, gan par ieguldījumu veikšanu, gan par veiktajām algu izmaksām.

Paredzamās algu izmaksas, ko rada sākotnējā ieguldījuma rezultātā izveidotās darba vietas, rēķināmas par divu gadu periodu, tas ir, norādot aktuālo situāciju par darba vietām par divu gadu periodu. Lai paredzamās algu izmaksas tiktu uzskatītas par attiecināmām izmaksām, tām būs jābūt saistītām ar konkrēto ieguldījumu projektu. Paredzamās algu izmaksas plānots piesaistīt uzņēmuma ienākuma nodokļa un nekustamā īpašuma atlaidei, ko kapitālsabiedrībām ir tiesības piemērot saskaņā ar normatīvo regulējumu, rezultātā radot ieguldījumu darba algu fondā.

Jaunais atbalsts ir plānots saskaņā ar Eiropas Komisijas 2014.gada 17.jūnija Regulas (ES) Nr.651/2014 nosacījumiem, ar ko noteiktas atbalsta kategorijas atzīst par saderīgām ar iekšējo tirgu, piemērojot Līguma 107. un 108. pantu (14.pants “Reģionālais ieguldījumu atbalsts”).

Turpmākā rīcība uzdevuma izpildē saistīta ar grozījumu izstrādi likumā "Par nodokļu piemērošanu brīvostās un speciālajās ekonomiskajās zonās" un Latgales speciālās ekonomiskās zonas likumā.

Jautājums par nodokļu atvieglojumu piemērošanu skatāms atbilstoši Rīcības plānā Latgales reģiona ekonomiskajai izaugsmei 2018.-2021.gadam noteiktajam.

Atbalsta rezultātā plānots radīt ieguldījumu darba algu fondā 48,9 milj. *euro* apmērā.

A.2.3. Mājokļu pieejamība darbaspēkam reģionos

Nemot vērā pieaugošās mājokļa izmaksas, iedzīvotāju zemais ienākumu līmenis un pirktspēja ir galvenais iemesls mājokļu pieejamības problēmām kā reģionos, tā arī Rīgā un Pierīgā. Izmaksu ziņā pieejamu un kvalitatīvu mājokļu trūkums ir viens no iemesliem, ka tiek kavēta valsts iekšējā mobilitāte, un netieši izraisa citus negatīvus efektus – ir mazāka iespēja iesaistīt darba tirgū darba meklētājus un bezdarbniekus, tiek kavēta tautsaimniecības izaugsme un padziļināta depopulācija. Īres mājokļu tirgus attīstība ir stagnējoša – pastāv gan ekonomiskie, gan administratīvie un normatīvie šķēršļi, kas kavē investīciju piesaisti zemo izmaksu īres mājokļu būvniecībā – augstas nodevas, ilgstoša īres strīdu risināšanas procedūra un ilgtermiņa finansējuma (uz 30 gadiem vai ilgāk) trūkums projektiem.

Lai izstrādātu un ieviestu efektīvu atbalstu mājokļu pieejamībai Latvijā, nepieciešama objektīva un kvalitatīva citu valstu atbalsta mehānismu izvērtēšana, tādēļ saskaņā ar Ministru kabineta 2019.gada 21.maija sēdē nolemtu (prot. Nr. 25 36.§) Latvija ir uzsākusi divpusējo projektu ar OECD par Mājokļu pieejamību Latvijā, kura ietvaros OECD definēs personas un māsasaimniecības, kurām nepieciešams atbalsts mājokļu pieejamības nodrošināšanai, kā arī izstrādās priekšlikumus efektīvam atbalsta instrumentu kompleksam mājokļu pieejamības nodrošināšanai Latvijā, pārņemot un pielāgojot ārvalstu labo praksi, projekta ietvaros paredzēts izstrādāt priekšlikumu atbalsta mehānismam arī mājokļu iegādei.

⁴⁵ Algu izmaksas ir kopējā summa, kas atbalsta saņēmējam ir faktiski jāsedz attiecībā uz konkrēto darbvietu, un ietver konkrētā laika posmā maksājamo bruto algu pirms nodokļu nomaksas un obligātās iemaksas, piemēram, sociālās apdrošināšanas iemaksas, bērnu aprūpes un vecāku aprūpes izmaksas (Komisijas regulas Nr. [651/2014](#) 2.pants “Definīcijas”).

Turpmākā rīcība ir saistīta ar OECD priekšlikumu apspriešanu ar pašvaldībām un sociālajiem partneriem, tai skaitā LDDK un LTRK, izstrādājot Latvijas situācijai atbilstošu atbalsta instrumentu kompleksai mājokļu pieejamības nodrošināšanai.

A.2.4.uzdevums. Remigrācijas atbalsta pasākumi

Šī brīža demogrāfiskā situācija apliecina, ka reģionālās attīstības atbalsta pasākumiem jāiedarbojas uz iedzīvotāju skaita palielināšanu reģionos. Viens no risinājumiem iedzīvotāju skaita palielināšanai reģionos ir remigrācijas sekmēšana jeb iedzīvotāju atgriešanās Latvijā pēc ilgstošas prombūtnes.

Remigrācijas sekmēšanā būtiska loma ir gan dažādām valsts iestādēm, gan arī plānošanas reģioniem un pašvaldībām. Jau šobrīd Diasporas likumā, kas stājas spēkā 2019.gada 1.janvārī, ir noteikti konkrēti uzdevumi, kas veicami VARAM, plānošanas reģioniem un pašvaldībām. Kā vienu no būtiskiem uzdevumiem var minēt reģionālo remigrācijas koordinatoru tīklu, ko veido plānošanas reģioni un pašvaldības. Koordinatoru tīkla mērķis ir palīdzēt ārvalstīs dzīvojošajiem cilvēkiem, kuri vēlas atgriezties Latvijā, sniedzot šiem cilvēkiem bezmaksas individuālas konsultācijas par tiem aktuāliem jautājumiem, kas saistīti ar atgriešanos Latvijā konkrētā reģionā. Koordinatoru tīkla uzdevums ir sagatavot personalizētu informācijas piedāvājumu atbilstoši potenciālā remigranta vajadzībām par viņam interesējošiem jautājumiem, galvenokārt šādu pakalpojumu ietvaros:

- pakalpojumi ģimenēm – it īpaši izglītības, tai skaitā pirmsskolas izglītības pieejamība, atbalsta iespējas izglītības iestādēs;
- nodarbinātības un uzņēmējdarbības iespēju apzināšana un apkopošana;
- dzīvesvietas iespējas, dažādi sociālie jautājumi (pabalsti, pensijas), citi valsts un pašvaldību pakalpojumi, e-pakalpojumu pieejamība.

Katrs trešais remigrants dzīvo ar nepilngadīgu bērnu, un ģimene ir būtisks faktors, lai atgrieztos Latvijā, šādu informāciju apliecina M. Hazana (2016) veiktais pētījums⁴⁶ “Atgriešanās Latvijā: remigrantu aptaujas rezultāti”. Līdz ar to ģimene, it īpaši ģimene ar bērnu/bērniem, ir remigrācijas atbalsta pasākuma mērķa grupa. Iepriekš minētais pētījums apliecina, ka aptuveni trešā daļa no pētījuma respondentiem uzskata, ka programma uzņēmējdarbības un personiskā biznesa uzsākšanai palīdzētu atgriezties Latvijā. Atsaucoties uz pētījuma rezultātiem par remigrantu vajadzībām, lai atgrieztos Latvijā, šī pasākuma ietvaros plānots finansiāls atbalsts remigrantu uzņēmējdarbības projektiem. Lai piesaistītu papildu nodokļu ieņēmumus, atbalsta apmērs ir līdzvērtīgs vai mazāks par remigranta iedzīvotāju ienākuma nodokļa un valsts sociālās apdrošināšanas obligāto iemaksu maksājumiem tuvāko trīs gadu laikā. Attiecībā uz informācijas pieejamību par pakalpojumiem ģimenēm ar bērniem būtu jāturpina aktualizēt tīmekļvietnē www.vietagimenei.lv pieejamā informācija, sasaistot to ar tīmekļvietnes www.latvija.lv iespējām un funkcionalitāti.

Turpmākā rīcība uzdevuma izpildē saistīta ar reģionālo remigrācijas atbalsta pasākumu izstrādi un ieviešanu, t.sk. nodrošinot informācijas pieejamību par pašvaldību pakalpojumiem ģimenēm ar bērniem, vienlaikus izvērtējot komercdarbības atbalsta regulējuma piemērošanas nepieciešamību.

Atbalsta rezultātā plānots:

1. apkalpot 8 132 remigrantus;

⁴⁶ Pētījums pieejams Latvijas Universitātes Diasporas un migrācijas pētījumu centra tīmekļvietnē <https://www.diaspora.lu.lv/petijumi/>.

2. atbalstīt 140 remigrantu uzņēmējdarbības projektus.

B. apakšmērķis. Pakalpojumu efektivitātes uzlabošana reģionos

B.1.rīcības virziens. Pakalpojumu nodrošināšana reģionos atbilstoši demogrāfiskajiem izaicinājumiem

B.1.1.uzdevums. Pašvaldību ēku energoefektivitātes uzlabošana pakalpojumu sniegšanai

Publisko ēku un citu nedzīvojamo ēku sektors ietver būtisku potenciālu enerģijas un izmaksu ietaupījumam un atjaunojamās enerģijas izmantošanai. Situācijā, kad demogrāfijas prognozes liecina par negatīvu tendenci, pašvaldību izdevumu samazināšana ir būtisks priekšnosacījums reģionālās izaugsmes veicināšanai, vienlaikus atbrīvojot pašvaldību līdzekļus, kurus iespējams novirzīt sociālekonomisko jautājumu risināšanai.

Pēc piederības statusa Nekustamā īpašuma valsts kadastra informācijas sistēmā reģistrētas 4 967 pašvaldībām piederošas ēkas ar 6,29 milj. m² platību, t.sk. izglītības un veselības aprūpes iestāžu ēkas. Liela daļa no šīm pašvaldību ēkām ir uzbūvētas, pirms tika paaugstinātas siltumtehniskās prasības ēku norobežojošām konstrukcijām, līdz ar to tām ir zems energoefektivitātes līmenis. Ņemot vērā zemos energoefektivitātes rādītājus, prioritāri nepieciešams samazināt to enerģijas patēriņu, vienlaicīgi nodrošinot tādu iekštelpu gaisa apmaiņu un ventilāciju, kas nerada kaitējumu veselībai. Pašvaldības var sniegt būtisku ieguldījumu arī plašākai atjaunojamo energoresursu izmantošanai, veicinot to izmantošanu pašvaldību ēkās – arī šādi risinājumi sekmē pašvaldību ēku uzturēšanas (un tajā sniegto pakalpojumu) izmaksu samazinājumu. Papildus energoefektivitātei, svarīgs arī piekļūstamības aspekts, ņemot vērā, ka daudzās iestādēs vēl joprojām nav nodrošināta vides pieejamība saskaņā ar normatīvajos aktos noteikto.

VARAM atbalsta pasākumu ietvaros plānots piešķirt finansējumu pašvaldībām to ēku energoefektivitātes paaugstināšanai, t.sk. būvdarbu veikšanai, atjaunojamo energoresursu izmantojošu siltumenerģiju ražojošu avotu iegādei un uzstādīšanai, turpinot ES fondu 2014.-2020.gada plānošanas perioda 4.2.2. specifiskā atbalsta mērķa “Atbilstoši pašvaldības integrētajām attīstības programmām sekmēt energoefektivitātes paaugstināšanu un AER izmantošanu pašvaldību ēkās” ietvaros sniegto atbalstu.

Turpmākā rīcība uzdevuma izpildē saistīta ar ES fondu finansējuma piesaisti, kā arī atbalsta sniegšanas nosacījumu izstrādi.

Atbalsta rezultātā plānots:

1. samazināt primārās enerģijas patēriņu (67 991 529 kWh/gadā);
2. samazināt siltumnīcefekta gāzes (17 200 CO₂ tonnas gadā).

B.1.2.uzdevums. Pirmsskolas izglītības un bērnu pieskatīšanas pakalpojuma pieejamība

Pašvaldību pirmsskolas izglītības iestāžu skaits joprojām ir nepietiekams – saskaņā ar pašvaldību sniegtajiem datiem kopējā rinda uz pašvaldības pirmsskolas izglītības iestādēm 2018.gada oktobrī bija 7 536 bērni. Turklāt atsevišķās pašvaldībās rindā ir 40-50% no visiem pirmsskolas vecuma bērniem. Visaktuālākā šī problēma ir Rīgā un tās apkārtnē pašvaldībās, ņemot vērā,

ka pēdējo desmit gadu laikā Rīgā un Pierīgā ir būtiski palielinājies līdz 4 gadu vecu bērnu skaits Latvijas iedzīvotāju migrācijas uz Rīgu un tās apkārtni rezultātā.

Lai veicinātu pašvaldību iespējas uzņemties aktīvāku lomu ģimenēm labvēlīgākas vides veidošanā savā administratīvajā teritorijā, kā arī palīdzētu pašvaldībām risināt esošās nepilnības šajā jomā, ES fondu 2021.-2027.gada plānošanas periodā VARAM plāno Rīgas metropoles areāla un citām pašvaldībām, kurās ir nepietiekami nodrošināta pieeja pirmsskolas izglītībai (ievērojams vietu trūkums pirmsskolas izglītības iestādēs atbilstoši rindu reģistros reģistrētajam bērnu skaitam, t.i., rindā ir vairāk nekā 100 bērnu), sniegt atbalstu bērniem drošas un kvalitatīvas pirmsskolas izglītības iestāžu infrastruktūras vai bērnu pieskatīšanas pakalpojumu attīstībai. Primāri atbalstāma pašvaldību pakalpojumu nodrošināšana, vienlaikus izvēle par labu pašvaldību vai privāto pakalpojumu attīstīšanai jāizdara individuāli katrā pašvaldībā atbilstoši vietējai situācijai.

Atbilstoši Pierīgas pašvaldību analīzei būtu nepieciešams ES fondu finansējums 38,5 miljonu *euro* apmērā 2 400 jaunu vietu radīšanai, bet 7 000 vietām - 80 miljoni *euro* ES fondu finansējuma. Ņemot vērā Latvijas kopējos demogrāfiskos izaicinājumus, nepieciešams būtiski samazināt rindu. Tāpēc svarīgi ir rast risinājumu, attīstot gan pašvaldību sniegtos pakalpojumus, gan privātā sektora sniegtos pakalpojumus bērnu pieskatīšanas jomā.

Turpmākā rīcība uzdevuma izpildē saistīta ar ES fondu finansējuma piesaisti, kā arī atbalsta sniegšanas nosacījumu izstrādi.

Atbalsta rezultātā plānots radīt 7 500 jaunas vietas bērnudārzos vai bērnu pieskatīšanas pakalpojumu saņemšanai, uzlabojot izglītības vides kvalitāti.

B.1.3.uzdevums. Viedas pašvaldības – pakalpojumu efektivitātes uzlabošana

Reģionālās attīstības atšķirību rezultātā ir būtiski samazinājies iedzīvotāju skaits reģionos, tai skaitā nodokļu maksātāju skaits, un līdz ar to pakalpojumu uzturēšanas izmaksas nav samērīgas attiecībā pret pakalpojumu saņēmēju skaitu. Tādēļ, būtiski ir rast jaunus, modernus risinājumus pašvaldībām un plānošanas reģioniem to funkciju un sniegto pakalpojumu efektīvai īstenošanai. Ņemot vērā minēto, pamatnostādņu darbības periodā plānots veicināt viedu risinājumu piemērošanu pašvaldībās.

Vieda pašvaldība īsteno stratēģisku pasākumu kopumu aktuālāko izaicinājumu risināšanai un teritorijas konkurētspējas celšanai, nodrošinot tādus risinājumus iedzīvotājiem un uzņēmējiem, kas:

- ilgtermiņā neprasa lielus uzturlīdzekļus vai samazina pakalpojumu uzturēšanas izmaksas, tajā skaitā ņemot vērā demogrāfiskās tendences;
- ļauj efektīvāk sniegt dažādus pakalpojumus (ātrāk, ērtāk, kvalitatīvāk, attālināti, vienuviet) cilvēkiem, neatkarīgi no to dzīves vietas, izglītības līmeņa un prasmēm, vecuma vai veselības stāvokļa, tai skaitā sekmē klientu novirzīšanu uz digitālo pakalpojumu⁴⁷ sniegšanas kanālu (pakalpojumu automatizācija, elektronizācija (t.sk., virtuālie asistenti), proaktīvie pakalpojumi);
- uzlabo iedzīvotāju labklājību, drošību un sabiedrisko kārtību;
- ļauj savlaicīgi paredzēt iespējamus izaicinājumus un tos novērst (plūdu draudi, enerģijas trūkums, siltuma zaudējumi, sūces kanalizācijas sistēmā, u.c.);

⁴⁷ Neklātienes pakalpojumi samazina nepieciešamību komunicēt klātienē un samazina telpu nepieciešamību klātienes pakalpojumiem.

- neietekmē, samazina vai novērš ietekmi uz vidi, t.sk. veicinot energoefektivitāti, aprites ekonomiku un ilgtspējīgu resursu izmantošanu, mazinot fosilo energoresursu izmantošanu u.c.;
- pilnvērtīgāk izmanto iespējas, ko nodrošina mūsdienu tehnoloģijas (lietu internets, mākslīgais intelekts, ģeoinformācijas tehnoloģijas, 5G u.c.), tai skaitā stiprinot starptautisko un pārrobežu sadarbību kopīgu digitālo risinājumu izstrādē (piemēram, vides kvalitātes uzlabošanā u.c.);
- balstās uz viedo attīstības plānošanu (zinātniskos atklājumos un datos, tai skaitā ģeotelpiskos, balstīta, izmanto politikas plānošanas, analīzes, uzraudzības un prognozēšanas rīkus), kas elastīgi reaģē uz teritorijā pastāvošajiem izaicinājumiem un attīstības iespējām (tai skaitā risina cēloņus, nevis tikai reaģē uz sekām), identificējot esošās un potenciālās konkurētspējīgās nozares un veicinot to attīstību, kā arī īstenojot sadarbību starp iesaistītajām pusēm (publisko pārvaldi, uzņēmējiem, zinātniskās pētniecības darbā iesaistītajiem, pilsoniskās sabiedrības grupām, iedzīvotājiem).

IKT (digitalizācija, sakaru infrastruktūra, savietojamība) ir būtiska komponente viedu risinājumu nodrošināšanā, bet nav vienīgā. Attīstoties IKT risinājumiem, pieaug arī potenciālais kaitējums, ko pašvaldībai kibertelpā var nodarīt dažādas ievainojamības vai darbinieku neuzmanīga rīcība. Digitālie risinājumi, kas nav droši un uzticami, var negatīvi ietekmēt gan iedzīvotājus un privātumu, gan kopējo reģiona attīstību. Balstoties uz iepriekš minēto, jaunu IKT risinājumu ieviešanai ir jānotiek vienlaikus ar noturības pret kiberuzbrukumiem paaugstināšanu, kā arī pašvaldību darbinieku izpratnes par draudiem kibertelpā veicināšanu.

Būtiska ir arī sociālā inovācija⁴⁸, kas cita starpā rada jaunas sociālās formas un sadarbības veidus sabiedrībā. Šajā kontekstā jāakcentē pašvaldības spēja iesaistīt attīstības plānošanas un īstenošanas procesos gan uzņēmējus, gan zinātniskās pētniecības darbā iesaistītos, pilsoniskās sabiedrības grupas un iedzīvotājus, kopīgiem spēkiem identificējot aktuālākos izaicinājumus, vienojoties par labākajiem risinājumiem to pārvarēšanā, atbildību sadalījumu un investīcijām.

Nepieciešamība veicināt gudrāku saimniekošanu pašvaldībās prasa pašvaldību un plānošanas reģionu kapacitātes celšanu, t.sk. sekmējot pieredzes apmaiņu par ieviestajiem risinājumiem un to rezultātiem. Vienlaikus svarīgi ir palielināt iedzīvotāju digitālās prasmes, kur liela loma ir pašvaldībām, kas to var veicināt sadarbībā ar valsts iestādēm, vai piesaistot konkrētus uzņēmumus.

Nemot vērā iepriekš teikto, jānodrošina atbalsta iespējas viedo risinājumu izmantošanai pašvaldībās to darbības efektivitātes uzlabošanai un to piemērošanai privātajā sektorā (sinerģija ar uzdevumu A.1.1. “Publiskās infrastruktūras attīstība uzņēmējdarbības atbalstam”), sagatavojot priekšlikumus pasākumiem viedo risinājumu atbalstam, kā arī izveidojot pašvaldību, valsts, privātā un akadēmiskā sektora, kā arī pilsoniskās sabiedrības grupu sadarbības tīklu.

Līdztekus tradicionālajiem atbalsta veidiem – infrastruktūras attīstībai un kapacitātes celšanai, nākamajā ES fondu plānošanas periodā VARAM ir iecerējusi piesaistīt ES fondu investīcijas (provizoriski 30 milj. *euro* apmērā) viedo risinājumu piemērošanai pašvaldībās, to darbības un sniegto pakalpojumu kvalitātes uzlabošanai (tai skaitā administratīvajiem pakalpojumiem, komunālajiem pakalpojumiem un teritorijas labiekārtošanai, izglītības un kultūras pakalpojumu sniegšanai, sociālajiem pakalpojumiem un veselīga dzīvesveida veicināšanai, mobilitātes un

⁴⁸ “Sociālā inovācija ir jaunu ideju (produktu, pakalpojumu) izstrāde un ieviešana sociāla rakstura vajadzību apmierināšanai un jaunu sociālu attiecību un sadarbības radīšanai. Sociālā inovācija izvirza sociāla rakstura mērķus un to sasniegšanai izvēlas sociāla rakstura līdzekļus.” [Guide to Social innovation](#). Eiropas Komisija, 2013.

sabiedriskās drošības uzlabošanai, saimnieciskās darbības veicināšanai). Tiks atbalstīti kompleksi risinājumi, kuros tiks kombinēti ieguldījumi infrastruktūrā ar IKT, videi un klimatam draudzīgiem risinājumiem.

Jautājumos, kas skar vairākas pašvaldības, plānots atbalstīt reģionāla mēroga risinājumus. Šajā kontekstā iecerēts, ka katrā plānošanas reģionā pilotveidā tiks ieviests jauna veida pakalpojums, piemēram, inovatīvi mobilitātes risinājumi (piemēram, bezpilota lidaparāti transporta sistēmā preču pārvadājumiem, kopā braukšanas risinājumi, transports pēc pieprasījuma, elektromobilitātes izmantošana u.c.), virtuālās realitātes izmantošana izglītībā, risinājumi attālinātās medicīnas veicināšanā (analīzes, datu nolasīšana un veikšana tiešsaistē), mākslīgā intelekta izmantošana pašvaldību administrācijas darbā u.tml. Konkrēti projekti tiks definēti plānošanas reģionu attīstības programmu izstrādes procesā.

Turpmākā rīcība uzdevuma izpildē saistīta ar ES fondu finansējuma piesaisti, kā arī atbalsta sniegšanas nosacījumu izstrādi.

Atbalsta rezultātā plānots:

1. samazināt pakalpojumu izmaksas uz vienu klientu 10 gadu perspektīvā;
2. nodrošināt līdzvērtīgu kvalitatīvu pakalpojumu pieejamību ikvienam iedzīvotājam neatkarīgi no tā dzīves vietas;
3. samazināt pašvaldību administratīvā aparāta un funkciju uzturēšanas izmaksas, palielinot budžeta īpatsvaru attīstībai;
4. veicināt iedzīvotāju un uzņēmēju apmierinātību ar pašvaldības sniegtajiem pakalpojumiem.

B.1.4.uzdevums. Vienoto klientu apkalpošanas centru pieejamība un darbība

Valsts un pašvaldību vienoto klientu apkalpošanas centru (turpmāk – VPVKAC) izveide rada iespēju iedzīvotājam vienuviet, tuvāk mājām, savā pašvaldībā, pieteikt gan pašvaldības pakalpojumus, gan pieprasītākos valsts pakalpojumus, piemēram, Valsts sociālās apdrošināšanas aģentūras (turpmāk – VSAA) pakalpojumus, gan saņemt atbalstu e-pakalpojumu lietošanai. Idejas pamatā ir “vienas pieturas aģentūras” principa ieviešana – pieprasītāko pakalpojumu pieprasīšana vienuviet, vienkopus, nešķirojot, vai pakalpojums ir valsts vai pašvaldības.

VPVKAC izveide uzsākta 2015.gadā. Pašreizējais VPVKAC tīkla pārklājums nodrošina pieprasītāko valsts pārvaldes pakalpojumu pieejamību 76% no valsts teritorijas. VPVKAC funkcija ir divējāda. Pirmkārt, iespēja pieteikt klātienē pakalpojumus, kuri nav pieejami novadu nozīmes attīstības centros. Otrkārt, kā veids, lai sekmētu pāreju uz e-pakalpojumiem, izmantojot kompetenta personāla iespēju nodrošināt atbalsta funkciju, arī pieteikt e-pakalpojumus tiem iedzīvotājiem, kuriem savā mājāsaimniecībā nav piekļuves internetam.

VPVKAC tīkla uzdevumi: 1) nodrošināt iedzīvotājiem iespēju klātienē pieteikt pieprasītākos valsts tiešās pārvaldes iestāžu pakalpojumus (VSAA, Valsts ieņēmumu dienesta (turpmāk – VID)); 2) nodrošināt klātienē atbalstu un konsultāciju 9 pieprasītāko valsts tiešās pārvaldes iestāžu e-pakalpojumu pieteikšanā, tai skaitā nodrošināt VSAA pakalpojumu pieņemšanu digitāli ar pilnvarotā e-pakalpojuma risinājumu tiem iedzīvotājiem, kuriem nav pieejamas i-bankas vai eID kartes, 3) veikt iedzīvotāju informēšanu un izglītošanu e-adreses izveidē un portāla Latvija.lv lietošanā; 4) sniegt portāla Latvija.lv lietotāju telefonisku atbalstu (reģionālie VPVKAC kopš 2018. gada).

Šobrīd VPVKAC strādā 85 pašvaldībās. 7 pašvaldībās (5 novadu nozīmes attīstības centri un 2 reģionālās nozīmes attīstības centri) VPVKAC uzsāks darbu 2019.gada beigās. Kopš VPVKAC tīkla darbības 2015.gada septembrī līdz šī gada 15.jūlijam kopumā sniegts 252 051 pakalpojums, tai skaitā reģistrēti 109 384 VSAA pakalpojumu pieteikumi, 33 632 VID pakalpojumu pieteikumi; 74 859 konsultācijas, 30 391 telefoniskas konsultācijas par portālā Latvija.lv pieejamajiem e-pakalpojumiem (kopš 02.01.2018.) un 3 785 pieteikumi pieņemti, sekmējot digitālu VSAA pakalpojumu pieteikšanu ar pilnvarotā e-pakalpojuma (e-asistents) risinājumu.

Būtiski ir saglabāt valsts pārvaldes pakalpojumu pieejamību klātienē pēc iespējas tuvāk iedzīvotājam, paralēli sekmējot iedzīvotāju digitālo prasmju uzlabošanu un pakalpojumu digitalizāciju. Mazinot pašvaldību skaitu, jāpievērš uzmanība VPVKAC tīkla izvērsumam, tai skaitā uzmanība būtu vēršama izmaiņām pierobežā. Iedzīvotāju migrācija uz digitālajiem pakalpojumu pieteikšanas kanāliem ļaus saglabāt un uzlabot pakalpojumu pieejamību, mazinot nepieciešamību ierasties klātienē vizītēs, tādejādi radot ietaupījumu VPVKAC administratīvo izdevumu izlietošanā.

Esošais VPVKAC tīkls jāpaplašina sadarbībā ar pašvaldībām, izmantojot sabiedriskās pieejamības ēkas un iestādes, piemēram, bibliotēkas, tādejādi nodrošinot lielu pakalpojuma sasniedzamību reģionos, iedzīvotājiem ar īpašām vajadzībām vai zemu mobilitāti. Jāstiprina bibliotēku loma pakalpojumu pieejamības veicināšanā, jo bibliotēkas ir piemērota vide VPVKAC pakalpojumu sniegšanai. Šobrīd bibliotēku darbinieki ir apmācīti par e-pakalpojumiem un dzīves situācijām, taču tiem nav uzticēts formalizēts pienākums veikt klientu apkalpošanu un atbalstu pakalpojumu pieteikšanā.

Pašvaldībās ar zemākiem iedzīvotāju blīvuma rādītājiem, kur klātienē VPVKAC uzturēšana nav ekonomiski pamatota, jāizvērtē iespēja attiecīgajā attālumā nodrošināt pakalpojumu saņemšanu mobilajos VPVKAC. Pakalpojumu nodrošināšana, izmantojot mobilos VPVKAC, ir aktuāla, ņemot vērā iedzīvotāju skaita samazināšanās un novecošanās tendences īpaši lauku un pierobežas teritorijās, kas ietekmē arī klientu plūsmu klātienē VPVKAC. Mobilo risinājumu gadījumā pakalpojumu sniegšanu būs iespējams organizēt atbilstoši vajadzībai. Vienlaikus uzdevuma īstenošanai sadarbībā ar Satiksmes ministriju un citiem iesaistītajiem partneriem būtiski sekmēt mobilā pārklājuma un interneta pieslēguma pieejamības nodrošinājumu attālinātajās teritorijās, tai skaitā ierobežojot paaugstinātu izmaksu piemērošanu.

Izvērtējama klientu apkalpošanas funkciju (angl. *front office*) nodalīšana no tā saucamajām pakalpojumu izpildes funkcijām (angl. *back office*) publiskajā pārvaldē kopumā. Pakalpojumu izpildes funkcijas iespējams izvietot reģionos. Izvērtējama klientu apkalpošanas funkciju nodošana valsts un privātajām struktūrām vietās ar mazu iedzīvotāju skaitu. Piemēram, VPVKAC un pasta nodaļu apvienošana, VPVB.3.7.KAC pakalpojumu sniegšana veikalos un degvielu uzpildes stacijās. VPVKAC izvietošana vietās, kuras cilvēki apmeklē ikdienā, piemēram, lielveikalos, attiecīgi pielāgojot arī darba laikus.

Nepieciešams nodrošināt valsts pārvaldes pakalpojumu pieejamību vienuviet. Valsts pārvaldes institūcijas atrodas vairākās ēkās relatīvi lielā attālumā viena no otras, kas apgrūtina iedzīvotāju iespējas vienkopus saņemt vairāku institūciju pakalpojumus, kā arī sadārdzina kopējās telpu izmaksas, jo katra valsts pārvaldes institūcija uztur savu klientu uzgaidāmo telpu. Būtu jāturpina valsts pārvaldes institūciju klientu apkalpošanas centru izvietojuma nacionālas un reģionālas nozīmes attīstības centros efektivizēšana, deleģējot pakalpojumu sniegšanu VPVKAC. Pastāv sadarbības iniciatīvas starp centrālajām un vietējām pārvaldes iestādēm par valsts publisko pakalpojumu kopīgu sniegšanu pašvaldībās, taču pakalpojumu klāsts dažādās

pašvaldībās ir atšķirīgs, tāpēc būtu nepieciešams pārskatīt pieejamo valsts pārvaldes pakalpojumu minimālo pakalpojumu grozu, ko iespējams saņemt VPVKAC, paplašinot pieejamo pakalpojumu skaitu.

Cita starpā, jāstiprina sabiedrības e-līdzdalība, pakalpojumu pieejamība un iedzīvotāju saziņa ar valsts iestādēm elektroniski.

Turpmākā rīcība uzdevuma izpildē saistīta ar finansējuma piesaisti, kā arī atbalsta sniegšanas nosacījumu izstrādi jaunizveidoto vai uzlaboto pakalpojumu un klientu skaita palielināšanai.

Atbalsta rezultātā plānots nodrošināt publisko pakalpojumu pieejamības VPVKAC tīklā pārklājumu vismaz 85% no Latvijas platības, kā arī VPVKAC tīklā pakāpeniski ieviest pilnvarotā e-pakalpojuma pieteikšanas risinājumu.

B.2. rīcības virziens. Sasniedzamība un dzīves vide reģionos⁴⁹

B.2.1. uzdevums. Sasniedzamība starp reģioniem

Latvijā vidējais pārvietošanās laiks personai dienā ir 79,6 minūtes (pilsētās un to svārstmigrācijas zonās 77,9 minūtes), savukārt vidējais pārvietošanās attālums – 29,6 km (pilsētās un to svārstmigrācijas zonās 20,4 km)⁵⁰. Lai mazinātu iedzīvotāju emigrāciju no reģioniem ierobežoto darba iespēju dēļ, būtiski ir rast risinājumu ikdienas mobilitātei, kas dotu iespējas sasniegt Rīgu un citus nacionālas nozīmes centrus, samazinot ceļā pavadīto laiku.

Pašlaik, lai aizbrauktu ar vilcienu, piemēram, no Rīgas uz Daugavpili, nepieciešama minimums 2 stundas 39 minūtes līdz maksimums 3 stundas 27 minūtes. Šāds ilgums ierobežo iedzīvotāju mobilitāti uz darba vietām, pakalpojumu sniegšanas vietām, mācību vietām, kā arī veicina iedzīvotāju aizplūšanu no reģioniem. Nepieciešams rast risinājumu, lai katra reģiona lielāko pilsētu (Daugavpils, Rēzekne, Liepāja, Ventspils, Valmiera, Jēkabpils) no/uz Rīgu varētu sasniegt īsākā laikā nekā pašlaik.

Lai to panāktu, tālākos savienojumos nepieciešams veidot sabiedriskā transporta reisu ar samazinātu pieturu skaitu. Dzelzceļš jāveido kā sabiedriskā transporta “mugurkauls”, vienlaikus attīstot tā tālākus ērtus savienojumus sabiedriskā transporta sistēmā ar reģionu attālākajām apdzīvotajām vietām. Dzelzceļa pārvadājumiem paralēlo autobusu maršrutu apkalpošana jāorganizē uz komerciāliem principiem, neparedzot tajos valsts dotācijas pārvadātāju zaudējumu kompensācijai.

Plānots attīstīt pasažieriem ērtāku, valstij ekonomiski izdevīgāku sabiedriskā transporta sistēmu, tās ietvaros veicinot alternatīvu transporta risinājumu izveidi reģionos un transporta pēc pieprasījuma pakalpojuma attīstību pašvaldībās.

Minētie mobilitātes nodrošināšanas jautājumi detalizēti tiks aplūkoti Transporta attīstības pamatnostādņēs 2021.-2027.gadam. Tāpat reģionālu un lokālu mobilitātes jautājumu risināšana jāparedz arī pašvaldību teritorijas attīstības plānošanas dokumentos.

Rezultātā plānots, ka visā valsts teritorijā būs nodrošinātas līdzvērtīgas mobilitātes iespējas un samazināts iedzīvotāju ceļā pavadītais laiks, tai skaitā veicinot darba vietu un pakalpojumu sasniegšanu iedzīvotājiem.

⁴⁹ Pamatnostādņu ietvaros sasniegšana tiek skatīta vairākos līmeņos – Rīga un reģioni, reģionu ietvaros, pašvaldības ietvaros.

⁵⁰ Apsekojums "Latvijas iedzīvotāju mobilitāte 2017. gadā", CSP.

B.2.2. uzdevums. Transports pēc pieprasījuma pašvaldībās

Vienlaikus ar jaunas sabiedriskā transporta sistēmas ieviešanu jānodrošina arī transports pēc pieprasījuma. Demogrāfisko izmaiņu dēļ attālos reģionos nav ekonomiski pamatoti nodrošināt sabiedriskā transporta reisu ar autobusiem, tāpēc nepieciešams meklēt citus risinājumus, kas vienlaikus nodrošina mobilitāti iedzīvotājiem un ļauj transporta pakalpojumus sniegt par samērīgām izmaksām.

Pašlaik jau ir uzsāktas pirmās iniciatīvas šajā jomā. Vidzemes plānošanas reģionā no 2019.gada 21.oktobra Mazsalacas novadā un Alūksnes novadā ir uzsākts pilotprojekts "Transports pēc pieprasījuma", kas veiksmes gadījumā varētu kļūt par daļu no sabiedriskā pasažieru pārvadājumu modeļa Latvijā. Pakalpojums ir pasažieru vajadzībās balstīts mobilitātes risinājums, kas vienlaikus ir arī videi draudzīgs un ekonomiski izdevīgs, turklāt spēj ietaupīt valsts un pašvaldību kopējās izmaksas cilvēku pārvietošanās vajadzību nodrošināšanai. Pilotprojekta ieviešana paredzēta līdz 2020. gada 30.septembrim.

Turpmākā uzdevuma izpilde ir saistīta ar normatīvā regulējuma izstrādi un atbalsta plānošanu transporta pēc pieprasījuma ieviešanai, tai skaitā, lai nodrošinātu pieejamību ārstniecības pakalpojumiem un sniegt atbalstu tiem pacientiem, kuriem nepieciešami transporta pakalpojumi veselības aprūpes saņemšanai, kā arī citu pakalpojumu pieejamību. Piešķirot publisko finansējumu sabiedriskā transporta nodrošināšanai, tai skaitā attiecībā uz transportu pēc pieprasījuma, tiks ievērots piemērojamais valsts atbalsta kontroles regulējums.

B.2.3 uzdevums. Valsts reģionālās un vietējās nozīmes autoceļu tīkla pārbūve un atjaunošana administratīvi teritoriālās reformas kontekstā

Lai cilvēki par savu dzīves vietu izvēlētos reģionus un samazinātos emigrācija no tiem, būtiski ir risināt jautājumus, kas skar iedzīvotāju ikdienas mobilitāti. Ir jārada drošas, ērtas un ātras pārvietošanās iespējas vispirms jau novadu un reģiona ietvaros. Lai uzlabotu reģionālo sasniedzamību, svarīgi nodrošināt iekļaujošus sabiedriskā transporta pakalpojumus, lai no attālām apdzīvotām vietām varētu nokļūt uz novada centru. Mērķa sasniegšanai būtisks ir ne tikai valsts atbalsts, bet arī plānošanas reģionu un pašvaldību savstarpējā sadarbība, tai skaitā plānojot infrastruktūras risinājumus.

Saskaņā ar likumu "Par autoceļiem" reģionālie autoceļi ir autoceļi, kas novadu administratīvos centrus savieno savā starpā vai ar republikas pilsētām, vai galvaspilsētu, vai ar galvenajiem, vai reģionālajiem autoceļiem, vai savā starpā republikas pilsētas. Vietējie autoceļi ir autoceļi, kas novada administratīvos centrus savieno ar novada pilsētām, novada apdzīvotām teritorijām, kurās atrodas pagastu pārvaldes, ciemiem vai citiem valsts autoceļiem, vai atsevišķu novadu administratīvos centrus savā starpā. Kā liecina Valsts akciju sabiedrības "Latvijas Valsts ceļi" dati, no valsts reģionālajiem autoceļiem ar melno segumu sliktā stāvoklī ir 39,6%, no valsts reģionālajiem autoceļiem ar grants segumu – 58,9%; 41,5% valsts vietējo autoceļu ar melno segumu un 50,5% valsts vietējo ceļu ar grants segumu ir sliktā stāvoklī (2019.gada dati). Lai nodrošinātu ilgtspējīgu iedzīvotāju mobilitāti un novadu centru sasniedzamību, tādejādi nodrošinot gan darba vietu, gan pakalpojumu sasniedzamību, ir jāuzlabo transporta infrastruktūras stāvoklis.

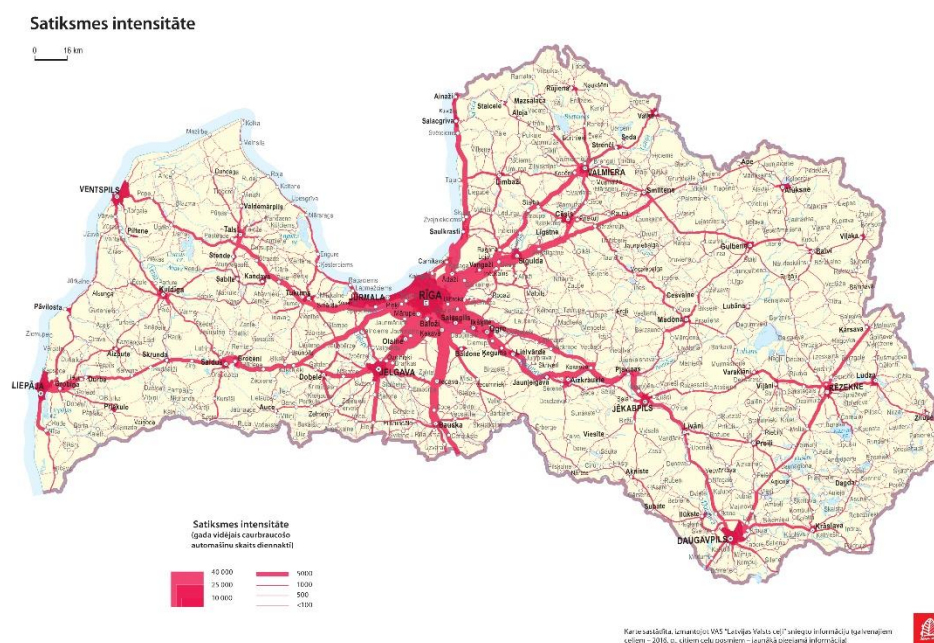
Turpmākā rīcība uzstādījuma ieviešanai saistāma ar valsts programmas izveidi ceļu pārbūvei un atjaunošanai sadarbībā ar Satiksmes ministriju, VAS "Latvijas Valsts ceļi", pašvaldībām un plānošanas reģioniem, nodrošinot novadu centru sasniedzamību. Ņemot vērā, ka valsts autoceļu tīkla attīstība ir saistīta ar administratīvo iedalījumu, tad turpmākās darbības šajā sakarā

īstenojamās kontekstā ar administratīvi teritoriālās reformas īstenošanu jauno novadu kritiskāko ceļu posmu sasniedzamībai – šī brīža novadu pašvaldību administratīvo centru sasniedzamība ar plānotā novada iespējamo administratīvo centru pēc administratīvi teritoriālās reformas vai administratīvā centra sasniedzamība novados, kuru administratīvās teritorijas nav plānots grozīt.

B.2.4. uzdevums. Mobilitātes uzlabošana Rīgas metropoles areālā

Rīgas metropoles areālā dzīvo vairāk kā puse valsts iedzīvotāju. Ievērojama daļa šo iedzīvotāju no Rīgas apkārtējām teritorijām ik dienas dodas uz Rīgas pilsētu kā uz darba vai mācību vietu. Tas rada intensīvu transporta plūsmu, veidojas satiksmes sastrēgumi.

Nepieciešams izvērtēt iespējamās risinājumus mobilitātes uzlabošanai Rīgas metropoles areālā. Nepieciešams uzlabot sabiedriskā transporta sistēmu Rīgas metropoles areālā, lai nokļūšana no/uz Rīgu ar sabiedrisko transportu būtu atvieglota un efektīva, risinājumus sasaistot ar Sabiedriskā transporta koncepciju (dzelzceļš ir kā sabiedriskā transporta sistēmas “mugurkauls” un autobusi papildina dzelzceļa pārvadājumus). Ir jāattīsta mikromobilitātes iespējas, tai skaitā jārada tālākas velotransporta un citu videi draudzīgu pārvietošanās veidu izmantošanas iespējas. Lai iedzīvotājiem būtu ērtāk pārsēties no viena sabiedriskā transporta citā, ir nepieciešams ieviest vienotu sabiedriskā transporta biļeti.

5.attēls. Satiksmes intensitāte (SLA “Karšu izdevniecība Jāņa sēta”, sagatavots pēc VARAM pasūtījuma dalībai reģionālajos semināros).

INTERREG Baltijas jūras reģiona transnacionālās sadarbības programmas 2014.-2020.gadam projekta „Multimodāla pilsēta: Pilsētas transporta sistēmas pielāgošana zemu izmešu

mobilitātes principiem”⁵¹ mērķis ir veicināt viedas un ilgtspējīgas mobilitātes attīstību pilsētvidē, stiprinot visu iesaistīto pušu kapacitāti, attīstot mobilitātes plānošanas instrumentu rīkkopu un meklējot jaunus, inovatīvus, videi draudzīgus mobilitātes risinājumus. Projekta ietvaros izvēlēta pilotteritorijā tiks izstrādāts Rīgas pilsētas specifikai pielāgots “mobilitātes punktu” koncepts un kā pilotprojekts izveidots viens “mobilitātes punkts” nozīmīgu pilsētas transporta mezglu krustpunktā, apvienojot alternatīvus transporta veidus – publiskā transporta pieturvietas ar velo stāvvietām, koplietošanas velo/auto tīklu, u.tml. Projekta ietvaros tiks īstenoti dažādi pagaidu un pastāvīgie pasākumi ar mērķi mainīt indivīda – pilsētas iedzīvotāja attieksmi, uzvedību un izvēli par labu ilgtspējīgākiem pārvietošanās veidiem pilsētvidē, tādējādi nodrošinot sabiedrības informētību un sekmējot iedzīvotāju aktīvu līdzdalību videi draudzīgākas mobilitātes veidošanā Rīgas pilsētā. Tiks identificēti un attīstīti arī ilgtspējīgi preču un pakalpojumu loģistikas risinājumi, izstrādātas multimodālās informācijas sistēmas, u.c.

Pašlaik Rīgas plānošanas reģions ir uzsācis Rīcības plāna izstrādi Rīgas metropoles areāla attīstībai (turpmāk – plāns). Mērķis ir panākt Rīgas metropoles areāla saskaņotu attīstību un tur notiekošo procesu koordinēšanu, izmantojot integrētu pieeju un kompleksus risinājumus, lai saskaņotu valsts, Rīgas pilsētas, Rīgas metropoles areālā ietilpstošo pašvaldību un iedzīvotāju intereses. Balstoties uz sagatavoto plānu, nepieciešams sagatavot koncepciju par mobilitātes jautājumu pārvaldību Rīgas metropoles areālā.

Turpmākās rīcības uzstādījuma ieviešanai:

- ņemot vērā Eiropas Komisijas atbalstu Ilgtspējīgas pilsētvides mobilitātes plānošanas (*Sustainable Urban Mobility Plans* – SUMP) konceptam, VARAM izvērtēt, vai nav nepieciešams nacionāls regulējums SUMP izstrādei (vai piemēram nesaistošu vadlīniju izstrāde), kas varētu būt tematiskie plānojumi transporta nozarē, ar ko pamatot konkrētu investīciju nepieciešamību transporta jomā pilsētās;
- multimodālo transporta mezglu un pārsēšanās punktu attīstība;
- dzelzceļa pasažieru infrastruktūras modernizācija Rīgas metropoles areālā;
- vienotās sabiedriskā transporta biļetes ieviešana Rīgas metropoles areālā;
- ūdens transporta izmantošanas iespēju izpēte savienojošam ūdenstransportam Daugavā starp Pierīgu un Rīgu;
- veloinfrastruktūras attīstība un trūkstošo velomaršrutu posmu Pierīgā savienošana un velonovietņu izvietošana.

Atbalsta rezultātā plānots, ka:

1. samazināsies sastrēgumi Rīgā un Rīgas metropoles areālā, vienlaikus mazinot ietekmi uz vidi;
2. kā arī tiks samazināts laika patēriņš iedzīvotājiem darba vietu vai pakalpojuma sasniedzamībai vismaz par 10%.

B.2.5. uzdevums. Pašvaldību ceļu un ielu infrastruktūras attīstība un mobilitātes uzlabošana

⁵¹ Kā sadarbības partneris īsteno Rīgas pašvaldības aģentūra „Rīgas enerģētikas aģentūra”, īstenošanas ilgums – 01.10.2017 - 30.09.2020.

Pašvaldību ceļu un ielu tīkls kopā veido 38 453 km (autoceļi – 30 147 km, ielas – 8 306 km)⁵², kur pēc Latvijas Pašvaldību savienības aplēsēm ap 50% ceļu ir sliktā stāvoklī. Pašvaldību kopējais pieprasījums pēc investīcijām pašvaldību ceļos ir 675 761 171 *euro* ar trīs projektu ierobežojumu un 1 622 144 345 *euro* bez trīs projektu ierobežojuma.

Iedzīvotāju mobilitātes veicināšanai, nepieciešams atbalstīt pašvaldību ceļu tīklu gadījumos:

- lai nodrošinātu novada centra sasniedzamību no novada teritoriālajām vienībām;
- lai nodrošinātu darba vietu un pakalpojumu drošu sasniedzamību (tai skaitā izglītības iestāžu tīkla sakārtošanas kontekstā, kā arī veselības, kultūras u.c. pakalpojumu sasniedzamībai);
- ja tas ir nepieciešams uzņēmējdarbības attīstībai;
- ja plānotie ieguldījumi ir papildinoši valsts autoceļu ieguldījumiem.

Nepieciešams arī uzlabot mobilitātes infrastruktūras plānošanu pašvaldībās, lai nodrošinātu drošu pārvietošanos un koordinētu plānošanu starp teritorijām, t.sk. meklējot jaunus, inovatīvus, videi draudzīgus mobilitātes risinājumus.

Turpmākā rīcība uzdevuma izpildē saistīta ar ES fondu finansējuma piesaisti, kā arī atbalsta sniegšanas nosacījumu izstrādi.

Atbalsta rezultātā plānots, ka tiks samazināts laika patēriņš iedzīvotājiem darba vietu vai pakalpojuma sasniedzamībai vismaz par 5%.

B.2.6. uzdevums. Ilgtspējīga publiskās ārtelpas attīstība

Kvalitatīva publiskā ārtelpa ir nozīmīgs dzīves kvalitātes un vietas konkurētspējas priekšnoteikums, kas pozitīvi ietekmē vietējo iedzīvotāju apmierinātību, gatavību klimata pārmaiņām, kā arī piekļuvi konkrētu teritoriju dabas un kultūras mantojumam un tūristu piesaisti. Līdz ar to publiskās ārtelpas attīstīšana veido multiplicējošu efektu uzņēmējdarbības attīstībai. Publiskā ārtelpa tiek definēta kā sabiedrībai pieejamas teritorijas un telpa, ko veido ielas, bulvāri, laukumi, parki, dārzi, skvēri, pagalmi, krastmalas, pasāžas, promenādes un citas vietas, kas nodotas publiskai lietošanai neatkarīgi no to īpašuma piederības⁵³. Tā iekļauj arī dabas vērtības un kultūras mantojuma objektus.

Risinājumiem publiskajā ārtelpā jāuzlabo teritoriju funkcionalitāte, tajās attīstot dažādus pakalpojumus (veselības veicināšana, rekreācija, aktīvā atpūta, izziņa u.c.) un pielāgošanās klimata pārmaiņām, kā arī jāmazina sabiedrības drošības riski, cita starpā veicot degradēto un nedrošo objektu sakārtošanu, nodrošinot apgaismojumu un videonovērošanu, kas savukārt dos ieguldījumu arī noziedzības mazināšanai.

Nepieciešami integrēti ieguldījumi publiskajā ārtelpā, identificējot primāri svarīgās vietas, kur ieguldījumi zaļā infrastruktūrā⁵⁴ un publiskās ārtelpas elementos var sniegt vislielāko atdevi un sekmēt pielāgošanos klimata pārmaiņām. Piemēram, zaļās infrastruktūras risinājumi pilsētu

⁵² Satiksmes ministrijas dati.

⁵³ Ministru kabineta 2013.gada 30.aprīļa noteikumu Nr. 240 "Vispārīgie teritorijas plānošanas, izmantošanas un apbūves noteikumi" 2.21.apakšpunkts.

⁵⁴ Zaļā infrastruktūra – stratēģiski plānots pilnīgi vai daļēji dabisku teritoriju tīkls kombinācijā ar citiem vides objektiem, kas ir izveidots un tiek pārvaldīts, lai sniegtu plašu ekosistēmu pakalpojumu klāstu. Tas ietver zaļās zonas (vai zilās, ja attiecas uz ūdens ekosistēmām) un citus fiziskus elementus sauszemes (tostarp piekrastes) un jūras teritorijās. Avots: <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/LV/TXT/HTML/?uri=CELEX:52013DC0249&from=lv>.

teritorijā, kas mazina siltumsalas efektu vai uzlabo lietus ūdens kanalizācijas sistēmu kapacitāti, infrastruktūra pie ūdens malām, kas mazina erozijas un applūšanas riskus.

Līdz ar to visām Latvijas pašvaldībām ir nepieciešams nodrošināt finansiālā atbalsta iespējas pievilcīgas un kvalitatīvas publiskās ārtelpas attīstīšanai.

Latvija ir pielīdzināma ūdens resursiem bagātākajām valstīm pasaulē un tūristu piesaisti galvenokārt veicina tieši kultūras mantojuma objekti, piemēram, arhitektūra, arheoloģiski elementi, ēku grupas u. c., kas atrodas ūdeņu krastos. Ūdeņu tuvumā atrodas lielākā daļa no esošā dabas un kultūras mantojuma objektiem, tādēļ ir aktuāli novirzīt investīcijas, lai nodrošinātu šo objektu ilgtspējīgu attīstību un daudzveidotu tūrisma piedāvājumu.

Šis aspekts īpaši aktuāls ir Baltijas jūras piekrastē. Ar izteiktu ainavisko pievilcību, unikālām kultūras un dabas vērtībām, piekraste Latvijas tūrisma attīstības pamatnostādņēs 2014.-2020.gadam ir nosaukta kā viena no eksportspējīgām tūrisma teritorijām, kas gadā piesaista gandrīz 4,7 miljonus apmeklētāju gan no Latvijas, gan ārvalstīm⁵⁵. Taču 2015.gada publiskās infrastruktūras apsekojums piekrastē⁵⁶ liecina, ka aptuveni 80 % no piekrastes garuma tūrisma infrastruktūras kapacitāte un kvalitāte ir nepietiekama. Turklāt gandrīz puse no 2019.gadā aptaujātajiem piekrastes apmeklētājiem atzinuši, ka labiekārtojums un atbilstība brīvā laika pavadīšanas iespējām piekrastē neatbilst gaidītajam⁵⁷. Lai piekrastes resursus izmantotu ilgtspējīgi, sadarbībā ar visām piekrastes pašvaldībām, ir izstrādāts Piekrastes plānojums⁵⁸, kas ir jāņem vērā, izstrādājot un īstenojot nozaru politikas, tai skaitā plānojot finansiālo atbalstu, pilnveidojot un izstrādājot jaunu normatīvo regulējumu, kā arī plānošanas reģionu un pašvaldību teritorijas attīstības plānošanas dokumentus.

Nevar aizmirst, ka lielas dabas un kultūras mantojuma bagātības koncentrējas arī iekšzemes ūdeņu krastos, tādēļ ir nepieciešams investīcijas novirzīt arī šiem nozīmīgajiem dabas un kultūras mantojuma objektiem.

Investīciju piesaiste pašvaldībās notiks integrētā veidā. Katra pašvaldība vai tās iestāde varēs pretendēt uz finansiālu atbalstu no dažādiem finanšu avotiem. Taču investīciju piesaiste ERAF ievaros sākotnēji tiks koordinēta plānošanas reģionos, kas atbilstoši plānošanas reģionu attīstības programmās noteiktām attīstības prioritātēm veiks pašvaldību pieteikto investīciju projektu priekšatlasi.

Plānotie ieguldījumu virzieni:

- ar publisko ārtelpu un vietas identitāti saistīto būvju būvniecība un atjaunošana;
- jaunu pakalpojumu izveide, paplašinot kultūras un dabas mantojuma saturisko piedāvājumu un stiprinot teritoriju identitāti;

⁵⁵ Piekrastes plānojuma 4.darba materiāla „4. Piekrastes apmeklētības un antropogēnās slodzes izvērtējums pašvaldību griezumā” dati, pieejami: http://www.varam.gov.lv/lat/darbibas_veidi/tap/lv/?doc=22027

⁵⁶ Piekrastes plānojuma 5. darba materiāls 5. Publiskās infrastruktūras izvērtējums pašvaldību griezumā”, pieejams VARAM tīmekļa vietnē: http://www.varam.gov.lv/lat/darbibas_veidi/tap/lv/?doc=22027

⁵⁷ Vides aizsardzības un reģionālās attīstības ministrijas iepirkuma “Baltijas jūras piekrastes apmeklējuma un tā radītās slodzes uz vidi izvērtējums un piekrastes publiskās infrastruktūras apsekojums” (Nr.VARAM2019/19) darba materiāli.

⁵⁸ Valsts ilgtermiņa tematiskais plānojums Baltijas jūras piekrastes publiskās infrastruktūras attīstībai līdz 2030.gadam (17.11.2016. MK rīkojums nr.Nr.692), pieejams: <http://polsis.mk.gov.lv/documents/5763>

- piekļuves infrastruktūras uzlabošana un izveide dabas un kultūras vērtībām, nodrošinot universālā dizaina principu ievērošanu⁵⁹ un apmeklētāju plūsmas regulēšana, nodrošinot dabas vērtību saglabāšanu;
- ar dabas un kultūras mantojuma izmantošanu saistīto būvju atjaunošana, konservācija, pārbūve, restaurācija, saglabājot kultūras mantojumu tā sākotnējā kultūrvēsturiskā veidolā, vai jaunu būvju būvniecība un teritorijas labiekārtošana, ievērojot integrētu pieeju dabas un kultūras mantojuma saglabāšanai;
- infrastruktūras izveide dabas resursu izmantošanai kurortoloģijas pakalpojumu sniegšanai;
- zaļās infrastruktūras kvalitātes un kvantitātes paaugstināšana ar mērķi mazināt siltumsalas efektu pilsētvidē;
- ilgtspējīgas infrastruktūras izveide, kas veicina oglekļa mazietilpīgu pārvietošanos;
- investīcijas, kas sekmē pielāgošanos klimata pārmaiņām, īpaši vietās ar augstu erozijas un applūšanas risku.

Pašvaldību kopējais pieprasījums pēc investīcijām publiskajā ārtelpā un ielās ir 453 172 743 *euro* ar trīs projektu ierobežojumu un 617 613 956 *euro* bez trīs projektu ierobežojuma.

Turpmākā rīcība uzdevuma izpildē saistīta ar ES fondu finansējuma piesaisti, ietverot atbalsta sniegšanas nosacījumu un nepieciešamā normatīvā regulējuma izstrādi, tostarp atbalstāmo darbību precizēšanu.

Atbalsta rezultātā plānots palielināt apmeklētāju skaitu attīstāmajās vietās un objektos vismaz par 5% gadā, jaunradīto pakalpojumu/objektu skaits – 40.

B.3.rīcības virziens. Plānošanas reģionu un pašvaldību administrācijas darba efektivitāte

B.3.1.uzdevums. Pašvaldību un plānošanas reģionu kapacitātes palielināšana viedai attīstības plānošanai un īstenošanai

Viens no būtiskiem priekšnoteikumiem teritoriju izaugsmes sekmēšanā (tai skaitā attīstības plānošanas dokumentu izstrādē, ES fondu projektu veiksmīgā īstenošanā, uzņēmējdarbības veicināšanā) ir plānošanas reģionu un pašvaldību speciālistu kapacitāte.

Pašvaldību plānošanas kapacitāte ir novērtēta⁶⁰ kā viens no būtiskiem izaicinājumiem un investīciju vajadzībām pēc 2020.gada. Uz attīstības plānošanas kapacitātes celšanas nepieciešamību norāda arī Valsts kontroles revīzija (lieta Nr.2.4.1-48/2015), kurā norādīts, ka 47 pašvaldībās nav teritorijas attīstības plānošanas speciālista, kam tie būtu pamata pienākumi. Tāpat pašvaldību teritorijas attīstības dokumentu izstrādē atsevišķos gadījumos tiek izmantots ārpalpojums, kas ne vienmēr nodrošina pilnvērtīgu saikni ar iedzīvotājiem attīstības plānošanas jautājumos. Līdz ar to būtu jāpilnveido prakse izstrādāt teritorijas attīstības plānošanas dokumentus ieinteresēto pušu līdzdarbībā. Saskaņā ar VARAM rīcībā esošiem datiem 30 pašvaldībās nav speciālista, kas specifiski būtu atbildīgs tieši par uzņēmējdarbības jautājumiem, lai arī tā ir viena no pašvaldības funkcijām. Tāpat vairākiem uzņēmējdarbības

⁵⁹ Universālais dizains – vides, pakalpojumu, produktu un informācijas pieejamība visiem cilvēkiem, arī cilvēkiem ar funkcionāliem traucējumiem (pieejamība cilvēkiem ratiņkrēslos, neredzīgajiem u.tml.) vai vecākiem ar bērnu ratiņiem.

⁶⁰ European Commission (2019). Commission staff working document. Country Report Latvia 2019. 2019 European Semester: Assessment of progress on structural reforms, prevention and correction of macroeconomic imbalances, and results of in-depth reviews under Regulation (EU) No 1176/2011. Pieejams: https://ec.europa.eu/info/sites/info/files/file_import/2019-european-semester-country-report-latvia_en.pdf.

speciālistiem tie nav vienīgie pienākumi (50 pašvaldībās tas ir pamatuzdevums attiecīgajam speciālistam).

Lai izpildītu savas funkcijas, pašvaldībai cita starpā ir pienākums izstrādāt un ieviest ilgtspējīgas attīstības stratēģiju, teritorijas plānojumu un attīstības programmu, kā arī nepieciešamības gadījumā izstrādāt lokālplānojumus, detalplānojumus un tematiskos plānojumus. Attīstības programma aptver visas pašvaldības kompetencē esošās jomas. Pašvaldībās ir spēkā arī vairāk kā 260 dažādu nozaru politiku plānošanas dokumentu, no kuriem izplatītākie ir plānošanas dokumenti šādās jomās: izglītības iestāžu tīkla attīstība, jaunatnes politika, ilgtspējīga enerģija, tūrisms, kultūra, sports un veselības veicināšana.

VARAM darbā ar pašvaldībām un Valsts kontroles veiktajās revīzijās ir secināts, ka pašvaldībās būtiski atšķiras attīstības plānošanas kapacitāte. VARAM rīcībā esošā informācija liecina, ka pašvaldības izstrādātajos dokumentos – ilgtermiņa attīstības stratēģijas, attīstības programmas un teritorijas plānojumi – bieži novērojama savstarpēja nesaskaņotība sasniedzamajos mērķos un uzdevumos, kā arī nav veikta pilnīga situācijas analīze, ir pretrunīgi datu avoti, trūkst attīstības prognozes un telpiskās analīzes pieņemto lēmumu argumentācijai. Valsts kontrole revīzijās regulāri secina, ka pašvaldībās nereti tiek īstenoti investīciju projekti, kas iepriekš nav bijuši iekļauti attīstības programmā, vai arī attīstības programmā ir iekļauti investīciju projekti, kuriem ilgstoši nav ticis piešķirts finansējums. Tāpat arī VARAM ir secinājusi, ka pašvaldību nozaru plānošanas dokumentos iekļautie uzstādījumi, prioritārās darbības un investīciju projekti nereti nav sasaistīti ar pašvaldības attīstības programmu vai iekļauti attīstības programmas investīciju plānā.

VARAM regulāri sadarbībā ar nozaru ministrijām organizē apmācības pašvaldību attīstības plānošanā iesaistītajām personām un politiķiem, un ir secinājusi, ka ir nepieciešams celt to kapacitāti. Īpaši aktuāli tas būs pēc 2021.gada, kad vietējo pašvaldību reformas rezultātā tiks izveidotas jaunas pašvaldības.

Plānošanas reģioniem arī ir būtiska loma attīstības plānošanā un īstenošanā, tāpēc nepieciešams stiprināt arī plānošanas reģionu speciālistu kapacitāti. Plānošanas reģionos nepieciešams nodrošināt nozaru speciālistu (enerģētika, vide, tūrisms, izglītība, kultūra, sociālā aprūpe, civilā aizsardzība, uzņēmējdarbība, remigrācija u.c.) darbību nozaru jautājumu plānošanai un īstenošanai, sadarbībā ar pašvaldībām un nozaru ministrijām, atbalstam un konsultēšanai, informācijas apkopošanai un koordinācijai.

Lai celtu plānošanas reģionu un pašvaldību speciālistu kapacitāti, VARAM sadarbībā ar nozaru ministrijām, kā arī citām iesaistītajām pusēm (augstākās izglītības iestādēm reģionos, pilsoniskās sabiedrības grupām u.c.) plāno nodrošināt plānošanas reģionu un pašvaldību metodisko vadību teritorijas attīstības plānošanas dokumentu izstrādei, kā arī organizēt dažāda formāta kapacitātes celšanas pasākumus (speciālistu piesaiste, semināri, konferences, vasaras skolas – nometnes, pieredzes apmaiņas vizītes u.c.).

Nepieciešamās apmācību jomas: (1) uzņēmējdarbības veicināšana un inovācijas attīstība; (2) viedi risinājumi pašvaldību administrācijas darba un pakalpojumu efektivitātes uzlabošanā; (3) integrēta (dažādu budžeta avotu) teritorijas attīstības plānošana un īstenošana, piemērojoties demogrāfiskajām un klimata pārmaiņām (ilgtspējīgi risinājumi); (4) budžeta plānošana, jauno reģionālās attīstības finanšu instrumentu izmantošana, (5) sabiedrības iesaiste attīstības plānošanā un īstenošanā, tai skaitā pamatzināšanas par pilsonisko sabiedrību kā resursu un tās ieguldījumu teritorijas attīstībā, , u.c.

Vienlaikus ir nepieciešams pilnveidot normatīvo regulējumu pašvaldību attīstības un budžeta plānošanas jomā, lai nodrošinātu, ka budžeta plānošana (attīstības daļa) tiktu pakārtota attīstības programmā noteiktajām prioritātēm un uzdevumiem. Tāpat nepieciešams organizēt

pilotprojektus attīstības plānošanas un budžeta plānošanas sasaistes uzlabošanai, kvalitatīvai līdzdalības nodrošināšanai nozaru politiku plānošanas dokumentu izstrādē, sabiedrības iesaistes uzlabošanai u.c.

Nepieciešams uzlabot pašvaldību attīstības plānošanas dokumentu kvalitāti un plānošanas dokumentos noteiktā savstarpējo saskaņotību, t.sk. sekmējot pašvaldību budžeta līdzekļu mērķtiecīgāku izmantošanu reģionālās politikas un teritorijai specifisku ilgtermiņa mērķu sasniegšanai. Šim mērķim paredzēts sagatavot metodisku materiālu teritorijas attīstības plānošanas dokumentu veidošanai, tai skaitā plānošanai līdzdarbībā, un rokasgrāmatu pašvaldību apbūves noteikumu izstrādei, kas sekmēs normatīvisma mazināšanu un padarīs tos vieglāk lietojamus arī iedzīvotājiem un uzņēmējiem. Lai nodrošinātu visu līmeņu attīstības plānošanas dokumentu saskaņotību, investīciju koordināciju, ieguldījumu uzraudzību, paredzēts izveidot vienotu plānošanas, analīzes, uzraudzības un prognozēšanas rīku.

Turpmākā rīcība uzdevuma izpildē saistīta ar ES fondu atbalsta piesaisti un atbalsta sniegšanas nosacījumu izstrādi, kā arī normatīvā regulējuma pilnveidošanu attīstības un budžeta plānošanas sasaistei, pašvaldību attīstības programmu kvalitātes uzlabošanai. Papildus, meklējot iespējami labākos risinājumus pašvaldību un plānošanas reģionu darba organizācijai, jāizvērtē jaunākās nodarbinātības formas ar mērķi mazināt speciālistu rotāciju vai kompensēt to trūkumu, sekmēt kvalitatīvāku komunikāciju un sadarbību starp pašvaldībām, pašvaldībām un plānošanas reģioniem, kā arī uzlabot procesu kvalitāti.

Atbalsta rezultātā plānots uzlabot visu pašvaldību un plānošanas reģionu kapacitāti attīstības un budžeta plānošanas, kā arī ekonomiku un ilgtspējīgu attīstību veicinošos jautājumos.

B.3.2.uzdevums. Pašvaldību administratīvi teritoriālās reformas īstenošana un reģionālā pārvaldes līmeņa darbības uzlabošana

Latvijas Republikas Saeima 2019.gada 21.marta sēdē pieņēma lēmumu Nr.139/Lm13 "Par administratīvi teritoriālās reformas turpināšanu", kas uzliek par pienākumu turpināt 1998.gadā iesāktu administratīvi teritoriālo reformu un līdz 2021.gadam izveidot ekonomiski attīstīties spējīgas administratīvās teritorijas ar vietējām pašvaldībām, kas spēj nodrošināt tām likumos noteikto autonomo funkciju izpildi salīdzināmā kvalitātē un pieejamībā, un sniedz iedzīvotājiem kvalitatīvus pakalpojumus par samērīgām izmaksām. Saeimas lēmums Nr.139/Lm13 nosaka, ka Ministru kabinets pēc konceptuālā ziņojuma izstrādes par administratīvi teritoriālo iedalījumu un konsultācijām ar pašvaldībām, saskaņā ar Eiropas vietējo pašvaldību hartas 5.pantu, izstrādā un līdz 2019.gada 1.decembrim iesniedz Saeimā likumprojektu, nosakot valsts administratīvi teritoriālo iedalījumu un tā veidus, administratīvo teritoriju izveidošanas kritērijus, kārtību, kādā tiek pabeigta administratīvi teritoriālā reforma un sagatavotas 2021.gada pašvaldību vēlēšanas. Kā norādīts informatīvajā ziņojumā "Par turpmāko rīcību administratīvi teritoriālās reformas pabeigšanai" (izskatīts Ministru kabinetā 2019.gada 5.februārī), administratīvi teritoriālās reformas pabeigšana ir nepieciešama, lai visas pašvaldības spētu pilnvērtīgi un patstāvīgi veikt savas autonomās funkcijas, iedzīvotājiem tiktu nodrošināti kvalitatīvi un izmaksu ziņā efektīvāki pakalpojumi, lai veicinātu reģionālās un nacionālās nozīmes attīstības centru administratīvu sasaisti ar apkārtnē funkcionālajām teritorijām un būtu iespēja turpināt valsts pārvaldes decentralizēšanu, nododot pašvaldībām atsevišķas valsts pārvaldes funkcijas un palielinot pašvaldību atbildību par savas teritorijas pārvaldīšanu.

Vienlaikus deklarācijas par Artura Krišjāņa Kariņa vadītā Ministru kabineta iecerēto darbību Valdības rīcības plāna 225.1.pasākums uzliek par pienākumu izvērtēt otrā līmeņa pašvaldību ieviešanas nepieciešamību. Šī pasākuma kontekstā VARAM līdz 2020.gada 31.oktobrim

jāsagatavo konceptuālā ziņojuma projekts par otrā līmeņa pašvaldību ieviešanas nepieciešamību, ņemot vērā konkurētspēju un lomu reģionālās attīstības atšķirību mazināšanā, par iespējamām pārvaldes modeļiem, piedāvājot variantus turpmākai rīcībai.

Apriņķu (reģionālo) pašvaldību izveide valstī nav notikusi. Vienlaikus jau šobrīd reģionālā līmenī darbojas plānošanas reģioni. Ņemot vērā plānošanas reģionu darbību, reģionālajā līmenī ir saglabājami plānošanas reģioni, pilnveidojot to funkcionālo, finansiālo un pārvaldes statusu. Attiecīgi sagatavojot risinājumus plānošanas reģionu darbības uzlabošanai, tiks sagatavots arī vērtējums par apriņķu (reģionālo) pašvaldību nepieciešamību.

Turpmākā rīcība uzdevuma izpildē saistīta ar:

1. administratīvi teritoriālās reformas īstenošanu un nepieciešamā normatīvā regulējuma izstrādi un piemērošanu;
2. reģionālā pārvaldības līmeņa funkcionālā, finansiālā un pārvaldes statusa nostiprināšanu.

Rezultātā plānots:

- uzlabot pašvaldību administratīvi teritoriālo struktūru, paaugstinot pašvaldību finansiālo un funkcionālo kapacitāti;
- uzlabot reģionālā pārvaldības līmeņa finansiālo un funkcionālo kapacitāti.

B.3.3.uzdevums. Pašvaldību finanšu sistēmas pilnveidošana

Saistībā ar pašvaldību lomu savas teritorijas izaugsmē, nozīmīgs aspekts ir arī pašvaldību finanses – cik daudz līdzekļu ir pašvaldības rīcībā, ko iespējams novirzīt teritorijas attīstībai, un cik elastīgi pašvaldība var ietekmēt savu budžeta apjomu.

Lai nodrošinātu, ka pašvaldību finanšu izlīdzināšanas sistēmas ietvaros pašvaldībām piešķirtie līdzekļi tiktu izmantoti pēc iespējas lietderīgāk (mērķtiecīgāk) pašvaldības izaugsmes veicināšanai, nepieciešams noteikt, ka daļa no piešķirtā finansējuma pašvaldībām ir jāizlieto uzņēmējdarbību vai sniegto pakalpojumu efektivitāti veicinošiem projektiem. Šim nolūkam nepieciešams grozīt normatīvo regulējumu par pašvaldību budžetiem.

Lai motivētu pašvaldības, kas ir maksātājas pašvaldību finanšu izlīdzināšanas fondā, nepieciešams noteikt, ka no pašvaldību budžetu pieauguma tiek izveidota reģionālo projektu programma vairāku pašvaldību kopīgiem projektiem. Tādējādi pašvaldības, kas veic iemaksas pašvaldību finanšu izlīdzināšanas fondā, varētu saņemt atpakaļ vismaz daļu iemaksātā finanšu apjoma (finanšu stimuli). Tāpat arī pašvaldību finanšu izlīdzināšanas sistēmas saņēmējiem būtu jābūt izvēlei – veikt individuāli noteiktos ieguldījumus vai arī veikt iemaksas reģionālo projektu programmā, kur reģiona ietvaros tiktu veikti nepieciešamie ieguldījumi uzņēmējdarbību vai sniegto pakalpojumu efektivitāti veicinošajos projektos.

Turpmākā rīcība uzdevuma izpildē saistīta ar grozījumu veikšanu normatīvajos aktos, kas reglamentē pašvaldību finanses.

B.3.4.uzdevums. Regulējuma izstrāde valsts budžeta dotācijai pašvaldību ES fondu projektu līdzfinansēšanai

ES fondu 2007.-2013.gada plānošanas periodā un ES fondu 2014.-2020.gada plānošanas periodā pašvaldībām tika paredzēta valsts budžeta dotācija ES fondu līdzfinansēto projektu īstenošanai. Valsts budžeta dotāciju aprēķina no normatīvajos aktos par ES fondu specifiskā atbalsta mērķa īstenošanu noteiktās minimālās nacionālā publiskā finansējuma attiecināmo

izmaksu daļas, ko iegulda pašvaldība un, kas netiek segta no projekta pašfinansēšanas rezultātā iegūtajiem līdzekļiem. Valsts budžeta dotācija pašvaldībām ir viens no Reģionālās attīstības likumā definētajiem reģionālās politikas instrumentiem. Šī atbalsta mērķis ir atvieglot un sekmēt pašvaldību iespējas ES projektu īstenošanā, mazinot šo iespēju atkarību no pašvaldību budžetu kapacitātes.

Lai nodrošinātu lielāku reģionālo ietekmi šim atbalstam, plānošanas periodā 2021.-2027.gadam nepieciešams izvērtēt atbalsta apmēra un intensitātes diferencēšanu atsevišķajās teritorijās vai jomās, kur tā ir nepieciešama projektu realizācijai reģionālās attīstības atšķirību mazināšanai.

Turpmākā rīcība uzdevuma izpildē saistīta ar regulējuma izstrādi valsts budžeta dotācijas piešķiršanai pašvaldībām 2021.-2027.gada plānošanas perioda ES fondu līdzfinansēto projektu īstenošanai.

B.3.5.uzdevums. Paplašināt teritoriālās statistikas klāstu un ieguves iespējas

Latvijā pēc statistikas datiem (Eurostat, CSP, Nodarbinātības valsts aģentūra) pastāv ievērojamas ekonomiskās attīstības līmeņa atšķirības starp plānošanas reģioniem un starp teritorijām reģionu iekšienē. Līdz ar to ir nepieciešamība pēc detalizētas statistiskās informācijas zemākajā teritoriālajā iedalījumā, kas uzlabotu pašvaldībām iespējas analizēt ekonomiskos un sociālos stāvokļus, apzināt un novērtēt pašvaldības attīstībai nepieciešamos resursus, mērķtiecīgi plānot rīcības, investīcijas un kvalitatīvi veikt pašvaldības attīstības plānošanu.

Statistiska, kas tiek apkopota un publicēta par valsts budžeta līdzekļiem, ir noteikta ikgadējā Oficiālās statistikas programmā. Tajā ietvertā informācija noteiktajā publicējamajā detalizācijā visiem statistikas lietotājiem tiek nodrošināta bez maksas. Tomēr līdz administratīvi teritoriālās reformas īstenošanai statistika teritoriālā iedalījumā bija pieejama arī plānošanas reģionu, rajonu, republikas pilsētu, novadu, pilsētu, pagastu iedalījumā. Līdz ar administratīvi teritoriālās reformas īstenošanu vietējo pašvaldību līmenī, sākot ar 2010.gadu statistika teritoriālā iedalījumā netiek publicēta pagastu iedalījumā, jo attiecīgās administratīvās teritorijas vairāk nepastāv.

Tematiski gan pirms, gan pēc administratīvi teritoriālās reformas īstenošanas būtiska daļa rādītāju nav bijuši pieejami pa visiem teritoriālajiem līmeņiem, atsevišķos gadījumos teritoriāli zemākie līmeņi, par kuriem apkopo statistiku, ir tikai statistikas un plānošanas reģioni, kā arī republikas pilsētas.

Statistikas pieejamība detalizētā teritoriālā griezumā saistīta ar šādiem apsvērumiem:

- detalizētas informācijas nodrošināšanai novadu griezumā ir nepieciešams būtiski palielināt statistisko apsekojumu izlases, tādējādi ne tikai palielinot izmaksas statistikas iestādei datu vākšanas procesā, bet arī pārmērīgi noslogojot respondentus saistībā ar statistisko pārskatu aizpildīšanu;
- statistikā ir nepieciešams nodrošināt respondentu sniegto datu konfidencialitāti, līdz ar to atsevišķa statistika zemā teritoriālajā griezumā (novadi un republikas pilsētas) ir konfidenciāla, it īpaši uzņēmējdarbības statistikā;
- dažādos reģistros glabājamās informācijas kvalitāte nav atbilstoša statistikas nodrošināšanas vajadzībām, kas liedz šos reģistrus kā vienīgus datu avotus izmantot datu iegūšanā, līdz ar to nepieciešams izmantot alternatīvas metodes.

Nemot vērā minēto, nepieciešams meklēt jaunus risinājumus reģionālās statistikas klāsta paplašināšanai, tai skaitā:

- kombinēt valsts reģistros esošos datus, lai iegūtu plašāku ekonomisko statistiku, piemēram, VID un CSP pieejamos datus par uzņēmējiem, nodarbinātību un to veiktajiem nodokļu maksājumiem;
- izvērtēt iespējas izmantot jaunas metodes datu iegūšanai – mobilo sakaru, satelītu informācijas dati u.c. risinājumi;
- izvērtēt iespējas uzlabot esošajos reģistros uzkrājamo datu kvalitāti, nodrošinot reālā laika un situācijas datu pieejamību;
- viens no statistikas datu iegūšanas risinājumiem varētu būt reģionālās politikas plānošanas, novērtēšanas, kontroles un prognozēšanas rīka izveide. To varētu attīstīt kā Reģionālās attīstības indikatora moduļa (<https://raim.gov.lv/>) vai CSP rīku būtisku uzlabojumu. Ar to būs iespēja krietni tuvināties mērķim – datus balstītā pārvalde (politika).

Bez minētā nepieciešams nodrošināt pēc iespējas automatizētu statistikas ievākšanu, apstrādi un publicēšanu, piemēram, auto kustības intensitāti mērīt ar sensoriem, finanšu atskaites automātiski sagatavot no grāmatvedības programmām.

Visa informācija pēc iespējas ir publicējama atvērto datu formātā Atvērto datu portālā (ADP). Īstenojams princips “atvērts pēc noklusējuma” jeb datu turētājam ir jāpierāda, kāpēc informācija netiek publicēta, nevis kādam jāpamato publicēšanas nepieciešamība.

Turpmākā rīcība:

1. priekšlikumu sagatavošana sadarbībā ar LPS un CSP par nepieciešamajiem statistikas datiem pēc iespējas zemākā detalizācijas līmenī, atspoguļojot datus pašvaldību līmenī (republikas pilsētu un novadu, kā arī to pagastu, pilsētu un ciemu līmenī), kā arī risinājumu rašana nepieciešamo datu nodrošinājumā;
2. reģionālās politikas plānošanas, novērtēšanas, kontroles un prognozēšanas rīka izveide, tai skaitā izvērtējuma veikšana un priekšlikumu sagatavošana, sadarbībā ar CSP, Ekonomikas ministriju un VRAA, par Oficiālās statistikas portāla un Reģionālās attīstības indikatoru moduļa iespējamiem integrācijas scenārijiem, lai nodrošinātu minēto sistēmu kopdarbību, kas būtu pamats kopīgai karšu un statistikas portāla izveidei, kā arī reģionālās attīstības uzraudzības un novērtēšanas sistēmas pilnveidei.

Rezultātā plānots paplašināt teritoriālās statistikas klāstu teritoriju attīstības analīzes vajadzībām, pilnveidojot reģionālās attīstības uzraudzības, novērtēšanas un prognozēšanas procesu.

B.3.6.uzdevums. Plašākas sabiedrības iesaiste reģionālās politikas mērķu sasniegšanā

Lai sekmīgi īstenotu reģionālo politiku, teritoriju attīstības jautājumu risināšanā ļoti nozīmīga ir plašākas sabiedrības, īpaši uzņēmēju, pilsoniskās sabiedrības grupu un ikviena iedzīvotāja iesaiste. Šī iesaiste galvenokārt notiek vietējā līmenī un ir brīvprātīga, atskaitot normatīvajos aktos noteiktās sabiedrības iesaistīšanas prasības.

Sadarbība ar vietējā līmeņa partneriem ir būtiska, jo tā dod iespēju izveidot savstarpēju uzticēšanos starp vietējo pārvaldi un sabiedrību attīstības virzīšanā un mobilizēt izaugsmei nepieciešamos (fiziskos, intelektuālos, finansiālos u.c.) resursus vietējo un reģionālo attīstības mērķu īstenošanai. Aktīvi un kvalitatīvi iesaistoties vietējai sabiedrībai, teritorijas attīstības plānošanas dokumenti top kā iedzīvotāju, uzņēmēju un pilsoniskās sabiedrības grupu vienošanās par kopēju teritorijas attīstības redzējumu, kas tiek īstenots teritorijā un kura sekmēšanā tie piedalās, kas ir būtisks priekšnoteikums tā veiksmīgai ieviešanai. Vienlaikus,

šādā veidā izstrādāts vietējās pašvaldības attīstības redzējums ir patiesi vērsts uz tās iedzīvotāju vajadzībām.

Līdz ar to nozīmīgi ir sekmēt vietējo pašvaldību atvērtību šādai sadarbībai – gan vietējo teritorijas attīstības plānošanas dokumentu izstrādē un ieviešanā, iesaistot sabiedrību ideju radīšanā un īstenošanā un sniedzot atbalstu sabiedrības virzītām iniciatīvām, gan pašvaldības ikdienas darbā tās funkciju izpildē (piemēram, pakalpojumu nodrošināšanā) un teritorijas attīstības sekmēšanā.

Lai arī ir sastopami daudzi labās prakses piemēri sabiedrības iesaistes teritoriju attīstības veicināšanā, pastāv virkne izaicinājumu, kas saistīti gan ar pašvaldību un sabiedrības grupu pasivitāti, zināšanu un motivācijas trūkumu īstenot sabiedrības iesaistes aktivitātes (detalizētāk sk. 1.pielikumu). Būtiski, lai, balstoties uz normatīvajiem aktiem⁶¹, pašvaldības sekmētu kvalitatīvu sabiedrības līdzdalību, tai skaitā izmantojot konsultatīvās aptaujas, un veicinātu iedzīvotāju līdzdalību vietējās nozīmes jautājumu lemsšanā, tai skaitā rīkojot vietējo pašvaldību referendumus, gūstot no vietējās sabiedrības ieguldījuma maksimālu labumu vietējo attīstības procesu veicināšanā un sekmējot sabiedrības uzticību un apmierinātību ar pašvaldības darbu.

Liela nozīme ir brīvprātīgām sabiedrības iniciatīvām, kas vērstas uz vietējās sabiedrības vajadzībām, apkārtējās vides sakārtošanu, pakalpojumu nodrošināšanu, uzņēmējdarbības veicināšanu un citām aktivitātēm. Nereti tieši vietējā sabiedrība var visveiksmīgāk risināt konkrētā pašvaldības teritorijā aktuālas iedzīvotāju vajadzības. Tādēļ ir būtiski nodrošināt atbalstu sabiedrības iniciatīvu īstenošanai, vienlaikus veicinot multifondu pieejas attīstīšanu Latvijā, integrējot dažādus finanšu resursus vietējo iniciatīvu īstenošanā. Šajā kontekstā svarīgi sekmēt sadarbību starp pašvaldībām un pilsoniskās sabiedrības grupām (tai skaitā vietējās rīcības grupas, ciemu kopienas), panākot lielāku koordināciju un savstarpēju papildinātību starp pašvaldības un vietējās sabiedrības grupas plānotajām aktivitātēm teritorijas attīstības sekmēšanai.

Vienlaikus ir būtiski ieviest līdzdalības budžetu, ļaujot pašvaldību iedzīvotājiem piedalīties lēmumu pieņemšanā par nepieciešamajām izmaiņām pašvaldībā un nepastarpināti izlemt par pašvaldības finansējuma sadales prioritātēm (sagatavojot priekšlikumus projektu idejām). Tādā veidā tiks veicināts caurspīdīgums attīstības plānošanas procesā un sabiedrības uzticības līmenis pašvaldībām. Vienlaikus iedzīvotāji tiks motivēti maksāt nodokļus, lai palielinātu finansējuma apjomu, kas varētu tikt novirzīts līdzdalības budžetam. Šajā kontekstā svarīgi, lai pašvaldības skaidri nokomunicē iesaistes nosacījumus un rezultātus, kā arī sniedz konsultatīvu atbalstu projektu ideju sagatavošanā.

Ir nepieciešams paaugstināt vietējo pašvaldību kapacitāti attīstības plānošanā un sabiedrības līdzdalības veicināšanā (tai skaitā nodrošinot kompetenci par sabiedrības līdzdalības jautājumiem, īstenojot proaktīvas sabiedrības līdzdalības aktivitātes ārpus attīstības plānošanas dokumentu izstrādes procesiem). Vienlaikus, lai partnerības darbotos efektīvi, ir nepieciešams paaugstināt arī pārējo partneru, tai skaitā pilsoniskās sabiedrības grupu, kapacitāti, izglītojot un uzlabojot to prasmes plānot teritorijas attīstību (radoši risinājumi), komunicēt par savu redzējumu, uzlabojot tehniskās zināšanas par projektu sagatavošanu, tehnoloģiskajiem risinājumiem u.c. Sabiedrības izglītošanai tiks sniegts metodisks atbalsts dažādu sabiedrības grupu kapacitātes celšanai līdzdalības pasākumos, tai skaitā ciemu/kopienas attīstības plānu vadlīniju izstrādei, izplatīšanai un piemērošanai praksē.

⁶¹ Līdzdalības princips Attīstības plānošanas sistēmas likumā ir noteikts kā viens no attīstības plānošanas pamatprincipiem. Ietvaru sabiedrības līdzdalības norisei attīstības plānošanā nosaka Ministru kabineta 2009.gada 25.augusta noteikumi Nr.970 „Sabiedrības līdzdalības kārtība attīstības plānošanas procesā”.

Kopējās lauksaimniecības politikas stratēģiskā plāna un Rīcības programmas zivsaimniecības attīstībai ietvaros tiks nodrošinātas atbalsta iespējas vietējo rīcības grupu stratēģiju un projektu īstenošanai (pašvaldību attīstības programmas papildinošas rīcības kompleksai teritoriju attīstībai).

Turpmākā rīcība saistīta ar nepieciešamo izmaiņu normatīvajos aktos veikšanu līdzdalības budžeta ieviešanai Latvijā, tai skaitā definējot pamatnosacījumus līdzdalības budžeta mehānismam un veicot metodisku atbalstu (izglītojošas un motivējošas aktivitātes) pašvaldībām un vietējām kopienām līdzdalības budžeta ieviešanā. Vienlaikus nepieciešamības gadījumā jāizvērtē tiesiskais regulējums par to, kā (1) pašvaldības iesaista sabiedrību lēmumu pieņemšanas procesā, gūstot no iesaistes procesa maksimālu labumu, veicinot sabiedrības iniciatīvas un to īstenošanu, kā arī sekmējot sabiedrības uzticību un apmierinātību ar pašvaldības darbu, (2) atbalstīt pilsoniskās sabiedrības grupu un iedzīvotāju iniciatīvas, lai nerastos interešu konflikti un nepārskatāmas procedūras. Papildus jāidentificē un jāizplata labā prakse par tiesiskā regulējuma piemērošanu (tai skaitā dokumentu un datu pieejamība iedzīvotājiem).

Rezultātā tiks palielinātas atbalsta iespējas sabiedrības virzītām iniciatīvām, papildinot pašvaldību veiktās aktivitātes teritorijas attīstībai.

B.3.7.uzdevums. Pašvaldības administratīvo un pakalpojumu sniegšanas procesu modernizācija un digitalizācija, digitālo risinājumu koplietošana

Tā kā pastāv atšķirība starp vēlamo un faktisko elektroniski pieteikto pakalpojumu īpatnību, būtu jāapzina un aktīvāk jākomunicē ar mērķgrupām, kurām ir saistoša attiecīgo pakalpojumu pieteikšana elektroniski, tā palielinot iedzīvotāju digitālprātību un samazinot digitālo plaisu. Vēl arvien 52% Latvijas iedzīvotāju trūkst nepieciešamo digitālo prasmju⁶², kas ir nopietns šķērslis uzņēmējiem un iedzīvotājiem digitālo tehnoloģiju izmantošanā.

Attiecībā uz fizisko un juridisko personu apkalpošanu galvenais mērķis ir pakalpojumu nodrošināšana primāri digitāli un proaktīvā veidā. Fizisko personu apkalpošanā kā sekundārais kanāls izmantojami dažādās formās asistētie e-pakalpojumi un tikai pēc tam klātienē apkalpošana. Pāreja uz e-pakalpojumu izmantošanu pilnā apmērā rekomendējama attiecībā uz juridisko personu apkalpošanu, pēc labās prakses iekļaujot e-pakalpojumu papildināšanu ar pakalpojumiem klātienē personu grupām, kas dažādu iemeslu dēļ nelieto internetu. Pakalpojumi jāsniedz pēc iespējas proaktīvi, piemēram, pašvaldības pabalsts jāizmaksā pēc notikuma iestāšanās bez paša cilvēka iesaistes. Pakalpojumu pārveides process balstās uz valsts pārvaldes darbinieku un amatpersonu pieredzes paplašināšanu un digitālo prasmju pilnveidošanu, līdz ar to nepieciešamas regulāras apmācības. Nepieciešams izvērtēt risinājumus pašvaldību IKT kompetenču centru izveidei un darbības nodrošināšanai, kā iespēju pakalpojumu attīstībai un pieejamībai.

Svarīgi ir veicināt iestāžu starpnozaru sadarbību, nosakot valstī vienotu pieeju un principus datu apmaiņas organizēšanai, lai optimizētu valsts un pašvaldību iestāžu darbību.

Lai nodrošinātu augstākminēto, uzmanība jāpievērš IKT rīku izmantošanai, piemēram:

⁶² European Commission (2019). Commission staff working document. Country Report Latvia 2019. 2019 European Semester: Assessment of progress on structural reforms, prevention and correction of macroeconomic imbalances, and results of in-depth reviews under Regulation (EU) No 1176/2011. https://ec.europa.eu/info/sites/info/files/file_import/2019-european-semester-country-report-latvia_en.pdf 36.lpp.

- pašvaldību darbinieku pieeja citu iestāžu datiem un plāniem attiecībā uz šīs pašvaldības teritoriju ērti pārskatāmā formā, piemēram, valsts nozīmes ceļu remonts, meliorācija;
- visu pašvaldības informācijas sistēmu savietojamība ar Valsts informācijas sistēmu savietotāju (VISS) informācijas apmaiņai ar citām sistēmām, tai skaitā automatizēta statistikas izgūšana un publicēšana no pašvaldību informācijas sistēmām. Visu datu pieejamība biznesa analītikas rīkiem.

Šobrīd vidēja termiņa pamatdokuments rīcībpolitikai informācijas sabiedrības attīstības jomā ir Informācijas sabiedrības attīstības pamatnostādnes 2014-2020.gadam.

Turpmāk tiks izstrādāts jauns vidēja termiņa plānošanas dokuments IKT jomas prioritāšu noteikšanai un informācijas sabiedrības politikas turpināšanai.

Rezultātā plānots:

1. palielināt pašvaldību skaitu, kas izmanto koplietošanas pakalpojumus, tai skaitā unificētos pakalpojumus;
2. palielināt klientu skaitu, kas apkalpoti elektroniski neklātienē no kopējā pašvaldības sniegto pakalpojumu skaita;
3. izstrādāt Atvieglojumu vienotās informācijas sistēmu, izveidojot iedzīvotājiem, komersantiem, valsts un pašvaldības institūcijām ērtu, viegli saprotamu centralizētu risinājumu valsts un pašvaldību piešķirto atvieglojumu administrēšanai.

6. Rīcības virzienu uzdevumi, to izpildes termiņš un atbildīgā/līdzatbildīgā institūcija

A. Apakšmērķis. Uzņēmējdarbības vides uzlabošana reģionos					
A.1. Rīcības virziens: Vietas sagatavošana uzņēmējiem un to produktivitāte					
Nr. p. k.	Uzdevums	Izpildes termiņš (gads)	Atbildīgā institūcija	Līdzatbildīgās institūcijas	Sasaiste ar politikas rezultātu (PR) un rezultatīvo rādītāju (RR)
A.1.1.	Publiskās infrastruktūras attīstība uzņēmējdarbības atbalstam (ES fondi, valsts budžets)	Izstrāde 30.12.2021. Īstenošana 30.12.2029.	VARAM	EM, ZM, SM, pašvaldības, LPS, LLPA, RACA, plānošanas reģioni, LDDK, LTRK	RR 1.1. RR 1.2.
A.1.2.	Ieguldījumi pamatlīdzekļos esošo/jaunu produktu un pakalpojumu attīstībai (ES fondi, valsts budžets)	Izstrāde 30.12.2021. Īstenošana 30.12.2029.	EM	VARAM, LDDK, LTRK	RR 1.1. RR 1.2.
A.1.3.	Nekustamā īpašuma regulējuma pilnveidošana, uzlabojot	Uzsākts 2019.gadā	VARAM	FM, EM, TM, ALTUM,	RR 1.1. RR 1.2.

	īpašuma pārdošanas nosacījumus atbilstoši komersanta ieguldījuma apjomam (esošā budžeta ietvaros)			pašvaldības, LPS, LLPA, RACA	
A.1.4.	Atbalsts reģionālajiem projektiem – reģionālo projektu programmas izveide (esošā budžeta pārdale)	Izstrāde 2020.gadā, izpildes termiņš – pastāvīgi	VARAM	FM, LPS, LLPA, RACA, plānošanas reģioni	RR 1.1. RR 1.2. RR 2.1. RR 2.2.
A.1.5.	Pašvaldību darbības standarts – atbalsta komplekts uzņēmējdarbībai (esošā budžeta ietvaros)	Uzsākts 2019.gadā, izpildes termiņš – pastāvīgi	VARAM	EM, LIAA, LPS, LLPA, RACA, plānošanas reģioni	RR 1.1. RR 1.2.
A.1.6.	Valsts aizdevumu pašvaldībām nosacījumu pilnveidošana (esošā budžeta ietvaros)	2020.gads	FM, VARAM	LPS, LLPA, RACA, plānošanas reģioni, nozaru ministrijas	RR 1.1. RR 1.2. RR 2.1. RR 2.2.
A.1.7.	Reģionālās inovācijas un zināšanu platformas izveide un darbība (ES fondi, valsts budžets)	Zināšanu un inovācijas platformas izveide līdz 2023.gadam Platformas darbība – pastāvīgi Veikti pilotprojekti inovatīva produkta vai pakalpojuma radīšanai līdz 2030.gadam	VARAM	EM, IZM, plānošanas reģioni, pašvaldības, uzņēmēji, izglītības, zinātnes un pētniecības institūcijas	RR 1.1. RR 1.2. RR 2.1. RR 2.2.
A. 2. Rīcības virziens: Cilvēkkapitāla piesaiste reģionos					
A.2.1.	Cilvēkresursu piesaiste – atbalsts augsti kvalificēta darba spēka piesaistei reģionos (ES fondi, valsts budžets)	Izstrāde 30.12.2021. Īstenošana 30.12.2029.	ZM	VARAM, LPS, LLPA, RACA, plānošanas reģioni, LLF, VRG	RR 1.1. RR.1.2.
A.2.2.	Nodokļu risinājumi darba algu atbalstam Latgales reģionā (esošā budžeta ietvaros)	Izstrāde 2021.gads Īstenošana: pastāvīgi	VARAM	FM, Latgales plānošanas reģions	RR 1.1.

A.2.3.	Mājokļu pieejamība darbaspēkam reģionos (valsts budžets)	Uzsākts 2019.gadā, izpildes termiņš pastāvīgi	EM	VARAM, FM	RR 2.1. RR 2.2.
A.2.4.	Remigrācijas atbalsta pasākumi (esošā budžeta ietvaros ⁶³)	Uzsākts 2019.gadā, izpildes termiņš pastāvīgi	VARAM, plānošanas reģioni	ĀM, pašvaldības	RR 2.1. RR 2.2.
B. Apakšmērķis. Pakalpojumu efektivitātes uzlabošana reģionos					
B. 1. Rīcības virziens: Pakalpojumu nodrošināšana reģionos atbilstoši demogrāfiskajiem izaicinājumiem					
B.1.1.	Pašvaldību ēku energoefektivitātes uzlabošana pakalpojumu sniegšanai (ES fondi, valsts budžets)	Izstrāde 30.12.2021. Īstenošana 30.12.2029.	VARAM	FM, EM, LPS, LLPA, RACA, plānošanas reģioni	RR 2.1. RR 2.2.
B.1.2.	Pirmsskolas izglītības un bērnu pieskatīšanas pakalpojuma pieejamība (ES fondi, valsts budžets)	Izstrāde 30.12.2021. Īstenošana 30.12.2029.	VARAM	FM, IZM, LPS, LLPA, RACA, plānošanas reģioni, Demogrāfisko lietu centrs	RR 2.1. RR 2.2.
B.1.3.	Viedas pašvaldības – pakalpojumu efektivitātes uzlabošana (ES fondi, valsts budžets)	Atbalsta pasākuma izstrāde 30.12.2021. Atbalsta pasākuma īstenošana 30.12.2029.	VARAM, pašvaldības, plānošanas reģioni	FM, EM, IZM, LPS, LLPA, RACA, LTRK, LDDK, zinātnes un pētniecības institūcijas	RR 2.1. RR 2.2.
B.1.4.	Vienoto klientu apkalpošanas centru pieejamība un darbība (esošā budžeta ietvaros)	Atbalsta pasākuma izstrāde 30.12.2021. Atbalsta pasākuma īstenošana 30.12.2029.	VARAM, pašvaldības	Visas ministrijas, LPS, LLPA, RACA	RR 2.1. RR 2.2.
B. 2. Rīcības virziens: Sasniedzamība un dzīves vide reģionos					
B.2.1.	Sasniedzamība starp reģioniem (ES fondi, valsts budžets)	Transporta attīstības pamatnostādņu 2021.-	Sam	VARAM, LPS, LLPA, RACA, plānošanas reģioni	RR 2.2.

⁶³ VARAM budžetā ir paredzēts finansējums atbalsta pasākumam remigrācijas veicināšanai “Reģionālās remigrācijas koordinators” 643 529 euro apmērā ik gadu

		2027.gadam izstrāde un īstenošana			
B.2.2.	Transports pēc pieprasījuma pašvaldībās (ES fondi, valsts budžets)	Atbalsta pasākuma izstrāde 30.12.2021. Atbalsta pasākuma īstenošana 30.12.2029.	VARAM, SaM	SaM LPS, LLPA, RACA, plānošanas reģioni	RR 2.1. RR 2.2.
B.2.3.	Valsts reģionālās un vietējās nozīmes autoceļu tīkla pārbūve un atjaunošana administratīvi teritoriālās reformas kontekstā (valsts budžets)	Atbalsta pasākuma izstrāde 30.12.2021. Atbalsta pasākuma īstenošana 30.12.2029.	SaM, VARAM	plānošanas reģioni	RR 2.1. RR 2.2.
B.2.4.	Mobilitātes uzlabošana Rīgas metropoles areālā (ES fondi, valsts budžets)	2023.gads	VARAM, Rīgas plānošanas reģions	SM, Autotransporta direkcija	RR 2.1. RR 2.2.
B.2.5.	Pašvaldību ceļu un ielu infrastruktūras attīstība un mobilitātes uzlabošana (ES fondi, valsts budžets)	Izstrāde 30.12.2021. Īstenošana 30.12.2029.	VARAM	SM, LPS, LLPA, RACA, plānošanas reģioni	RR 2.1. RR 2.2.
B.2.6.	Ilgspējīga publiskās ārtelpas attīstība (ES fondi, valsts budžets)	Izstrāde 30.12.2021. Īstenošana 30.12.2029.	VARAM	KM, EM, LPS, LLPA, RACA, plānošanas reģioni	RR 2.1. RR 2.2.
B.3. Plānošanas reģionu un pašvaldību administrācijas darba efektivitāte					
B.3.1.	Pašvaldību un plānošanas reģionu kapacitātes palielināšana viedai attīstības plānošanai un īstenošanai (ES fondi, valsts budžets)	Pastāvīgi	VARAM	LPS, LLPA, RACA, plānošanas reģioni	RR 1.1. RR 1.2. RR 2.1. RR 2.2.
B.3.2.	Pašvaldību administratīvi teritoriālās reformas īstenošana un reģionālā pārvaldes līmeņa	Uzsākts 2019.- 2021.gadā	VARAM	Nozaru ministrijas, LPS, LLPA, RACA, plānošanas reģioni	RR 1.1. RR 1.2. RR 2.1. RR 2.2.

	darbības uzlabošana (esošā budžeta ietvaros)				
B.3.3.	Pašvaldību finanšu sistēmas pilnveidošana (esošā budžeta ietvaros)	2020.gads	FM	VARAM, LPS, LLPA, RACA, plānošanas reģioni	RR 1.1. RR 1.2. RR 2.1. RR 2.2.
B.3.4.	Regulējuma izstrāde valsts budžeta dotācijai pašvaldību ES fondu projektu līdzfinansēšanai (valsts budžets)	2020.gads	VARAM	FM, LPS, LLPA, RACA, plānošanas reģioni	RR 1.1. RR 1.2. RR 2.1. RR 2.2.
B.3.5.	Paplašināt teritoriālās statistikas klāstu un ieguves iespējas (ES fondi, valsts budžets)	Pastāvīgi/ regulāri	VARAM	CSP, LPS, VRAA, pašvaldības, plānošanas reģioni, nozaru ministrijas, LLF	RR 1.1. RR 1.2. RR 2.1. RR 2.2.
B.3.6.	Plašākas sabiedrības iesaiste reģionālās politikas mērķu sasniegšanā (ES fondi, valsts budžets, pašvaldību finansējums)	Pastāvīgi	VARAM, pašvaldības,	LPS, LLPA, RACA, plānošanas reģioni, LLF, PROVIDUS, Latvijas Pilsoniskā alianse, reģionālie resursu centri: Dienvidlatgales NVO atbalsta centrs, Kurzemes NVO centrs, Valmieras novada fonds, Zemgales NVO atbalsta centrs	RR 1.1. RR 1.2. RR 2.1. RR 2.2.
B.3.7.	Pašvaldības administratīvo un pakalpojumu sniegšanas procesu modernizācija un digitalizācija, digitālo risinājumu koplietošana (ES fondi, valsts budžets)	Atbalsta pasākuma izstrāde 30.12.2021. Atbalsta pasākuma īstenošana 30.12.2029.	VARAM, pašvaldības	Visas ministrijas, LPS, LLPA, RACA	RR 2.1. RR 2.2.

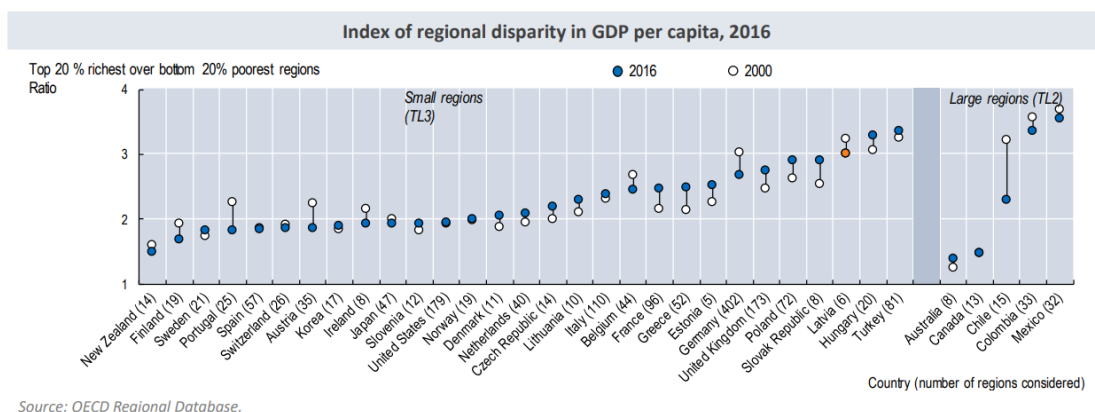
Vides aizsardzības un
reģionālās attīstības ministrs

J. Pūce

**1. pielikums Reģionālās politikas
pamatnostādnēm 2021.-2027. gadam**

Esošās situācijas vispārīgs raksturojums

Katrā valstī ir teritorijas ar augstiem attīstības rādītājiem un teritorijas, kas atpaliek attīstībā, taču Latvijā pastāv pārāk lielas disproporcijas teritoriju attīstības rādītājos, kas ir ievērojamas arī Eiropas Savienības (turpmāk – ES) mērogā. Pēc reģionālā iekšzemes kopprodukta (turpmāk – IKP) Latvijā reģionālās atšķirības ir trešās augstākās starp Ekonomiskās Sadarbības un Attīstības organizācijas (turpmāk – OECD) valstīm (sk. 1.attēlu).

1.attēls. reģionālā iekšzemes kopprodukta (turpmāk – IKP) uz vienu iedzīvotāju dispersija NUTS 3 statistisko reģionu griezumā (OECD dati)

Iedzīvotāju un ekonomiskās izaugsmes koncentrācija lielo pilsētu reģionos kā vispārēja tendence ir raksturīga parādība arī citās valstīs – OECD valstu 329 metropoļu reģionos (pilsētu teritorijas ar iedzīvotāju skaitu virs 500 000) koncentrējas 55% OECD valstu iedzīvotāju un 60% OECD valstu IKP. OECD Eiropas valstu metropoļu reģionu IKP koncentrācija ir zemāka un veido 48% no OECD Eiropas valstu kopējā IKP.⁶⁴ Salīdzinājumam Rīgas plānošanas reģionā koncentrējas 52% valsts iedzīvotāju⁶⁵ un 69% valsts IKP⁶⁶ (sk. 2. un 3. attēlu). Par salīdzinoši augstām reģionālajām atšķirībām Latvijā liecina OECD dati par galvaspilsētām. OECD valstīs galvaspilsētu reģionos dzīvo 20% visu iedzīvotāju un tajos darbojas 27,5% visu uzņēmumu (2015.gada dati).⁶⁷ Rīgas plānošanas reģionā 2017.gadā darbojas 59,1% ekonomiski aktīvo tirgus sektora statistikas vienību, pārējos reģionos 9,3-11,6%⁶⁸. Kopš 2013.gada (57,7%) Rīgas plānošanas reģiona īpatsvars ir pieaudzis par 1,4 procentpunktiem. No iepriekšminētajiem datiem izriet, ka augstas reģionālās atšķirības tādējādi lielā mērā ir saistītas ar to, ka Latvijā ir tikai viens metropoles reģions. Var secināt, ka iedzīvotāju koncentrācija šajā Latvijas vienīgajā metropoles areālā ir tuva OECD vidējiem skaitļiem par metropoļu reģioniem,

⁶⁴ OECD (2018). OECD Regions and Cities at a Glance 2018, pp.114.

⁶⁵ CSP. ISG020. Iedzīvotāju skaits un tā izmaiņas statistiskajos reģionos, republikas pilsētās, novadu pilsētās un novados. Pieejams:

https://data1.csb.gov.lv/pxweb/lv/iedz/iedz__iedzskaits__ikgad/ISG020.px/table/tableViewLayout1/?rxid=e95c167f-85dd-4d2c-9b01-4e1188a34492.

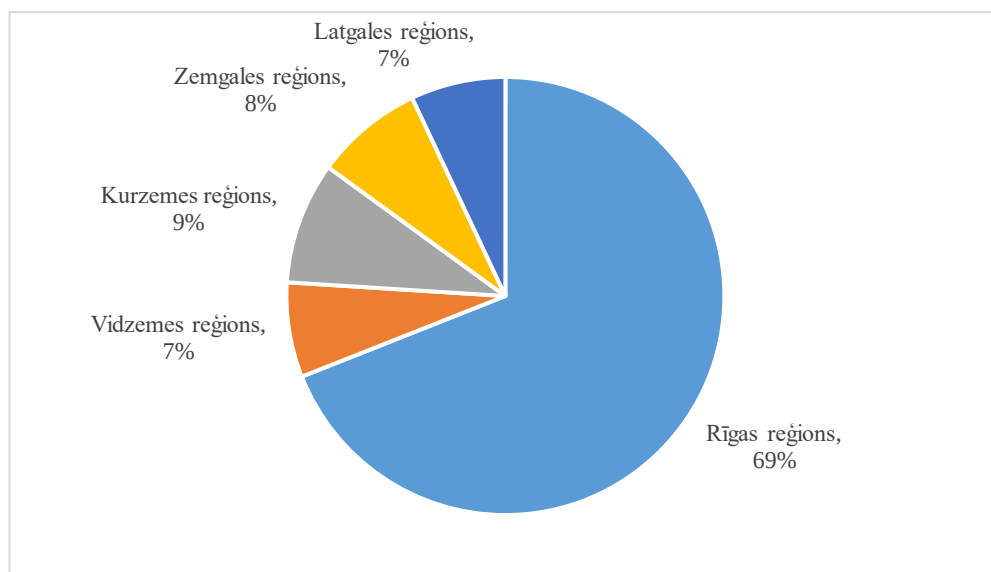
⁶⁶ CSP. IKG10_110. Iekšzemes kopprodukts statistiskajos reģionos un republikas pilsētās (faktiskajās cenās). Pieejams:

https://data1.csb.gov.lv/pxweb/lv/ekfin/ekfin__ikp__reg/IKG10_110.px/table/tableViewLayout1/?rxid=82d915a2-87ce-4635-a75c-42c03343be8c.

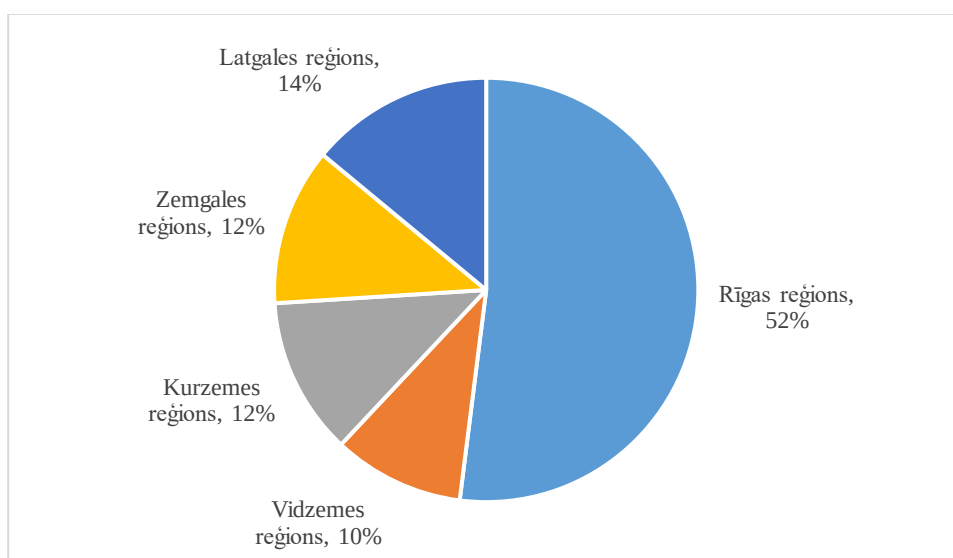
⁶⁷ OECD (2018). OECD Regions and Cities at a Glance 2018, pp.42.

⁶⁸ CSP. SRG010. Ekonomiski aktīvi uzņēmumi statistiskajos reģionos, republikas pilsētās un novados. Pieejams: https://data1.csb.gov.lv/pxweb/lv/uzn/uzn__01_skaitis/SRG010.px/table/tableViewLayout1/?rxid=3513f222-8e01-429e-a509-fd5046b7dcf6

savukārt ekonomikas koncentrācija Rīgas plānošanas reģionā ir augstāka nekā OECD valstu metropoļu reģionos vidēji un ievērojami augstāka nekā OECD Eiropas valstīs. Līdz ar to ir nepieciešami reģionālās attīstības instrumenti Rīgas metropoles areāla potenciāla izmantošanai un līdzvērtīgu ekonomiski spēcīgu attīstības centru veidošanai.

2.attēls. IKP īpatsvars plānošanas reģionos (faktiskajās cenās, tūkst. euro, 2016.g.)

3.attēls. Iedzīvotāju īpatsvars plānošanas reģionos 2018.g.

Reģionālā ekonomika

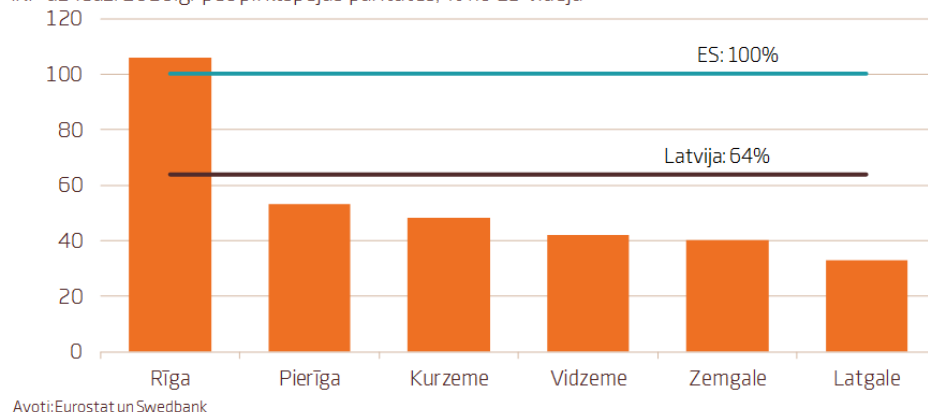
Dati liecina, ka reģionālās attīstības atšķirību mazināšana ir ilgtermiņa izaicinājums. Augstākais IKP nemainīgi ir Rīgas plānošanas reģionā (18 223 euro uz vienu iedzīvotāju) – Rīgas statistiskais reģions ir arī vienīgais reģions, kurš ir sasniedzis ES vidējo līmeni IKP uz 1 iedzīvotāju (sk. 4.attēlu). Latgales plānošanas reģionā ir zemākais IKP uz vienu iedzīvotāju Latvijā (6 992 euro uz vienu iedzīvotāju⁶⁹) un Latgales plānošanas reģiona IKP uz vienu

⁶⁹ Reģionālās attīstības indikatoru moduļa (RAIM) dati.

iedzīvotāju 2016.gadā ir tikai 38% no Rīgas plānošanas reģiona IKP uz vienu iedzīvotāju. Viena laiks tas ir vērā ņemams uzlabojums salīdzinājumā ar 2006.gadu, kad Latgales plānošanas reģiona IKP uz vienu iedzīvotāju bija tikai 32% no Rīgas plānošanas reģiona IKP uz vienu iedzīvotāju⁷⁰.

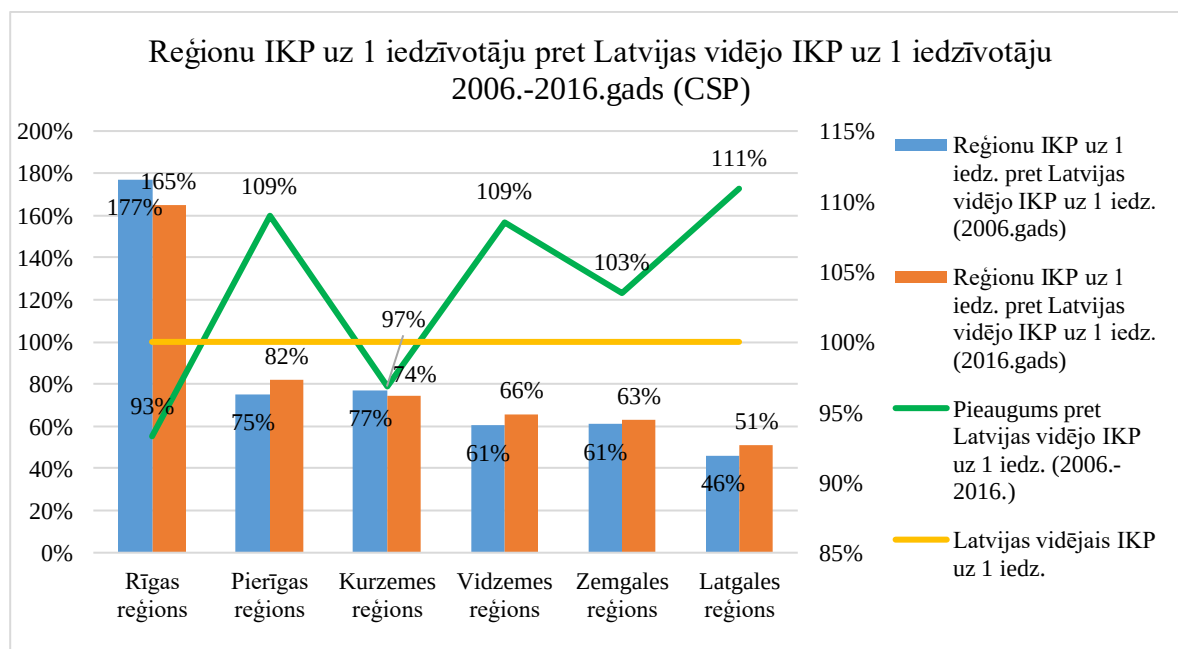
Vien Rīga sasniedz ES līmeni

IKP uz iedz. 2016.g. pēc pirktspējas paritātes, % no ES vidējā

4.attēls. IKP uz vienu iedzīvotāju pēc pirktspējas paritātes 2016.gadā, % no ES vidējā (Eurostat un AS "Swedbank" dati, sagatavots pēc VARAM pasūtījuma dalībai reģionālajos semināros)

Latgales plānošanas reģiona IKP uz vienu iedzīvotāju 2015.gadā aptuveni atbilst Rīgas plānošanas reģiona IKP uz vienu iedzīvotāju 2004.gadā⁷¹. Pārējo plānošanas reģionu IKP uz vienu iedzīvotāju 2016.gadā arī ievērojami atpaliek no Rīgas plānošanas reģiona un ir no 41% Zemgales plānošanas reģionā līdz 52% Kurzemes plānošanas reģionā.⁷²

⁷⁰ VARAM aprēķins, izmantojot CSP datus.

⁷¹ VARAM aprēķins, izmantojot CSP datus.

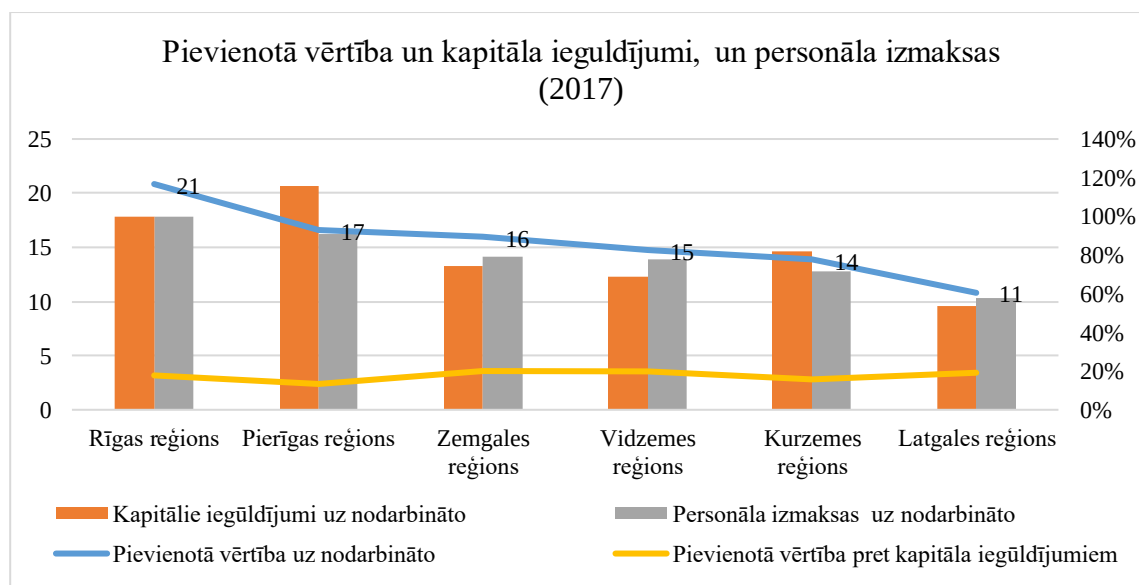
⁷² RAIM dati.

5.attēls. IKP uz vienu iedzīvotāju statistiskajos reģionos pret Latvijas vidējo 2006.-2016.gadā (CSP dati)

Vērtējot reģionālās attīstības atšķirības pēdējo 10 gadu laikā, reģionālās attīstības atšķirības ir nedaudz samazinājušas (sk. 5.attēlu) – IKP starpības samazinājums ir no 5% Latgalē līdz 2% Zemgalē. Tas skaidrojams ar to, ka reģioni pēdējos 10 gadus ir auguši straujāk par Latvijas vidējo līmeni, kur Zemgale ir augusi par 3% straujāk, savukārt Latgale līdz pat 11% straujāk. Neskatoties uz izaugsmi, reģionālās attīstības atšķirības vēl joprojām ir salīdzinoši ļoti augstas. Lai samazinātu IKP atšķirības līdz 75% no Latvijas vidējā, reģionos papildus tirgus radītajai izaugsmei būtu nepieciešams no 5 000 līdz 7 000 milj. *euro* IKP pieaugums. Salīdzinoši Vidzemes, Zemgales, Kurzemes un Latgales IKP šobrīd kopsummā ir 7 684 milj. *euro*.

Nedaudz straujāku Latvijas reģionu izaugsmi nodrošināja līdzvērtīga vai pat nedaudz augstāka investīciju atdeve statistiskajos reģionos (sk. 5.attēlu) – Latvijā no kapitālajiem ieguldījumiem uz 1 *euro* vidēji iegūstam 3 *euro* pievienotas vērtības, kur Pierīgā 2 *euro*, Latgalē un Kurzēmē 3 *euro*, bet augstākais Zemgalē un Vidzemē sasniedzot 4 *euro*. Līdz ar to secināms, ka investīciju atdeve no 1 *euro* kapitālajiem ieguldījumiem pievienotajā vērtībā ir līdzīga vai pat nedaudz augstāka reģionos.

Atšķirības reģionālajā attīstībā veido būtiski atšķirīgs kapitālo ieguldījumu apmērs, kurš līdzīgi kā IKP un pievienotā vērtība atšķiras vairāk kā 2 reizes – augstākie kapitālie ieguldījumi uz vienu nodarbināto ir Pierīgā (7 *euro* uz vienu nodarbināto), bet zemākie ir Latgalē (3 *euro* uz vienu nodarbināto). Līdzīga tendence ir arī ieguldījumiem personāla izmaksās (sk. 6.attēlu).

6.attēls. Pievienotā vērtība, kapitāla ieguldījumi un personāla izmaksas 2017.gadā

Kā jau secināts, reģionālo kopproduktu būtiski ietekmē atšķirīgie ieguldījumi pamatlīdzekļos (atšķirības nefinanšu investīcijās uz vienu iedzīvotāju). Rīgas plānošanas reģions piesaistījis lielāko nefinanšu investīciju apjomu valstī – 2017.gadā tie bija 3 264,7 milj. *euro* (2017.gada salīdzināmajās cenās) jeb 76% no visām valstī piesaistītajām nefinanšu investīcijām⁷³. Rīgas

⁷³ CSP. IVG040. Nefinanšu investīcijas statistiskajos reģionos (2017. gada salīdzināmajās cenās; milj. *euro*).

Pieejams:

https://data1.csb.gov.lv/pxweb/lv/ekfin/ekfin__invest__ikgad/IVG040.px/table/tableViewLayout1/?rxid=8a6487c7-e6b3-4532-b7b5-de6f9eaa42af.

plānošanas reģiona piesaistīto investīciju īpatsvars kopš 2011.gada (56%) ir pieaudzis par 21 procentpunktu. Pārējie reģioni 2017.gadā piesaistījuši tikai 4,3-7,1% nefinanšu investīciju. OECD valstīs vērojama tendence, ka metropoļu reģionu iedzīvotāju ienākumi ir par 21% augstāki nekā citu reģionu iedzīvotājiem.⁷⁴ Latvijā pārējo plānošanas reģionu vidējās darba samaksas līmenis veido 64-78% no Rīgas plānošanas reģiona vidējās darba samaksas (2017.gada dati), kas nozīmē, ka atšķirības ir lielākas nekā OECD vidēji⁷⁵.

Latgales statistiskajā reģionā saglabājas augstākais bezdarba līmenis – 14,0% salīdzinot ar vidējo 8,7% bezdarba līmeni Latvijā⁷⁶. Viena laikus salīdzinot ar 2012.gada rādītāju (20,7%) bezdarbs Latgalē ir samazinājies par 6,7 procentpunktiem, kamēr vidēji Latvijā – par 6,3 procentpunktiem. OECD valstīs atšķirība starp reģionu ar augstāko bezdarbu un reģionu ar zemāko bezdarbu, vidēji ir 6 procentpunkti (2017.gada dati).⁷⁷ Atšķirība starp Latgales reģiona (14%) un Rīgas statistiskā reģiona (7,8%) bezdarba līmeni ir 6,2 procentpunkti⁷⁸, t.i. OECD vidējo reģionālo atšķirību līmenī. Latvijā salīdzinoši daudz bezdarbnieku dzīvo laukos: lauku teritorijā dzīvo 39% no nodarbinātajiem un 45% no reģistrētajiem bezdarbniekiem.⁷⁹

2017.gadā 69,8% aizņemto darbavietu atradās Rīgas plānošanas reģionā, pārējos reģionos – 6,6%-8,7%⁸⁰. Reģionos ārpus Rīgas 2017.gadā ir būtiski lielāks pašnodarbināto īpatsvars (Rīgas plānošanas reģionā pašnodarbināto īpatsvars veido 26%, pārējos reģionos – 39-48%)⁸¹. 2017.gadā Rīgas pilsētā (Rīgas statistiskajā reģionā) bija 116 tirgus sektora ekonomiski aktīvi uzņēmumi uz 1000 iedzīvotājiem, savukārt pārējos reģionos – 68-88.⁸² Tas rada pamatu secināt, ka reģionos trūkst darba devēju.

Vienlaikus, kaut arī Rīga un Rīgas plānošanas reģions dominē daudzos sociālekonomiskajos rādītājos, nepieciešams stiprināt Rīgas plānošanas reģiona starptautisko konkurētspēju. Lai arī Rīga ir trešā lielākā pilsēta Baltijas jūras reģionā, Rīgas plānošanas reģionā dzīvo vairāk kā puse Latvijas iedzīvotāju un tas veido ap 69% valsts IKP, Rīgas starptautiskā konkurētspēja

⁷⁴ OECD (2018) OECD Regions and Cities at a Glance 2018, pp.10.

⁷⁵ CSP. DSG050. Strādājošo mēneša vidējā darba samaksa statistiskajos reģionos (*euro*). Pieejams: http://data1.csb.gov.lv/pxweb/lv/sociala/sociala__dsamaksa__ikgad/DSG050.px.

⁷⁶ CSP. NBG040. Ekonomiskās aktivitātes, nodarbinātības un bezdarba līmenis Latvijas reģionos (%). Pieejams:

http://data1.csb.gov.lv/pxweb/lv/sociala/sociala__nodarb__aktivitate__ikgad/NBG040.px/table/tableViewLayout1/?rxid=06479650-88ab-4a00-945d-96dc679d997d.

⁷⁷ OECD (2018). Meeting of the Regional Development Policy Committee at Ministerial Level: Draft Issue Notes, pp. 10.

⁷⁸ CSP. NBG040. Ekonomiskās aktivitātes, nodarbinātības un bezdarba līmenis Latvijas reģionos (%). Pieejams:

http://data1.csb.gov.lv/pxweb/lv/sociala/sociala__nodarb__aktivitate__ikgad/NBG040.px/table/tableViewLayout1/?rxid=8eaf04df-97c2-4fe0-9ad5-2a5951e28831.

⁷⁹ OECD. Connecting People with Jobs: Latvia. 2019. Pieejams: <https://www.oecd-ilibrary.org/sites/6037200a-en/index.html?itemId=/content/publication/6037200a-en&mimeType=text/html>.

⁸⁰ CSP. JVSG011. Aizņemtās darbavietas pa reģioniem vidēji gadā. Pieejams: http://data1.csb.gov.lv/pxweb/lv/sociala/sociala__aiznemtdv__ikgad/JVSG011.px/table/tableViewLayout1/?rxid=55125aa9-a596-4557-aac3-26a417ba590b.

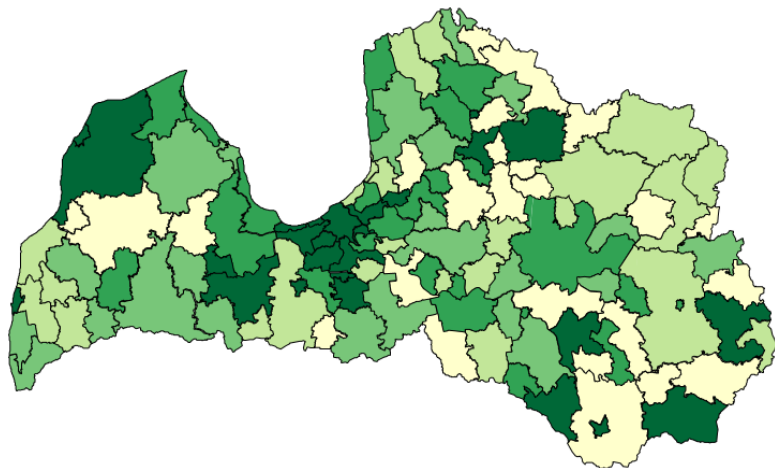
⁸¹ CSP. SRG010. Ekonomiski aktīvi uzņēmumi statistiskajos reģionos, republikas pilsētās un novados. Pieejams:

https://data1.csb.gov.lv/pxweb/lv/uzn/uzn__01_skaitis/SRG010.px/table/tableViewLayout1/?rxid=3513f222-8e01-429e-a509-fd5046b7dcf6.

⁸² CSP. SRG040. Tirgus sektora ekonomiski aktīvi uzņēmumi statistiskajos reģionos, republikas pilsētās un novados uz 1000 iedzīvotājiem. Pieejams: https://data1.csb.gov.lv/pxweb/lv/uzn/uzn__01_skaitis/SRG040.px/table/tableViewLayout1/.

atpaliek no līdzvērtīgām pilsētām – tās IKP veido tikai 70% no Baltijas jūras reģiona pilsētu vidējā IKP. Rīgas metropoles areāla IKP arī pieaug lēnāk nekā Tallinas un Viļņas IKP.⁸³

Statistikas dati liecina, ka 2019.gada vidū 30 Latvijas novados vidējais uzņēmumu pamatkapitāls nesasniedz 10 000 *euro* (sk. 7.attēlu). Šobrīd uzņēmumu vidējais pamatkapitāls zem 2 000 *euro* sliekšņa ir vairākos Latvijas novados – Alsungas, Baltinavas, Ciblas, Neretas,

Riebiņu, Rugāju un Vārkavas novados. Lielākajā daļā Latvijas novadu vidējais uzņēmumu pamatkapitāls ir līdz 20 000 *euro*. Visaugstākais uzņēmumu reģistrētā pamatkapitāla vidējais apjoms (pārsniedzot 100 000 *euro*) ir vērojams Ventspils pilsētā, Mārupes novadā, Rīgas pilsētā, Garkalnes novadā un Ķekavas novadā.

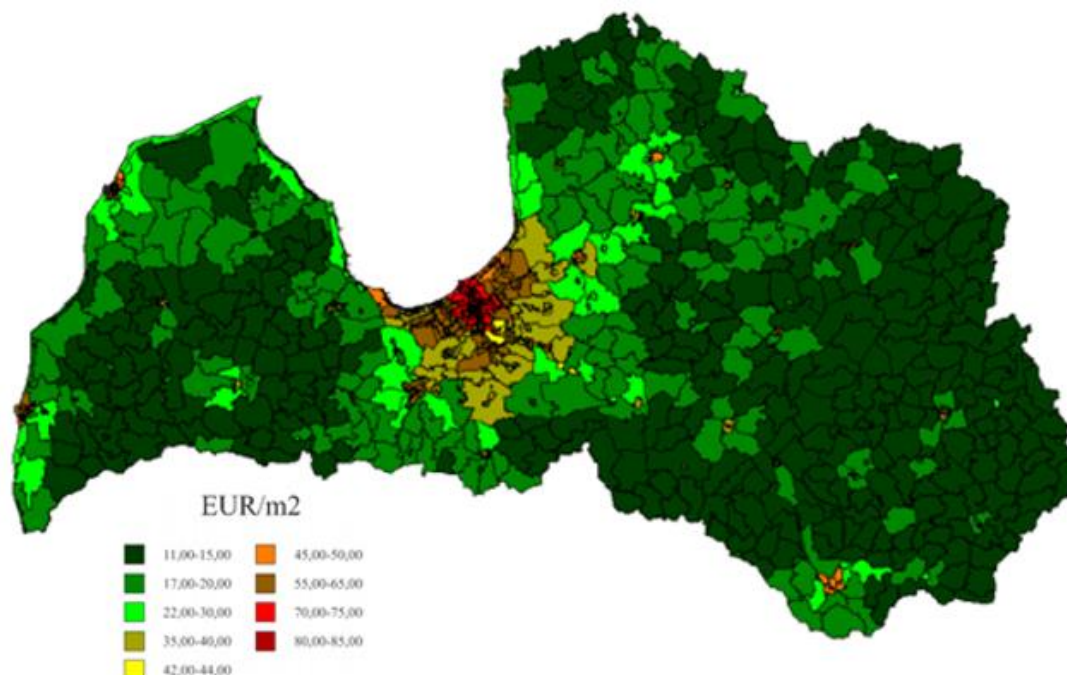
7.attēls. Uzņēmumu reģistrētā pamatkapitāla vidējais apjoms (EUR) Latvijas pašvaldību griezumā (Lursoft dati 2019.gada 18.janvārī) (VARAM veidots attēls)

Apzīmējumi	
	182 līdz 9 617
	9 617 līdz 12 428
	12 428 līdz 20 874
	20 874 līdz 36 543
	36 543 un vairāk

Arī nekustamā īpašuma vērtība Latvijas reģionos ir atšķirīga, jo galvenais faktors, kas ietekmē īpašuma vērtību, ir tā atrašanās vieta – vai tas atrodas pieprasītā teritorijā vai attālā teritorijā. Nekustamā īpašuma vērtības līmenis ir atšķirīgs ne tikai reģionāli, bet arī salīdzinoši mazā teritoriālā amplitūdā – jau ārpus Rīgas pilsētas nekustamā īpašuma vērtība ir ievērojami mazāka nekā Rīgas pilsētā (sk. 8.attēlu). Piemēram, ražošanas ēkas bāzes vērtība uz vienu m² var atšķirties līdz pat 8 reizēm. Saskaņā ar Valsts zemes dienesta informāciju nekustamā īpašuma kadastrālo jeb masveida tirgus vērtību papildus novietojumam būtiski ietekmē arī nekustamā īpašuma izmantošanas veids, būvju fiziskais

⁸³ OECD (2017), OECD Economic Surveys: Latvia 2017, OECD Publishing, Paris. http://dx.doi.org/10.1787/eco_surveys-lva-2017-en. Pp. 110.-112.

stāvoklis, vecums, labiekārtojumi, kā arī apgrūtinājumi, ja tādi ir, un īpašuma lielums.

8.attēls. Ražošanas ēku bāzes vērtību valsts pārskata karte (Valsts zemes dienesta sagatavotais "Pārskats par kadastrālo vērtību bāzes izstrādi 2016.gadam")

Abi iepriekš minētie apstākļi (uzņēmumu pamatkapitāla un nekustamā īpašuma vērtības atšķirības reģionos) uzņēmējiem var radīt grūtības savas uzņēmējdarbības attīstībā vai pat uzsākšanā. Proti, no Rīgas attālākajās vietās uzņēmējiem var būt ierobežotas iespējas saņemt aizdevumu, tādējādi ir ierobežotas iespējas celt produktivitāti. Kredītiestādes nereti atsakās kreditēt saimnieciskās darbības uzsācējus, jo tie ir augsta darījuma riska aizdevumi, galvenokārt nepietiekamas kredītvēstures dēļ, kā arī tiem ir augstas administratīvās izmaksas pret aizdevuma apmēru.⁸⁴

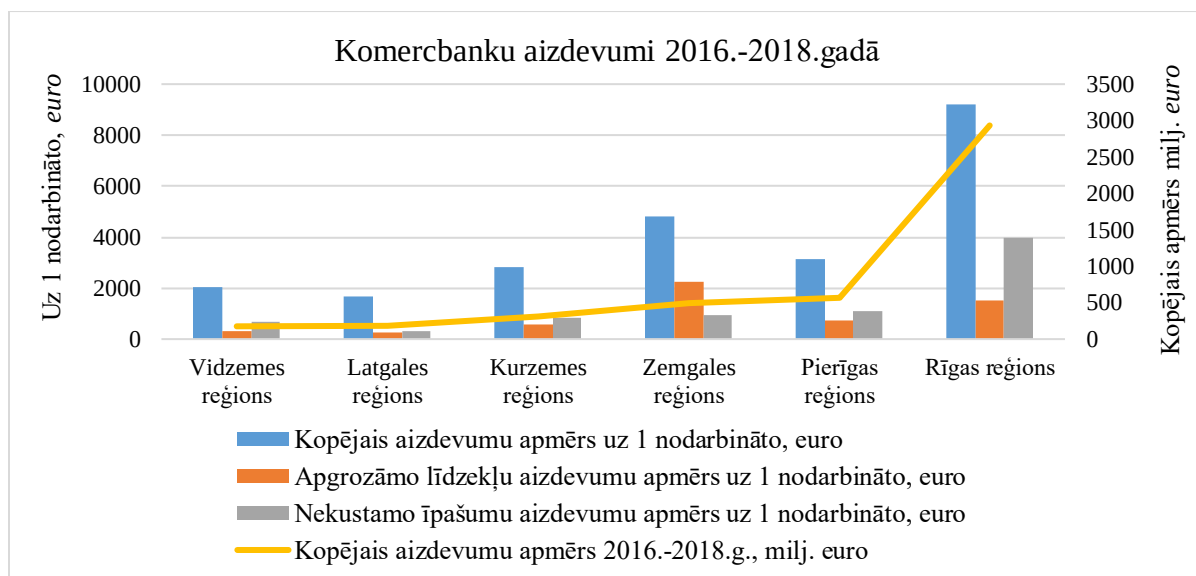
Tomēr situācija Latvijas pašvaldībās ir atšķirīga attiecībā uz komersantu spēju sniegt pietiekamu finansiālu nodrošinājumu aizņēmumam. Līdz ar to nepieciešams radīt instrumentu kā pašvaldības var atbalstīt vietējos uzņēmējus gadījumos, kad uzņēmuma darbībai (piemēram, paplašināšanai) uzņēmējam nav pietiekams resurss nodrošinājumam.

Latvijas Bankas Kredītu reģistra (turpmāk – Kredītu reģistrs) dati⁸⁵ par komercbanku izsniegtajiem aizdevumiem komersantiem liecina (sk. 9.attēlu), ka laika periodā no 2016. līdz 2018. gadam lielākais izsniegtais aizdevumu apmērs kopumā ir bijis Rīgas statistiskajā reģionā (2,93 miljardi *euro*), bet mazākais Vidzemes statistiskajā reģionā (17 reizes mazāks nekā Rīgas kopējais apjoms) un Latgales statistiskajā reģionā (16 reizes mazāks nekā Rīgas kopējais apjoms un 5,6 reizes mazāks uz vienu nodarbināto).

⁸⁴ The Ministry of Economics of the Republic of Latvia. (2015). Access to finance. Ex ante assessment. Available:

[https://komitejas.esfondi.lv/Shared%20Documents/EM_Tirgus_nepilnibu_izvertejums_\(MGA\)_31032015.docx](https://komitejas.esfondi.lv/Shared%20Documents/EM_Tirgus_nepilnibu_izvertejums_(MGA)_31032015.docx)

⁸⁵ Latvijas Bankas Kredītu reģistra sniegtā informācija par komercbanku izsniegtajiem kredītiem komersantiem par laika periodu no 2016.-2018.gadam reģionu griezumā.

9.attēls. Komerčbanku izsniegtie aizdevumi komersantiem 2016.-2018.gadā kopā un uz vienu nodarbināto (Kredītu reģistra dati par izsniegtajiem aizdevumiem; CSP dati par nodarbināto skaitu 2018.gadā)

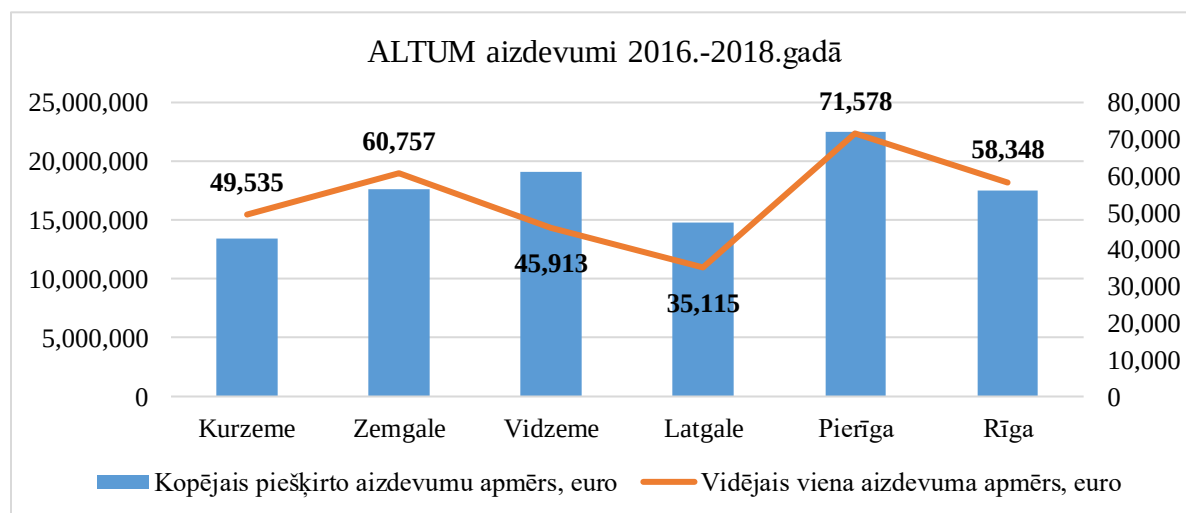
Pēc Kredītu reģistra datiem, laika posmā no 2016. līdz 2018. gadam vidējais viena aizdevuma apmērs starp visiem reģioniem bija aptuveni 300 tūkst. *euro* – lielākais tas ir Rīgas statistiskajā reģionā (451 tūkst. *euro*), bet mazākais Vidzemes statistiskajā reģionā (111 tūkst. *euro*). Kurzemes un Latgales statistiskajā reģionā vidējais viena aizdevuma apmērs ir 158 tūkst. *euro*, bet Pierīgas un Zemgales statistiskajā reģionā attiecīgi 225 tūkst. *euro* un 258 tūkst. *euro*.

Būtisku daļu no kopējiem izsniegtajiem komercbanku aizdevumiem komersantiem veido ieguldījumi apģrozāmajos līdzekļos (21% no visiem aizdevumiem) un nekustamajā īpašumā (38% no visiem aizdevumiem). Arī šajos aizdevumos veidojas būtiskas reģionālās attīstības atšķirības – starp Rīgu un Latgali apģrozāmo līdzekļu aizdevumu apmērs uz 1 nodarbināto atšķiras 6 reizes, bet nekustamo īpašumu aizdevumos – pat 13 reizes.

Atšķirīgā nekustamā īpašuma vērtība lielā mērā raksturo arī būtiskās reģionālās ekonomikas atšķirības – tur, kur koncentrējas tautsaimniecība, tur ir augstāka nekustamā īpašuma vērtība. Ņemot vērā atšķirīgo nekustamā īpašuma vērtību, teritorijās ar zemākiem sociālekonomiskajiem rādītājiem un salīdzinoši zemāku nekustamo īpašumu kadastrālo vērtību privātā kapitāla piesaiste caur finanšu institūcijām un tirgus dalībniekiem ir ierobežota – zemāka vērtība nekustamajam īpašumam, kas sniedz zemāku nodrošinājumu un paredz augstāku pašu komersantu līdzdalību. Lielāki kapitālie ieguldījumi tiek veikti tur, kur jau šobrīd ir augstāka pievienotā vērtība, kas nodrošina augstāku atlīdzību un patēriņu. Lielāki kapitālie ieguldījumi nodrošina augstāku nekustamā īpašuma vērtību, kas savukārt kalpo par nodrošinājumu privāto investīciju piesaistei. Līdz ar to reģionos veidojas zināms “apburtais loks”:

- jo zemāka pievienotā vērtība, jo zemāki ieguldījumi un spēja piesaistīt investīcijas, lai arī atdeve reģionos ir gandrīz vienāda;
- jo zemāki ieguldījumi nekustamā īpašuma tirgū, jo zemāka īpašuma vērtība privāto investīciju piesaistei.

Savukārt pēc akciju sabiedrības “Attīstības finanšu institūcija ALTUM” (turpmāk – ALTUM) datiem⁸⁶, laika periodā no 2016. līdz 2018. gadam ALTUM izsniedza aizdevumus 104,8 milj. *euro* vērtībā. Kopējais ALTUM piešķirto aizdevumu apmērs un izsniegto aizdevumu skaits trīs gadu laikā ir audzis, norādot, ka aizvien vairāk uzņēmēju izmanto ALTUM piedāvātos finanšu pakalpojumus. Lielākā daļa no ALTUM izsniegtajiem aizdevumiem veikti divās nozarēs – apstrādes rūpniecībā (41,3 milj. *euro*) un lauksaimniecībā, mežsaimniecībā un zivsaimniecībā (33,3 milj. *euro*), šīs abas nozares kopā veido 67% no kopējā aizdevumu apmēra starp visām NACE nozarēm. Vienlaikus izsniegto aizdevumu īpatsvars nevienā statistiskajā reģionā nav lielāks par 21% no kopēja apjoma (sk. 10.attēlu).

10.attēls. ALTUM kopējais piešķirto aizdevumu apmērs komersantiem un vidējais viena aizdevuma apmērs no 2016.-2018.gadam (ALTUM dati)

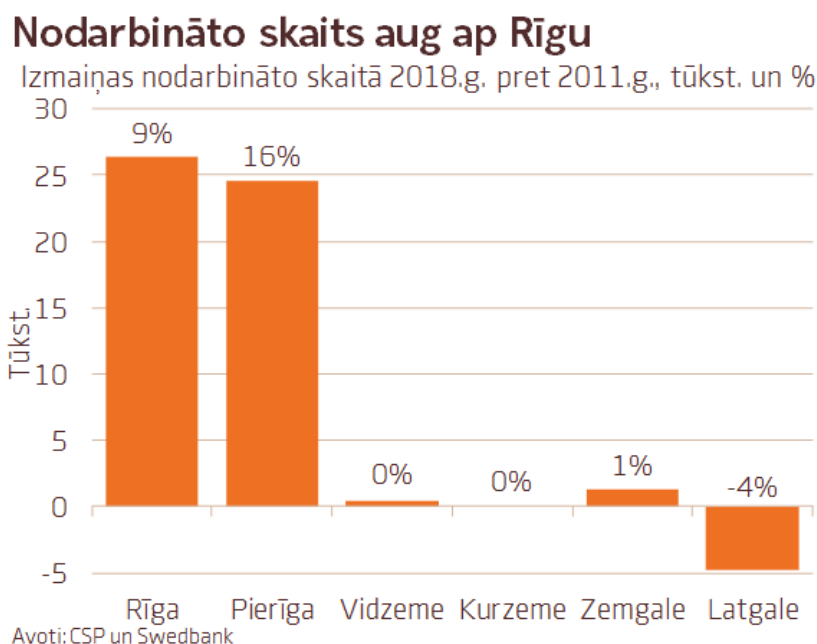
Kā redzams 10.attēlā, tad ALTUM vidējais viena aizdevuma apmērs starp visiem reģioniem ir aptuveni 52 tūkst. *euro* – lielākais tas ir Pierīgas statistiskajā reģionā (71,6 tūkst. *euro*), bet mazākais Latgales statistiskajā reģionā (35,1 tūkst. *euro*). Šis rādītājs, salīdzinot ar Kredītu reģistra datiem, ir aptuveni 6 reizes mazāks. Ņemot vērā, ka ALTUM izsniedz aizdevumus pēc konkrētiem normatīvā regulējuma nosacījumiem, kas ierobežo dažāda veida aizdevuma izsniegšanu komersantiem (dažkārt ne pēc pieprasījuma), veidojas tirgus nepilnība, kuru plānots novērst, izstrādājot likumprojektu “Grozījumi Publiskas personas finanšu līdzekļu un mantas izšķērdēšanas novēršanas likumā” (VSS – 233).

ALTUM kopumā Latvijas reģionos aizdevumus izsniedz vienmērīgāk un ar zemāku aizdevuma kopējo vērtību, salīdzinot ar komercbankām, kas likumprojekta “Grozījumi Publiskas personas finanšu līdzekļu un mantas izšķērdēšanas novēršanas likumā” (VSS – 233) ietvaros norāda, ka reģionos ir pieprasījums pēc aizdevumiem, kas nepārsniedz 100 tūkst. *euro* un kuri potenciāli varētu izmantot pašvaldību piedāvāto galvojumu, lai spētu saņemt ALTUM aizdevumu. Vienlaicīgi ir vērojams tas, ka pašvaldības reģionos uzņēmējdarbības veicināšanai jau šobrīd komersantiem piešķir finansējumu grantu konkursu ietvaros, kas nozīmē, ka komersantiem ir nepieciešamība pēc papildu finansiālā atbalsta no pašvaldību puses.

Atšķirīga uzņēmējdarbības vide un it īpaši “kapitāla” (īpašumu, uzņēmumu u.c.) vērtība reģionos ir radījusi arī būtiski atšķirīgu ietekmi uz nodarbinātību. Salīdzinot nodarbināto īpatsvaru starp 2011. un 2018.gadu, kad vidēji bezdarbs Latvijā bija 2 reizes augstāks

⁸⁶ Akciju sabiedrības “Attīstības finanšu institūcija ALTUM” sniegtā informācija par ALTUM izsniegtajiem aizdevumiem komersantiem par laika periodu no 2016.-2018.gadam reģionu griezumā

(2011.gadā 12% un 2018.gadā 5,9%; CSP dati, 15-64 gadu veci iedzīvotāji), tad redzams, ka Rīgas un Pierīgas statistiskajā reģionā, samazinoties bezdarbam, ir augusi nodarbinātība, būtiski apsteidzot bezdarba īpatsvaru. Turpretim reģionos nodarbinātība ir augusi minimāli vai pat samazinājusies (Latgalē -4% nodarbināto) (sk. 11.attēlu).

11.attēls. Izmaiņas nodarbināto skaitā 2018.gads pret 2011.gadu, tūkst. un %.

Pašvaldības jau šobrīd īsteno dažādus atbalsta pasākumus uzņēmējdarbības sekmēšanai – skat. 12.attēlu. Visbiežāk šie atbalsta pasākumi ir specifiski pielāgoti katras konkrētās pašvaldības situācijai un uzņēmēju vajadzībām. Pašvaldības to veic gan izmantojot ES fondu iespējas, gan veidojot pašvaldību budžeta atbalsta instrumentus. Normatīvajos aktos pastāvošā nepietiekamā pilnvarojuma dēļ pašvaldībām trūkst iespēju uzņēmēju piesaistē īstenot elastīgus risinājumus, ņemot vērā specifisko situāciju uz vietas, t.sk. neizmantotos resursus un teritorijas.

Eiropas Savienības fondu 2014.-2020.gada plānošanas periodā VARAM īsteno atbalsta pasākumus, kuru ietvaros pirmo reizi tiek sniegts atbalsts pašvaldībām uzņēmējdarbības atbalsta infrastruktūras sakārtošanai un attīstīšanai, lai stimulētu jaunu darba vietu radīšanu un nefinanšu investīciju piesaisti reģionos:

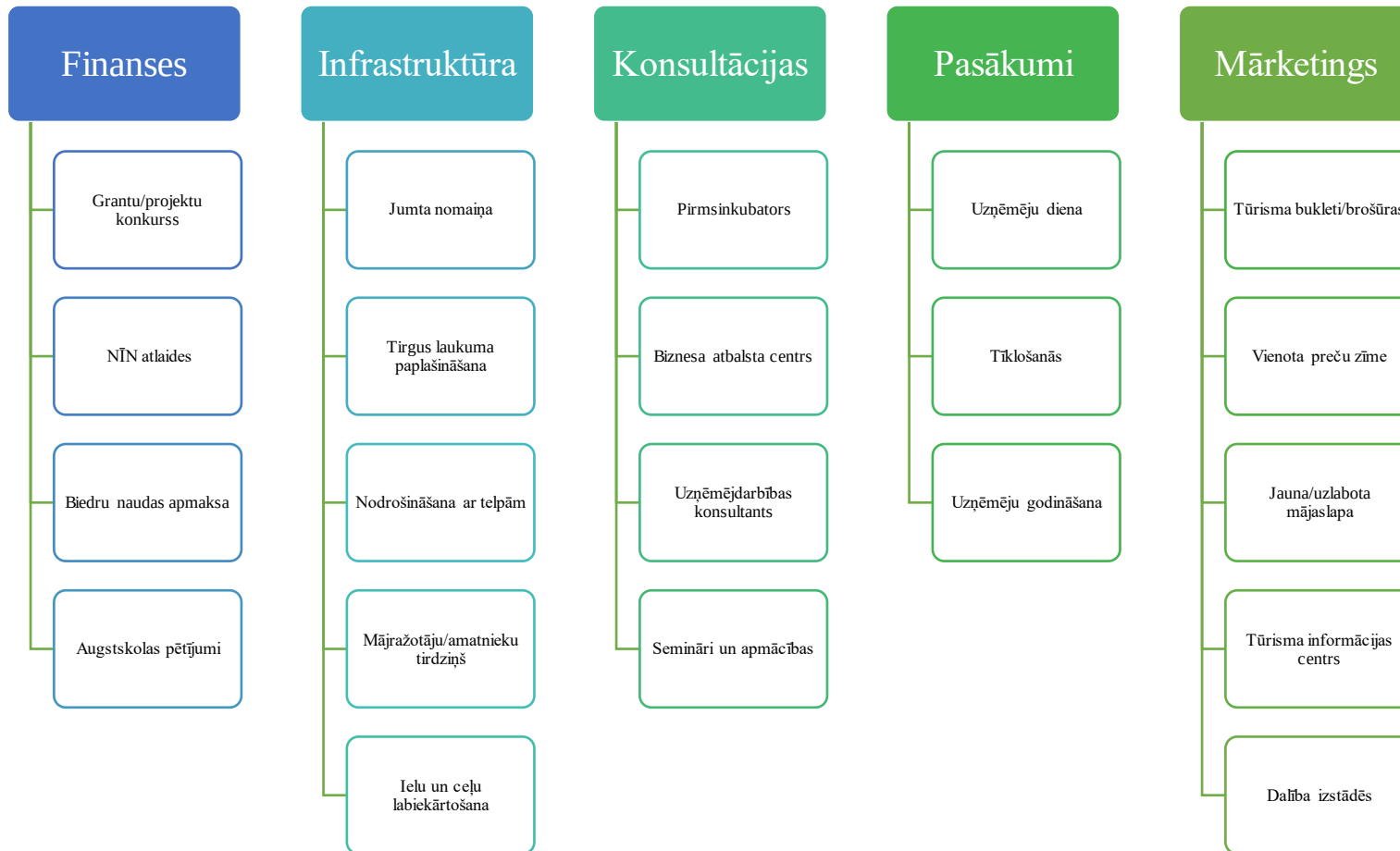
- 3.3.1. Specifiskais atbalsta mērķis (turpmāk - SAM) „Palielināt privāto investīciju apjomu reģionos, veicot ieguldījumus uzņēmējdarbības attīstībai atbilstoši pašvaldību attīstības programmās noteiktajai teritoriju ekonomiskajai specializācijai un balstoties uz vietējo uzņēmēju vajadzībām”⁸⁷;

⁸⁷ Ministru kabineta 2015. gada 13. oktobra noteikumi Nr. 593 “Darbības programmas “Izaugsme un nodarbinātība” 3.3.1. specifiskā atbalsta mērķa “Palielināt privāto investīciju apjomu reģionos, veicot ieguldījumus uzņēmējdarbības attīstībai atbilstoši pašvaldību attīstības programmās noteiktajai teritoriju ekonomiskajai specializācijai un balstoties uz vietējo uzņēmēju vajadzībām” īstenošanas noteikumi”.

- 5.6.2.SAM „Teritoriju revitalizācija, reģenerējot degradētās teritorijas atbilstoši pašvaldību integrētajām attīstības programmām”⁸⁸.

Šo Eiropas Savienības fondu atbalsta programmu ietvaros tiek līdzfinansēti pašvaldību attīstības programmās noteiktie prioritārie publiskās infrastruktūras investīciju projekti, kas vērsti uz rūpniecisko teritoriju un citu uzņēmējdarbībai plānoto vai izmantoto degradēto teritoriju sakārtošanu.

⁸⁸ Ministru kabineta 2015.gada 10.novembra noteikumi Nr. 645 ” Darbības programmas "Izaugsme un nodarbinātība" 5.6.2. specifiskā atbalsta mērķa "Teritoriju revitalizācija, reģenerējot degradētās teritorijas atbilstoši pašvaldību integrētajām attīstības programmām" īstenošanas noteikumi"

12.attēls. Pašvaldību sniegtais atbalsts uzņēmējiem.

3.3.1. un 5.6.2 SAM ES fondu projektos līdz 2023.gadam plānotas 5 tūkstoši jaunas darba vietas un piesaistītu vairāk nekā 300 milj. *euro* nefinanšu investīcijas no privātā sektora puses. Jaunu darba vietu izveide palielina konkurenci starp darba devējiem, tādējādi veicinot vidējās algas un labklājības pieaugumu. Uz 2019.gada 17.jūliju 3.3.1. SAM faktiski sasniegtas 322 jaunradītās darba vietas un 24 299 242 *euro* piesaistītās privātās investīcijas. 5.6.2. SAM faktiski sasniegtas 662 jaunradītās darba vietas un 93 215 216 *euro* piesaistītās privātās investīcijas. Sasniegts arī ievērojams progress projektu ieviešanā, sk. 1.tabulu.

SAM	ERAF, <i>euro</i>	Plānotais projektu skaits	Aktuālie dati uz 03.06.2019.	
			Projekti ⁸⁹	ERAF, <i>euro</i>
3.3.1.	64 219 292	96	84 (88%)	53 249 040 (83%)
Nacionālas nozīmes attīstības centri	16 114 183	13	11 (85%)	11 895 165 (74%)
Reģionālas nozīmes attīstības centri	10 911 633	27	21 (78%)	9 097 582 (83%)
89 novadi	37 193 476	56	52 (93%)	32 256 293 (87%)
5.6.2.	236 524 372	110	84 (76%)	181 703 490 (77%)
Nacionālas nozīmes attīstības centri	92 138 673	29	24 (83%)	67 177 504 (73%)
Reģionālas nozīmes attīstības centri	92 138 673	65	48 (74%)	69 771 034 (76%)
Latgales programma	52 247 026	16	12 (75%)	44 754 952 (86%)

1.tabula. Progress projektu ieviešanā (3.3.1. SAM un 5.6.2. SAM).

Atbalsta instrumentu praktiskā izmantošana pašvaldībās uzņēmējdarbības veicināšanai:

- Viens no biežāk izmantotajiem atbalsta veidiem ir telpu jeb nekustamā īpašuma piedāvāšana komersantiem – piedāvā 90 pašvaldības. Vienlaikus tikai 24 pašvaldības piedāvā papildus nomas atlaides, lai piesaistītu komersantu šīm telpām.
- Grantus uzņēmējiem piedāvā 62 pašvaldības jeb tikai ½ no visām pašvaldībām.
- Tikai 11 pašvaldības izmanto visas trīs iespējas (grantus, telpas un nomas atlaides).

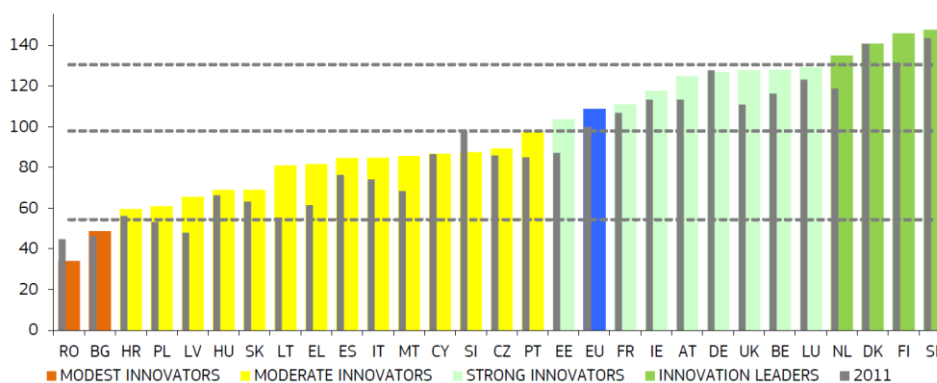
⁸⁹ Projektu, kas ir apstiprināti, par kuriem ir noslēgts līgums un kas ir pabeigti, kopsumma.

Inovācijas

Ekonomiskā izaugsme ir atkarīga no uzņēmumu produktivitātes – spējas radīt inovācijas jeb produktus ar augstu pievienoto vērtību. Statistikas dati liecina, ka inovāciju un darba produktivitātes ziņā Latvija pagaidām būtiski atpaliek no citām valstīm. Darba produktivitātes atšķirība pret OECD valstīm ar augstiem ienākumiem Latvijā ir lielāka nekā citās Baltijas vai Centrāleiropas valstīs. Salīdzinot ar vidējo svērto rādītāju, no 17 OECD valstīm ar vislielāko IKP uz vienu iedzīvotāju, Latvija atpaliek vienīgi Meksiku un Čīli⁹⁰.

Pašreizējais uzņēmējdarbības biznesa modelis vairumā uzņēmumu ir vāji orientēts uz inovāciju. Latvijas inovāciju sniegums jau vairākus gadus ir starp zemākajiem Eiropā.⁹¹ Uzņēmumu, kas investē pētniecībā un attīstībā, skaits ir viens no zemākajiem starp visām OECD valstīm, atpaliekot arī no citām Baltijas un Austrumeiropas valstīm. Uzņēmumu produktivitāte ir zema. Latvijā pētniecība tiek īstenota nelielā skaitā uzņēmumu, biznesa sadarbība ar zinātnes sektoru ir nepietiekama⁹². Ir mazs uzņēmumu, kas rada augstas pievienotās vērtības preces un produktus, skaits⁹³. Mazajiem un vidējiem uzņēmumiem ir nepietiekama izpratne par tirgus pieprasījumu un darbības formām, neattīstīta pētnieciskā kapacitāte un ierobežotas finansiālās iespējas ieguldīt pētniecībā. Saskaņā ar Eurostat datiem, ES-28 valstīs laikposmā no 2012. līdz 2014. gadam gandrīz ceturtdaļa (23,9%) uzņēmumu ieviesa produktu inovācijas. Vismazāk produktu inovācijas ieviesa uzņēmumi Polijā (9,5%), Latvijā (8,5%) un Rumānijā (3,6%). Latvijā 2012.–2014. g. produktu inovācijas ieviesa tikai 8,5% uzņēmumu, no tiem 6,3% uzņēmumu produktu inovācijas bija jaunums tirgū un 2,2% – jaunums uzņēmumā. Saskaņā ar statistikas datiem, inovatīvās aktivitātes ziņā Latvija ievērojami atpaliek ne tikai no citām ES dalībvalstīm, bet arī no mūsu kaimiņvalstīm – Igauniju un Lietuvu. Lietuvā produktu inovācijas ieviesa 20,9% uzņēmumu (no tiem 8,9% uzņēmumu produktu inovācijas bija jaunums tirgū un 12,0% – jaunums uzņēmumā), Igaunijā produktu inovācijas ieviesa 11,0% uzņēmumu (no tiem 1,1% uzņēmumu produktu inovācijas bija jaunums tirgū un 9,9% – jaunums uzņēmumā).

Figure 2: Performance of EU Member States' innovation systems

13.attēls. ES dalībvalstu rezultāti inovācijā, izvērtējot pēc 27 kritērijiem (European Innovation Scoreboard 2019).

Ilgadējā ES inovāciju apsekojuma „European Innovation Scoreboard 2019” ziņojumā Latvija pēc 27 kritēriju izvērtēšanas ierindojas 24.vietā no apsekotajām 28 ES dalībvalstīm un

⁹⁰ OECD Economic Surveys: Latvia, OECD 2019. Pieejams: <http://www.oecd.org/economy/surveys/Latvia-2019-OECD-economic-survey-overview.pdf>.

⁹¹ European Innovation Scoreboard 2018: <https://ec.europa.eu/docsroom/documents/33147>.

⁹² Ekonomiskās sadarbības un attīstības organizācijas (OECD) 2019. gada Ekonomikas pārskats par Latviju.

⁹³ Eurostat dati.

salīdzinājumā ar 2011.gadu ir pakāpusies no iedzinēju grupas uz mērenajiem inovatoriem, apdzēnot ne tikai Rumāniju un Bulgāriju, bet arī Horvātiju un Poliju (sk. 13.attēlu).

Saskaņā ar iepriekšminēto pētījumu Latvijas vājās puses inovāciju attīstībā (t.i., jomas, kurās ir zemi rādītāji) ir izdevumi pētniecībai un attīstībai uzņēmumu sektorā, patentu pieteikumu skaits, doktora studiju jauno beidzēju skaits.

Galvenie institucionālie izaicinājumi Latvijā pētniecības un attīstības jomā ir saistīti ar nepietiekamu sadarbību un koordināciju starp zinātnes, tehnoloģiju attīstību un inovāciju institūcijām, augstākās izglītības iestādēm, valsts sektoru un nozarēm, nepietiekamu starptautisko sadarbību un pētniecības internacionalizāciju, kā rezultātā inovācijas netiek pietiekami komercializētas⁹⁴. Līdzīgi Eiropas Komisijas vērtējumā⁹⁵ akadēmisko, pētniecības un uzņēmējdarbības aprindu sadarbības, kā arī pētniecības, izstrādes un inovāciju finansēšanas ziņā Latvijā vērojams ierobežots progress. Pētniecības un izstrādes investīciju līmenis Latvijā ir viens no zemākajiem ES un ir pārlieku atkarīgs no ES līdzekļiem. Lai gan tiek piedāvāti dažādi instrumenti pētniecības un izstrādes investīciju veicināšanai, tie nav pilnībā izmantoti pieprasījuma trūkuma dēļ. Pašreizējās profesionālās, augstākās un mūžizglītības sistēmas nenodrošina pietiekamu atbilstību starp darbaspēka pieprasījumu un piedāvājumu, trūkst koordinētas informācijas apmaiņas starp potenciālajiem darba devējiem un ņēmējiem. Vērojams kvalificēta darbaspēka trūkums, jo īpaši lauku teritorijās.

Latvijā vērojama nepietiekama pētniecības un inovācijas kapacitāte – mazs zinātnē nodarbināto skaits⁹⁶ un zinātnieku novecošanās⁹⁷, lēna intelektuālā kapitāla ataudze (studējošo un absolventu skaita samazināšanās, svārstīga doktorantu un jauno pētnieku skaita dinamika⁹⁸). Notiek talantu un līderu aizplūšana, pastāv grūtības piesaistīt pasaules mēroga ekspertus/līderus⁹⁹. Zema ir uzņēmumu izpratne par pētniecības iespējamo pozitīvo ietekmi uz uzņēmējdarbības attīstību, līdz ar to ir mazs pielietojamo pētījumu skaits un īpatsvars kopējā pētījumu klāstā. Vāja ir pētījumu rezultātu komercializācija un pārnese uz tautsaimniecības sektoriem¹⁰⁰. Uzņēmumiem ir atšķirīgas piekļuves iespējas pētniecības rezultātiem un dažāda zināšanu, inovāciju un tehnoloģiju absorbcijas kapacitāte.

Nodokļu ieņēmumi un pašvaldību budžets

⁹⁴ 2018. gada progresa ziņojums par nacionālās reformu programmas „Eiropa 2020” stratēģijas kontekstā īstenošanu.

⁹⁵ Komisijas dienestu darba dokuments 2019. gada ziņojums par Latviju, Brisele, 27.02.2019., pieejams: https://ec.europa.eu/info/sites/info/files/file_import/2019-european-semester-country-report-latvia_lv.pdf.

⁹⁶ Zinātnieku īpatsvars (pilna laika ekvivalenta izteiksmē) no kopējā darbaspēka Latvijā ir 0,62% (Eurostat, 2017), salīdzinoši: Lietuvā – 0,88%, Igaunijā – 0,97%, ES vidēji – 1,39%. Kopējais zinātniskā personāla (zinātnieki, profesionāli un projektu vadītāji) skaits Latvijā ir aptuveni 7000 (CSP, 2017) (neskaitot pārējos zinātniskos darbiniekus (tehniķi, laboranti, u.tml.).

⁹⁷ No zinātniskā personāla kopskaita (~7000), 15% ir pensijas vecumā, bet 31% - vecāki par 55 gadiem (CSP, 2017).

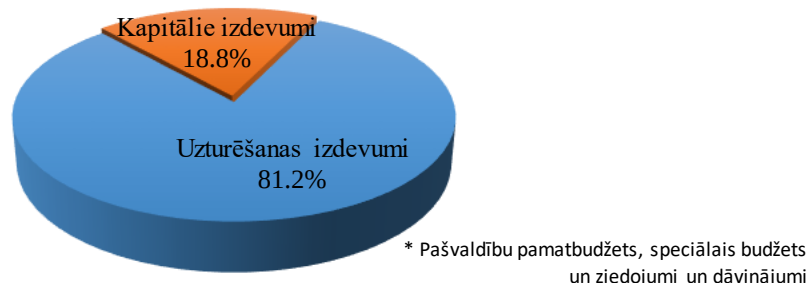
⁹⁸ Ikgadējā statistika par augstāko izglītību Latvijā <https://www.izm.gov.lv/lv/publikācijas-un-statistika/statistika-par-izglitibu/statistika-par-augstako-izglitibu>

⁹⁹ Pieaug kvalificētu darbinieku trūkums- no 2009. līdz 2016. gadam 40% emigrējušo bija augsti izglītoti darbinieki. Eiropas Komisija, Valsts ziņojums par Latviju 2018, Brisele. Pieejams: https://ec.europa.eu/info/sites/info/files/2018-european-semester-country-report-latvia-en_1.pdf.

¹⁰⁰ OECD publicētajā Latvijas ekonomiskajā pārskatā norāda uz zemu zinātnes un rūpniecības nozares sadarbību kā vienu no zemas produktivitātes iemesliem. OECD Economic Surveys: Latvia, OECD 2019. Pieejams: <http://www.oecd.org/economy/surveys/Latvia-2019-OECD-economic-survey-overview.pdf>. Eiropas Komisija, savukārt uzsver zemo pētnieku piedāvājumu no valsts sektora un ierobežoto pētnieku mobilitāti uz privāto sektoru, kas kavē inovācijas darbību attīstību. Eiropas Komisija. Komisijas dienestu darba dokuments 2019. gada ziņojums par Latviju, Brisele, 27.02.2019., pieejams: https://ec.europa.eu/info/sites/info/files/file_import/2019-european-semester-country-report-latvia_lv.pdf.

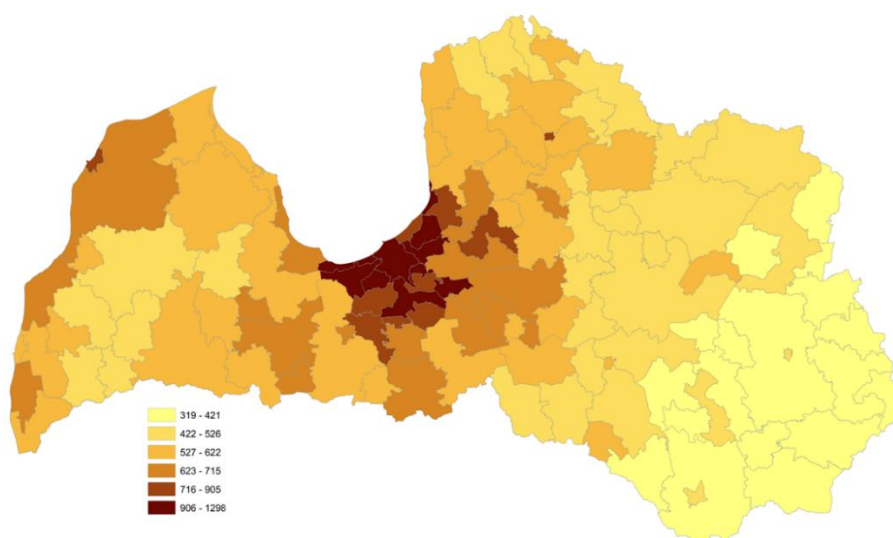
Nozīmīgās atšķirības ekonomiskajā aktivitātē tiešā veidā ietekmē pašvaldību budžetu apjomus, jo pašvaldībās, kurās ir zemāka ekonomiskā aktivitāte (lielāks bezdarbs u.c.), un zemāka vidējā alga ir mazāki nodokļu ieņēmumi. Rēķinot uz 1 iedzīvotāju, pašvaldību 2017.gada nodokļu ieņēmumi būtiski atšķiras – no 1 298,40 *euro* Garkalnes novadā līdz 319,39 *euro* Zilupes novadā (atšķirība četras reizes).¹⁰¹ Nabadzīgākajās pašvaldībās daudz lielāka iedzīvotāju daļa saņem sociālos pabalstus, vēl vairāk samazinot līdzekļus, ko pašvaldība var ieguldīt infrastruktūrā un izglītībā.¹⁰² Disproporcijas pašvaldību ieņēmumos nozīmē, ka pašvaldību rīcībā ir ļoti atšķirīgs līdzekļu apjoms, ko tās var ieguldīt attīstībā un pakalpojumu nodrošināšanā iedzīvotājiem.

Pašlaik daudzām pašvaldībām trūkst līdzekļu investīcijām teritorijā esošās infrastruktūras sakārtošanai un uzlabošanai (sk. 14. un 15.attēlu). Daudzu pašvaldību iespējas atvēlēt nozīmīgu sava budžeta daļu investīciju veikšanai ir ļoti ierobežotas, jo lielākā daļa līdzekļu tiek izlietoti ar pašvaldības funkciju izpildi saistītajiem ikdienas un uzturēšanas izdevumiem – kapitālie izdevumi veido tikai 18,8%.

14.attēls. Pašvaldību kopbudžeta faktiskie izdevumi uz 31.01.2019., % no izdevumiem kopā*

Lielākā daļa pašvaldību ir saņēmējas pašvaldību finanšu izlīdzināšanas fondā, kas liecina, ka to ieņēmumi nenodrošina pietiekošu finansējumu pašvaldības funkciju kvalitatīvai izpildei (2018.gadā dotācijas no pašvaldību finanšu izlīdzināšanas fonda saņēma 104 pašvaldības, bet 15 pašvaldības veica iemaksas). Tāpēc nepieciešama finansējuma novirzīšana pašvaldību investīcijām no citiem finansējuma avotiem.

¹⁰¹ Pašvaldību nodokļu ieņēmumi uz vienu iedzīvotāju, *euro* (2017.gads). Avots: RAIM dati.

¹⁰² OECD (2019) Issues for discussion. Economic survey of Latvia.

15.attēls. Pašvaldību nodokļu ieņēmumi uz vienu iedzīvotāju, euro (2017.gads). Avots: RAIM dati.

Demogrāfiskās tendences reģionos

Pēc OECD datiem 23 no 34 OECD valstīm iedzīvotāju īpatsvars pilsētu reģionos ir pieaudzis laikā no 2000. līdz 2017.gadam. Šis pieaugums ir bijis īpaši izteikts Igaunijā, Latvijā, Kanādā un Somijā, kur pieaugums ir mērāms vairāk kā 3 procentpunktos. Portugālē, Polijā, Igaunijā, Japānā, Latvijā un Ungārijā iedzīvotāju skaita pieaugums bija telpiski daudz lielākā mērā koncentrēts kā citās OECD valstīs, 60% un vairāk valsts reģionu uzrādot iedzīvotāju skaita samazināšanos. Vienlaikus gandrīz visās OECD valstīs šajā periodā lauku teritoriju iedzīvotāju skaits ir samazinājies.¹⁰³

2018.gada sākumā 52% Latvijas iedzīvotāju dzīvoja Rīgas plānošanas reģionā, pārējos reģionos - 9,7-13,7% iedzīvotāju (CSP dati). Rīgas plānošanas reģiona iedzīvotāju īpatsvars kopš 2010.gada (49,4%) ir pieaudzis par 2,6 procentpunktiem, kas liecina par reģionālo atšķirību palielināšanos šajā aspektā.¹⁰⁴

Dati par iedzīvotāju ilgtermiņa migrācijas saldo statistiskajos reģionos liecina, ka laikā no 2000.-2017.gadam iedzīvotāju skaits visvairāk samazinājies Rīgas statistiskajā reģionā (Rīgas pilsētā) – par 84 228, otrajā vietā ierindojas Latgale ar 68 247 iedzīvotāju samazinājumu, trešajā vietā Kurzemes statistiskais reģions ar 57 468 iedzīvotāju samazinājumu. Vienīgais reģions ar iedzīvotāju skaita pieaugumu ir Pierīgas statistiskais reģions, kurā iedzīvotāju skaits palielinājies par 19 369 iedzīvotājiem.¹⁰⁵ OECD dati liecina, ka 40% no izbaukušajiem starp 2009. un 2016.gadu bija augsti kvalificēti.¹⁰⁶ Darba spēka vecuma iedzīvotāju skaits kopš 2000.gada Latvijā samazinājies par 20%.¹⁰⁷

Dati par dabisko pieaugumu liecina, ka visos statistiskajos reģionos laikā no 2000.-2017.gadam ir negatīvs dabiskais pieaugums. Vislielākais negatīvais dabiskais pieaugums ir Latgales reģionā – samazinājums par 52 556 iedzīvotājiem, kam seko Rīgas statistiskais reģions (Rīga) ar 44 182 iedzīvotāju samazinājumu un Vidzemes statistiskais reģions ar 21 734 iedzīvotāju samazinājumu. Vismazākais samazinājums ir Pierīgas statistiskajā reģionā ar 10 191 iedzīvotāju samazinājumu.¹⁰⁸

Laika posmā no 2000.-2019.gadam iedzīvotāju skaits visvairāk samazinājies Latgales statistiskajā reģionā – par 32,5%. Otrajā vietā ir Vidzemes statistiskais reģions ar 27,3% iedzīvotāju skaita samazinājumu un trešajā vietā Kurzemes statistiskais reģions ar 25,5% iedzīvotāju skaita samazinājumu, ceturtajā vietā Zemgales statistiskais reģions ar 21,5% iedzīvotāju skaita samazinājumu un piektajā vietā Rīgas statistiskais reģions (Rīga) ar 17,5% iedzīvotāju skaita samazinājumu. Pierīgas statistiskajā reģionā bijis pieaugums par 3,5%.¹⁰⁹

¹⁰³ OECD (2018). OECD Regions and Cities at a Glance 2018, pp.72.

¹⁰⁴ CSP. ISG020. Iedzīvotāju skaits un tā izmaiņas statistiskajos reģionos, republikas pilsētās, novadu pilsētās un novados. Pieejams: <https://www.csb.gov.lv/lv/statistika/statistikas-temas/iedzivotaji/iedzivotaju-skaitis/tabulas/isg020/iedzivotaju-skaitis-un-ta-izmainas>.

¹⁰⁵ CSP. IBG100. Iedzīvotāju ilgtermiņa migrācijas saldo reģionos, republikas pilsētās un novados. Pieejams: https://data1.csb.gov.lv/pxweb/lv/iedz/iedz__migr/IBG100.px/table/tableViewLayout1/?rxid=1a3a420a-d474-4060-9a0e-66a34fff6e91.

¹⁰⁶ OECD (2019) Economic survey of Latvia.

¹⁰⁷ OECD (2019) Issues for discussion. Economic survey of Latvia.

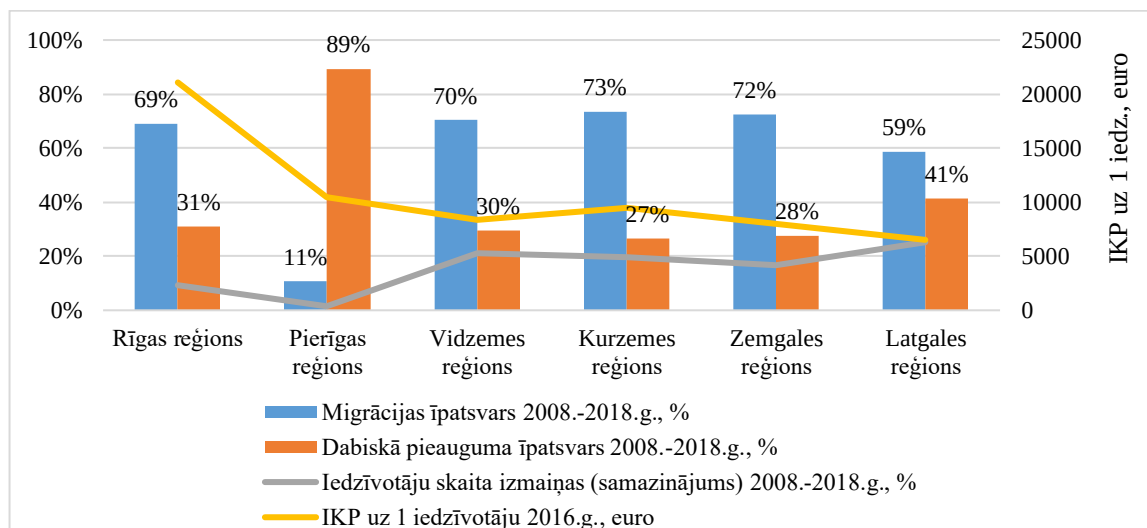
¹⁰⁸ CSP. ISG020. Iedzīvotāju skaits un tā izmaiņas statistiskajos reģionos, republikas pilsētās, novadu pilsētās un novados. Pieejams:

https://data1.csb.gov.lv/pxweb/lv/iedz/iedz__iedzskaitis_ikgad/ISG020.px/table/tableViewLayout1/?rxid=248a40bb-0456-406a-9e57-0a50c217d64c.

¹⁰⁹ CSP. ISG020. Iedzīvotāju skaits un tā izmaiņas statistiskajos reģionos, republikas pilsētās, novadu pilsētās un novados. Pieejams:

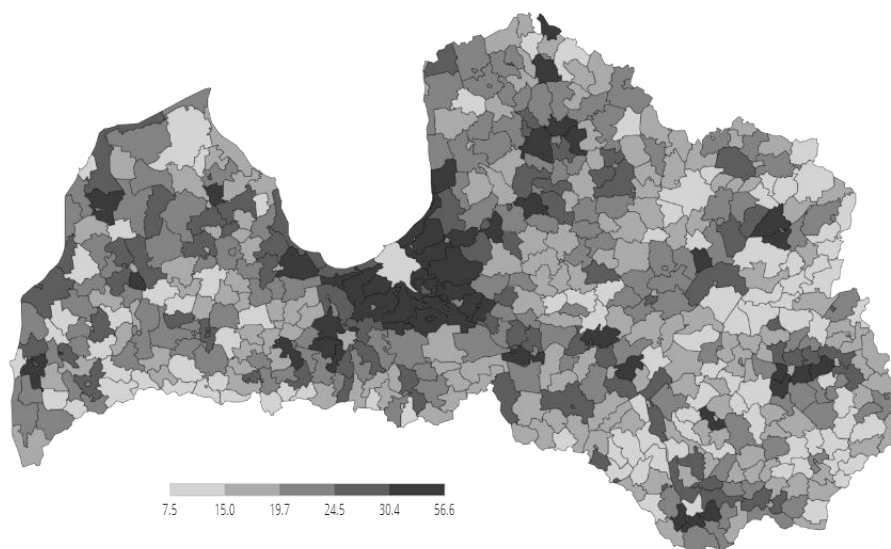
https://data1.csb.gov.lv/pxweb/lv/iedz/iedz__iedzskaitis_ikgad/ISG020.px/table/tableViewLayout1/.

Apskatot iedzīvotāju skaita samazinājumu un tā ietekmējošos faktorus, redzams, ka jo lielāks iedzīvotāju skaita samazinājums ir bijis, jo ar vien nozīmīgāka tajā ir bijusi tieši emigrācija (negatīvs migrācijas saldo), kur Kurzemes statistiskajā reģionā sasniedz pat 73% ietekmi, salīdzinoši ar Pierīgu, kur tas ir tikai 11%, kur reizē arī Pierīgas statistiskajā reģionā ir mazākais iedzīvotāju samazinājums kā tāds (tikai 1% apmērā). Tāpat novērojama likumsakarība – jo zemāks ir IKP, jo lielāks iedzīvotāju skaita samazinājums, kur noteicošais ir bijis tieši emigrācijas faktors (sk. 16.attēlu).

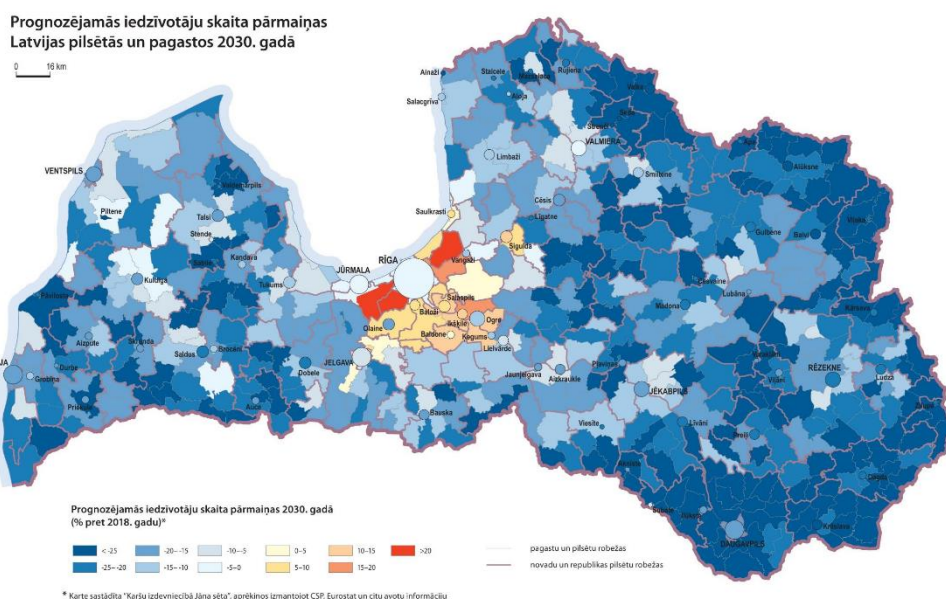
16.attēls. Ekonomika un iedzīvotāju skaita izmaiņas.

Pierīga ir vienīgais statistiskais reģions Latvijā, kur iedzīvotāju skaita samazinājumā ir bijusi nozīme negatīvam dabiskajam pieauguma. Lai arī šajā reģionā ir vērojama augstākā dzimstība un šobrīd veidojas pat rinda uz pirmsskolas izglītības iestādēm (uz pašvaldības pirmsskolas izglītības iestādēm 2018.gada oktobrī bija 7 536 bērni), tas nav spējis kompensēt negatīvu dabisko pieaugumu. Līdz ar to Pierīgas kopējais nelielais iedzīvotāju skaita samazinājums ir skaidrojams ar ārkārtīgi augsto iekšējo migrāciju tieši uz šo reģionu. Kā parāda 17.attēls, vislielākais iedzīvotāju īpatsvars pārcēlās uz Pierīgas statistisko reģionu un pašvaldībām attīstības centru tuvumā.

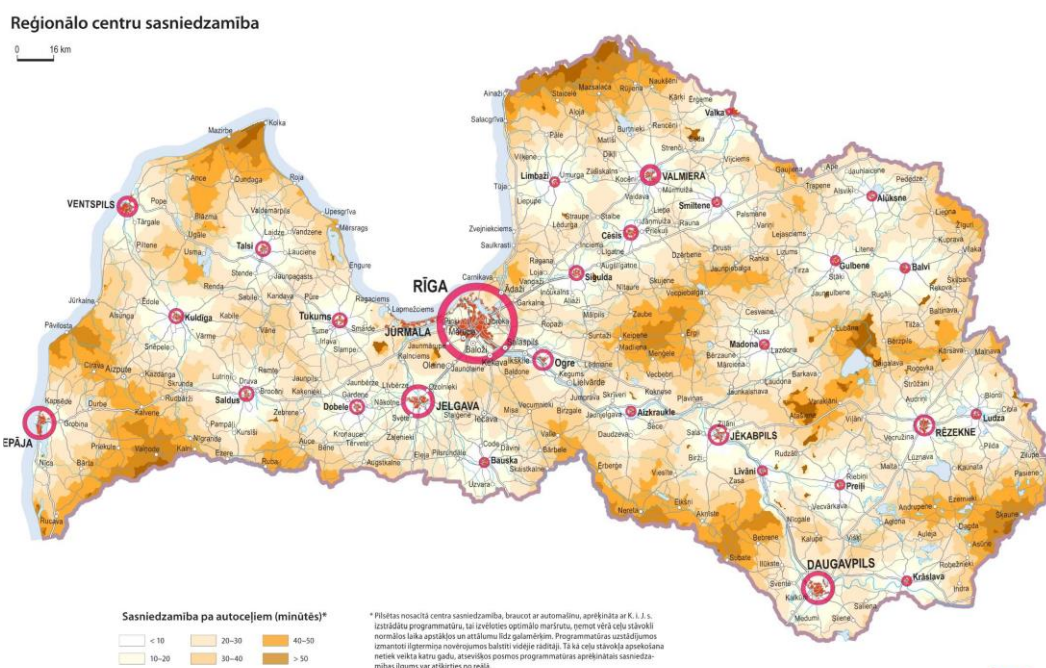
17.attēls. Iekšējā migrācija 2000.-2018.gadā. Iedzīvotāju skaits (%), kas pārcēlās uz attiecīgo teritoriju (novadu pagastu un novadu pilsētu griezumā). Avots: CSP, pieejams: <https://migracija.csb.gov.lv/?id=B1e0JusADQ>.

Prognoze uz 2030.gadu liecina, ka iedzīvotāju skaits daudzās teritorijās turpinās ievērojami samazināties (sk. 18.attēlu).

18.attēls. Prognozējamās iedzīvotāju skaita pārmaiņas Latvijas pilsētās un pagastos 2030.gadā (SIA "Karšu izdevniecība Jāņa sēta", sagatavots pēc VARAM pasūtījuma dalībai reģionālajos semināros).

Reģionālā mobilitāte

19.attēls. Nacionālas un reģionālas nozīmes attīstības centru sasniedzamība no apkārtējām teritorijām, minūtēs (SIA "Karšu izdevniecība Jāņa sēta").

Nozīmīgs faktors, kas tieši ietekmē sociālekonomisko attīstību pašvaldībās, ir arī sasniedzamība (transporta infrastruktūras pieejamība un stāvoklis). Šajā kontekstā nozīmīgs izaicinājums ir iedzīvotāju mobilitāte uz vietām, kur ir darbs. Kā liecina Valsts akciju sabiedrības “Latvijas Valsts ceļi” dati, 44% valsts autoceļu ar melno segumu garuma ir sliktā vai ļoti sliktā stāvoklī (2016.gada dati). Salīdzinot ar 2011.gadu (50%) sliktā un ļoti sliktā stāvoklī esošo ceļu īpatsvars ir samazinājies par 6 procentpunktiem. Pēc Latvijas Pašvaldību savienības vērtējuma ap 50% pašvaldību autoceļu ir sliktā stāvoklī. Kā liecina SIA “Karšu izdevniecība Jāņa sēta” dati, lielākā daļa Latvijas teritorijas no attīstības centriem ir mazāk kā 50 minūšu brauciena attālumā (sk. 19.attēlu).

Sabiedrības iesaiste teritorijas attīstībā

Lai sekmīgi īstenotu reģionālo politiku, teritoriju attīstības jautājumu risināšanā ļoti nozīmīga ir plašākas sabiedrības - uzņēmēju, vietējo sabiedrības grupu un ikviena iedzīvotāja - iesaiste.

Vienlaikus pastāv virkne izaicinājumu, kas saistīti ar sabiedrības iesaisti vietējā attīstības plānošanā:

Saskaņā ar Valsts kancelejas veikto sabiedrības līdzdalības aptauju, vērojama pašvaldību pasivitāte sabiedrības aktivizēšanā un iesaistē attīstības plānošanā, formālu metožu izmantošana; novēlota vai neskaidra informācija par līdzdalības pasākumiem, nepiemērots sabiedrības līdzdalības formāts (laiks, metode), ko bieži ietekmē resursu trūkums pašvaldībās (finanšu un cilvēkresursu) vai nepietiekamas prasmes pilnvērtīga attīstības plānošanas procesa nodrošināšanai (attīstības plānošanas dokumenta izstrāde, sabiedrības līdzdalības aktivitātes, komunikācija).

Daudzās pašvaldībās izpildfunkcijas nav nodalītas no plānošanas funkcijām, kas daudzos gadījumos demotivē darbiniekus nākt klajā ar kvalitatīvākiem sabiedrības iesaistes mehānismiem, jo prasa daudz laika un enerģijas.

Pašlaik vietējās sabiedrības iesaiste teritoriju attīstības jautājumu risināšanā vērtējama kā nepietiekami plaša un aktīva. Pētījuma par varas līdzsvaru un kontroli Latvijas pašvaldībās dati liecina, ka iedzīvotāji netic savām spējām ietekmēt politiskos lēmumus un sociālos procesus, nav atgriezeniskās saites no pašvaldībām par līdzdalības rezultātiem, raksturīga vilšanās par to, ka nav panāks vēlamais rezultāts. Ir nepietiekama prasme dažādām sabiedrības grupām debatēt par aktuāliem jautājumiem, zema sadarbības kultūra.

Vērojams zems sabiedrības uzticības līmenis pārvaldes iestādēm, kas samazina sabiedrības līdzdalības interesi un piederības sajūtu savai teritorijai. Tāpat vērojams zināšanu trūkums par attīstības plānošanas un īstenošanas procesiem (cita starpā sabiedrības attieksme pret lielu investoru ienākšanu pašvaldībā bieži ir noraidošā, baidoties par nelabvēlīgu ietekmi uz dzīves vidi), kā arī par iespējām iesaistīties vietējā un reģionālā līmeņa attīstības plānošanā un īstenošanā, tai skaitā iesaistoties līdzdalības budžetēšanā.

Vienlaikus ir nepietiekams finansiālais atbalsts sabiedrības virzītām aktivitātēm, t.sk. pašvaldību atšķirīgas finanšu kapacitātes dēļ. Savukārt esošā nodokļu sistēma nemotivē maksāt nodokļus, kas t.sk. varētu tikt novirzīti sabiedrības iniciatīvām.

Neraugoties uz izaicinājumiem, ir virkne labu piemēru un risinājumu sabiedrības līdzdalības veicināšanā.

Latvijā par labo praksi teritoriālās attīstības veicināšanā uzskatāmas uz kopienas iniciatīvas balstītās un ar sabiedrības virzītas vietējās attīstības (turpmāk – SVVA) pieejas īstenotās aktivitātes, kas tiek līdzfinansētas no Eiropas Lauksaimniecības fonda lauku attīstībai (ELFLA) un Eiropas Jūrlietu un zivsaimniecības fonda (EJZF). Viens no SVVA pieejas pamatprincipiem ir pieeja no “apakšas uz augšu”, kad iniciatīva nāk no vietējiem iedzīvotājiem, iesaistoties savas

teritorijas problēmu identificēšanā un risināšanā. To ietvaros vietējā rīcības grupa nodrošina uz sabiedrības vajadzībām balstītas vietējās attīstības stratēģijas izstrādi un īstenošanu. Atbilstoši šai stratēģijai attiecīgajā teritorijā dažādus projektus izstrādā un īsteno pašvaldība, pilsoniskās sabiedrības grupas, uzņēmēji, biedrības u.c. fiziskas vai juridiskas personas.

Papildus tam vietējās pašvaldības veido savus vietējās sabiedrības aktivizēšanas un iesaistīšanas pasākumus, piemēram, piešķirot līdzfinansējumu daudzdzīvokļu dzīvojamu māju pagalmu sakopšanai un labiekārtošanai, sabiedrisko atpūtas vietu, bērnu rotaļu laukumu un baznīcu labiekārtošanai, nododot neapsaimniekotos īpašumus vai nodrošinot atvieglojumus telpu nomai, nekustamā īpašuma nodokļa atlaidēm, nodrošinot transportu bērnu un senioru aktivitātēm, deleģējot funkcijas (pieaugušo tālākizglītība, informācijas pieejamības nodrošināšana, sociālie pakalpojumi u.c.) vai veidojot projektu konkursus vietējo iniciatīvu atbalstam u.tml. Pašvaldības nodrošina ne tikai finansiālu atbalstu, bet arī nefinanšu instrumentus (cilvēkresursu kapacitātes celšanai, pakalpojumu attīstībai u.c.).

Daļa pašvaldību piešķir arī līdzfinansējumu nevalstiskajām organizācijām, kas darbojas tās teritorijā, atbalsta piesaistei LEADER programmas ietvaros (piemēram, Aglonas, Alsungas, Dagdas, Dundagas, Gulbenes, Jēkabpils, Krustpils, Skrundas, Ventpils un citi novadi). Pašvaldības īsteno dažādas uzņēmējdarbību veicinošas aktivitātes, tai skaitā īstenojot grantu konkursus. Dažas pašvaldības īsteno sabiedrības līdzdzemtu budžetēšanu, ļaujot iedzīvotājiem vai iedzīvotāju grupām nākt klajā ar projektu idejām un balstot par labākajām, kā arī sniedzot atbalstu labāko projektu īstenošanai (piemēram, Rīga, Kuldīga). Par šo un par citiem iedzīvotāju iesaistīšanas lēmumu pieņemšanā veidiem detalizētāk skatīt Sabiedriskās politikas centra "Providus" veiktajā pārskatā par iedzīvotāju iesaistes piemēriem Latvijas pašvaldībās.¹¹⁰

Ārpus pašvaldības mehānismiem sabiedrības līdzdalības veicināšanai, kā labā prakse minama reģionālo NVO centru darbība, kuri konsultē pilsonisko sabiedrību, biedrības un nodibinājumus par līdzdalības iespējām publisko lēmumu pieņemšanas procesos. Tāpat, kā nozīmīgs instruments ar pieaugošu nākotnes potenciālu, minami arī novadu kopienu fondi, kas Latvijā darbojas jau 15 gadus (piemēram, Valkas, Talsu, Alūksnes, Preiļu novados). To ietvaros tiek atbalstītas vietējās iniciatīvas, balstoties uz kopienas pašas resursiem, tādējādi veicinot sabiedrības līdzatbildību attīstības procesos.

Pašvaldību investīciju vajadzības

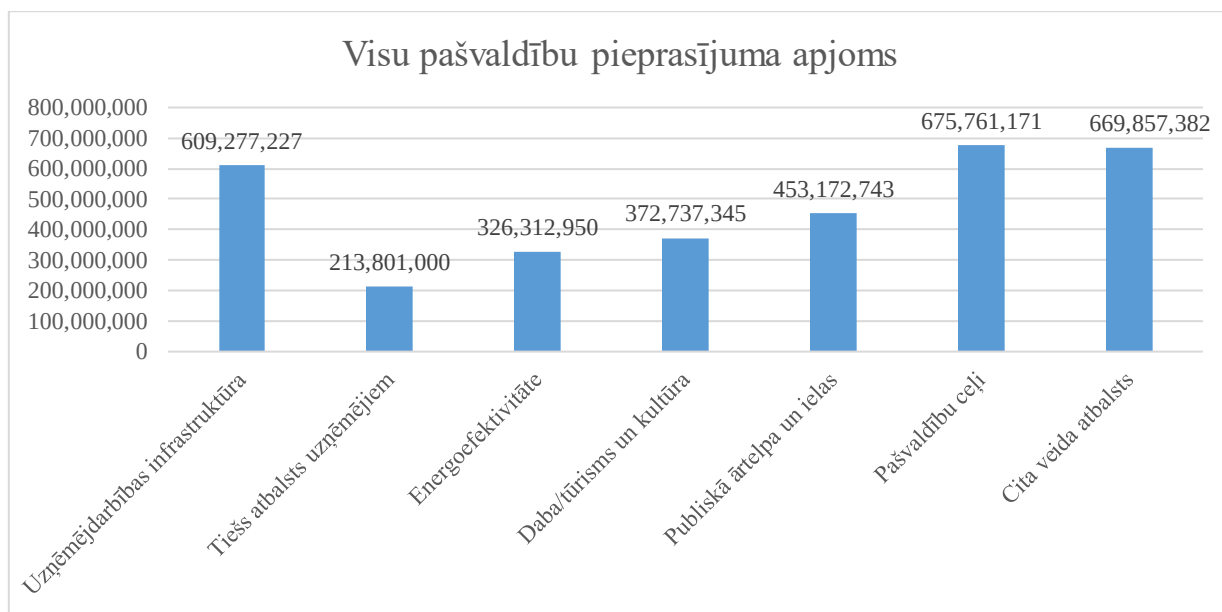
Lai noskaidrotu pašvaldību investīciju pieprasījumu, VARAM 2018.gada jūlijā – 2019.gada janvārī veica pašvaldību anketēšanu par investīciju vajadzībām ES regulu priekšlikumos ietvertajās jomās:

- 1) Pašvaldību uzņēmējdarbības atbalsta infrastruktūra un cita veida atbalsts uzņēmējdarbības veicināšanai teritorijā;
- 2) Energoefektivitāte pašvaldību īpašumos;
- 3) Daba/tūrisms un kultūra (pašvaldību īpašumi);
- 4) Pašvaldību publiskā ārtelpa un ielas, t.sk. pārbrauktuves;
- 5) Pašvaldību ceļi, t.sk. pārbrauktuves.
- 6) Cita veida atbalsts.

Pašvaldību kopējais investīciju pieprasījums ar trīs projektu ierobežojumu ir 3,3 miljardi *euro* (sk. detalizētāk 20.attēlā).

¹¹⁰Pārskats par iedzīvotāju iesaistes piemēriem Latvijas pašvaldībās, Sabiedriskās politikas centrs "Providus", 2019

Attiecīgi atbalsta pasākumiem pieprasītais finansējuma apjoms noteikts, pamatojoties uz pašvaldību pieprasījuma izvērtējumu.

20.attēls. Pašvaldību investīciju pieprasījums ar 3 projektu ierobežojumu.

**Vides aizsardzības un
reģionālās attīstības ministrs**

J. Pūce

2. pielikums Reģionālās politikas pamatnostādnēm 2021.-2027. gadam

Ietekmes novērtējums uz valsts un pašvaldību budžetiem

Uzdevums	Plānotais finansējums			Nepieciešamais papildu finansējums						
	n gads	n + 1	n + 2	2021	2022	2023	2024	2025	2026	2027
A. Apakšmērķis. Uzņēmējdarbības vides uzlabošana reģionos										
A. 1. Rīcības virziens. Vietas sagatavošana uzņēmējiem un to produktivitāte										
A.1.1.uzdevums: Publiskās infrastruktūras attīstība uzņēmējdarbības atbalstam										
Finansējums kopā						114,285,714	114,285,714	114,285,714	114,285,714	114,285,714
Pašvaldību budžets						34,285,714	34,285,714	34,285,714	34,285,714	34,285,714
Privātais sektors										
Vidēja termiņa budžeta ietvara likums, kopā						80,000,000	80,000,000	80,000,000	80,000,000	80,000,000
tajā skaitā:										
valsts pamatfunkciju īstenošana										
ES politiku instrumentu un pārējās ārvalstu finanšu palīdzības līdzfinansēto projektu un pasākumu īstenošana*						80,000,000	80,000,000	80,000,000	80,000,000	80,000,000
A.1.2.uzdevums: Ieguldījumi pamatlīdzekļos esošo/jaunu produktu un pakalpojumu attīstībai										
Finansējums kopā						64,174,311	64,174,311	64,174,311	64,174,311	64,174,311
Pašvaldību budžets										
Privātais sektors						35,295,871	35,295,871	35,295,871	35,295,871	35,295,871
Vidēja termiņa budžeta ietvara likums, kopā						28,878,440	28,878,440	28,878,440	28,878,440	28,878,440
tajā skaitā:										
valsts pamatfunkciju īstenošana										
ES politiku instrumentu un pārējās ārvalstu finanšu palīdzības līdzfinansēto projektu un pasākumu īstenošana*						28,878,440	28,878,440	28,878,440	28,878,440	28,878,440
A.1.3.uzdevums: Nekustamā īpašuma regulējuma pilnveidošana, uzlabojot īpašuma pārdošanas nosacījumus atbilstoši komersanta ieguldījuma apjomam (esošā budžeta ietvaros)										
Finansējums kopā										
Pašvaldību budžets										
Privātais sektors										
Vidēja termiņa budžeta ietvara likums, kopā										
tajā skaitā:										
valsts pamatfunkciju īstenošana										
ES politiku instrumentu un pārējās ārvalstu finanšu palīdzības līdzfinansēto projektu un pasākumu īstenošana*										
A.1.4.uzdevums: Atbalsts reģionālajiem projektiem – reģionālo projektu programmas izveide										
Finansējums kopā						33,600,000	33,600,000	33,600,000	33,600,000	33,600,000
Pašvaldību budžets						33,600,000	33,600,000	33,600,000	33,600,000	33,600,000
Privātais sektors										
Vidēja termiņa budžeta ietvara likums, kopā										
tajā skaitā:										
valsts pamatfunkciju īstenošana										
ES politiku instrumentu un pārējās ārvalstu finanšu palīdzības līdzfinansēto projektu un pasākumu īstenošana*										

A.1.5.uzdevums: Pašvaldību darbības standarts – atbalsta komplekts uzņēmējdarbībai (esošā budžeta ietvaros)										
Finansējums kopā										
Pašvaldību budžets										
Privātais sektors										
Vidēja termiņa budžeta ietvara likums, kopā										
tajā skaitā:										
valsts pamatfunkciju īstenošana										
ES politiku instrumentu un pārējās ārvalstu finanšu palīdzības līdzfinansēto projektu un pasākumu īstenošana*										
A.1.6.uzdevums: Valsts aizdevumu pašvaldībām nosacījumu pilnveidošana (esošā budžeta ietvaros)										
Finansējums kopā										
Pašvaldību budžets										
Privātais sektors										
Vidēja termiņa budžeta ietvara likums, kopā										
tajā skaitā:										
valsts pamatfunkciju īstenošana										
ES politiku instrumentu un pārējās ārvalstu finanšu palīdzības līdzfinansēto projektu un pasākumu īstenošana*										
A.1.7.uzdevums: Reģionālās inovācijas un zināšanu platformas izveide un darbība (finansējums tiks precizēts RIS stratēģijas izstrādē)										
Finansējums kopā										
Pašvaldību budžets										
Privātais sektors										
Vidēja termiņa budžeta ietvara likums, kopā										
tajā skaitā:										
valsts pamatfunkciju īstenošana										
ES politiku instrumentu un pārējās ārvalstu finanšu palīdzības līdzfinansēto projektu un pasākumu īstenošana*										
A.2. Rīcības virziens. Cilvēkkapitāla piesaiste reģionos										
A.2.1.uzdevums: Cilvēkresursu piesaiste – atbalsts augsti kvalificēta darba spēka piesaistei reģionos										
Finansējums kopā						28,495,022	28,495,022	28,495,022	28,495,022	28,495,022
Pašvaldību budžets										
Privātais sektors						15,672,262	15,672,262	15,672,262	15,672,262	15,672,262
Vidēja termiņa budžeta ietvara likums, kopā						12,822,760	12,822,760	12,822,760	12,822,760	12,822,760
tajā skaitā:										
valsts pamatfunkciju īstenošana										
ES politiku instrumentu un pārējās ārvalstu finanšu palīdzības līdzfinansēto projektu un pasākumu īstenošana*						12,822,760	12,822,760	12,822,760	12,822,760	12,822,760
A.2.2.uzdevums: Nodokļu risinājumi darba algu atbalstam Latgales reģionā (esošā budžeta ietvaros)										
Finansējums kopā										
Pašvaldību budžets										
Privātais sektors										
Vidēja termiņa budžeta ietvara likums, kopā										

tajā skaitā:										
valsts pamatfunkciju īstenošana										
ES politiku instrumentu un pārējās ārvalstu finanšu palīdzības līdzfinansēto projektu un pasākumu īstenošana*										
A.2.3. Mājokļu pieejamība darbaspēkam reģionos (finansējumu noteiks EM Mājokļu politikas pamatnostādņu ietvaros)										
Finansējums kopā										
Pašvaldību budžets										
Privātais sektors										
Vidēja termiņa budžeta ietvara likums, kopā										
tajā skaitā:										
valsts pamatfunkciju īstenošana										
ES politiku instrumentu un pārējās ārvalstu finanšu palīdzības līdzfinansēto projektu un pasākumu īstenošana*										
A.2.4.uzdevums: Remigrācijas atbalsta pasākumi										
Finansējums kopā	643529	643529	643529							
Pašvaldību budžets										
Privātais sektors										
Vidēja termiņa budžeta ietvara likums, kopā	643529	643529	643529							
tajā skaitā:										
valsts pamatfunkciju īstenošana	643529	643529	643529							
ES politiku instrumentu un pārējās ārvalstu finanšu palīdzības līdzfinansēto projektu un pasākumu īstenošana*										
B. Apakšmērķis. Pakalpojumu efektivitātes uzlabošana reģionos										
B.1. rīcības virziens. Pakalpojumu nodrošināšana reģionos atbilstoši demogrāfiskajiem izaicinājumiem										
B.1.1.uzdevums: Pašvaldību ēku energoefektivitātes uzlabošana pakalpojumu sniegšanai										
Finansējums kopā						28,571,429	28,571,429	28,571,429	28,571,429	28,571,429
Pašvaldību budžets						8,571,429	8,571,429	8,571,429	8,571,429	8,571,429
Privātais sektors										
Vidēja termiņa budžeta ietvara likums, kopā						20,000,000	20,000,000	20,000,000	20,000,000	20,000,000
tajā skaitā:										
valsts pamatfunkciju īstenošana										
ES politiku instrumentu un pārējās ārvalstu finanšu palīdzības līdzfinansēto projektu un pasākumu īstenošana*						20,000,000	20,000,000	20,000,000	20,000,000	20,000,000
B.1.2.uzdevums: Pirmsskolas izglītības un bērnu pieskatīšanas pakalpojuma pieejamība										
Finansējums kopā						22,857,143	22,857,143	22,857,143	22,857,143	22,857,143
Pašvaldību budžets						6,857,143	6,857,143	6,857,143	6,857,143	6,857,143
Privātais sektors										
Vidēja termiņa budžeta ietvara likums, kopā						16,000,000	16,000,000	16,000,000	16,000,000	16,000,000
tajā skaitā:										
valsts pamatfunkciju īstenošana										
ES politiku instrumentu un pārējās ārvalstu finanšu palīdzības līdzfinansēto projektu un pasākumu īstenošana*						16,000,000	16,000,000	16,000,000	16,000,000	16,000,000
B.1.3.uzdevums: Viedas pašvaldības – pakalpojumu efektivitātes uzlabošana										

Finansējums kopā						8,571,429	8,571,429	8,571,429	8,571,429	8,571,429
Pašvaldību budžets						2,571,429	2,571,429	2,571,429	2,571,429	2,571,429
Privātais sektors										
Vidēja termiņa budžeta ietvara likums, kopā						6,000,000	6,000,000	6,000,000	6,000,000	6,000,000
tajā skaitā:										
valsts pamatfunkciju īstenošana										
ES politiku instrumentu un pārējās ārvalstu finanšu palīdzības līdzfinansēto projektu un pasākumu īstenošana*						6,000,000	6,000,000	6,000,000	6,000,000	6,000,000
B.1.4.uzdevums: Vienoto klientu apkalpošanas centru pieejamība un darbība										
Finansējums kopā	940,394	940,394								
Pašvaldību budžets										
Privātais sektors										
Vidēja termiņa budžeta ietvara likums, kopā	940,394	940,394								
tajā skaitā:										
valsts pamatfunkciju īstenošana	940,394	940,394								
ES politiku instrumentu un pārējās ārvalstu finanšu palīdzības līdzfinansēto projektu un pasākumu īstenošana*										
B.2. rīcības virziens. Sasniedzamība un dzīves vide reģionos										
B.2.1.uzdevums: Sasniedzamība starp reģioniem (finansējumu noteiks SaM Transporta attīstības pamatnostādņu ietvaros)										
Finansējums kopā										
Pašvaldību budžets										
Privātais sektors										
Vidēja termiņa budžeta ietvara likums, kopā										
tajā skaitā:										
valsts pamatfunkciju īstenošana										
ES politiku instrumentu un pārējās ārvalstu finanšu palīdzības līdzfinansēto projektu un pasākumu īstenošana*										
B.2.2. Transports pēc pieprasījuma pašvaldībās (finansējums tiks noteikts, izvērtējot pilotprojekta rezultātus)										
Finansējums kopā										
Pašvaldību budžets										
Privātais sektors										
Vidēja termiņa budžeta ietvara likums, kopā										
tajā skaitā:										
valsts pamatfunkciju īstenošana										
ES politiku instrumentu un pārējās ārvalstu finanšu palīdzības līdzfinansēto projektu un pasākumu īstenošana*										
B.2.3.uzdevums: Valsts reģionālās un vietējās nozīmes autoceļu tīkla pārbūve un atjaunošana administratīvi teritoriālās reformas kontekstā										
Finansējums kopā				74,800,000	123,800,000	101,400,000				
Pašvaldību budžets										
Privātais sektors										
Vidēja termiņa budžeta ietvara likums, kopā				74,800,000	123,800,000	101,400,000				
tajā skaitā:										
valsts pamatfunkciju īstenošana				74,800,000	123,800,000	101,400,000				
ES politiku instrumentu un pārējās ārvalstu finanšu palīdzības līdzfinansēto projektu un pasākumu īstenošana*										

B.2.4.uzdevums: Mobilitātes uzlabošana Rīgas metropoles areālā (finansējums tiks precizēts atbilstoši Rīgas metropoles mobilitātes plānam)										
Finansējums kopā										
Pašvaldību budžets										
Privātais sektors										
Vidēja termiņa budžeta ietvara likums, kopā										
tajā skaitā:										
valsts pamatfunkciju īstenošana										
ES politiku instrumentu un pārējās ārvalstu finanšu palīdzības līdzfinansēto projektu un pasākumu īstenošana*										
B.2.5.uzdevums: Pašvaldību ceļu un ielu infrastruktūras attīstība un mobilitātes uzlabošana										
Finansējums kopā						34,285,714	34,285,714	34,285,714	34,285,714	34,285,714
Pašvaldību budžets						10,285,714	10,285,714	10,285,714	10,285,714	10,285,714
Privātais sektors										
Vidēja termiņa budžeta ietvara likums, kopā						24,000,000	24,000,000	24,000,000	24,000,000	24,000,000
tajā skaitā:										
valsts pamatfunkciju īstenošana										
ES politiku instrumentu un pārējās ārvalstu finanšu palīdzības līdzfinansēto projektu un pasākumu īstenošana*						24,000,000	24,000,000	24,000,000	24,000,000	24,000,000
B.2.6.uzdevums: Ilgtspējīgas publiskās ārtelpas attīstība										
Finansējums kopā						28,571,429	28,571,429	28,571,429	28,571,429	28,571,429
Pašvaldību budžets						8,571,429	8,571,429	8,571,429	8,571,429	8,571,429
Privātais sektors										
Vidēja termiņa budžeta ietvara likums, kopā						20,000,000	20,000,000	20,000,000	20,000,000	20,000,000
tajā skaitā:										
valsts pamatfunkciju īstenošana										
ES politiku instrumentu un pārējās ārvalstu finanšu palīdzības līdzfinansēto projektu un pasākumu īstenošana*						20,000,000	20,000,000	20,000,000	20,000,000	20,000,000
B.3.rīcības virziens. Plānošanas reģionu un pašvaldību administrācijas darba efektivitāte										
B.3.1.uzdevums: Pašvaldību un plānošanas reģionu kapacitātes palielināšana viedai attīstības plānošanai un īstenošanai										
Finansējums kopā					400,000	328,163	328,163	328,163	328,163	328,163
Pašvaldību budžets										
Privātais sektors										
Vidēja termiņa budžeta ietvara likums, kopā					400,000	328,163	328,163	328,163	328,163	328,163
tajā skaitā:										
valsts pamatfunkciju īstenošana										
ES politiku instrumentu un pārējās ārvalstu finanšu palīdzības līdzfinansēto projektu un pasākumu īstenošana**					400,000	328,163	328,163	328,163	328,163	328,163
B.3.2.uzdevums: Pašvaldību administratīvi teritoriālās reformas īstenošana un reģionālā pārvaldes līmeņa darbības uzlabošana (esošā budžeta ietvaros)										
Finansējums kopā										
Pašvaldību budžets										
Privātais sektors										

Vidēja termiņa budžeta ietvara likums, kopā										
tajā skaitā:										
valsts pamatfunkciju īstenošana										
ES politiku instrumentu un pārējās ārvalstu finanšu palīdzības līdzfinansēto projektu un pasākumu īstenošana*										
B.3.3.uzdevums: Pašvaldību finanšu sistēmas pilnveidošana (esošā budžeta ietvaros)										
Finansējums kopā										
Pašvaldību budžets										
Privātais sektors										
Vidēja termiņa budžeta ietvara likums, kopā										
tajā skaitā:										
valsts pamatfunkciju īstenošana										
ES politiku instrumentu un pārējās ārvalstu finanšu palīdzības līdzfinansēto projektu un pasākumu īstenošana*										
B.3.4.uzdevums: Regulejuma izstrāde valsts budžeta dotācijai pašvaldību ES fondu projektu līdzfinansēšanai										
Finansējums kopā						12,000,000	12,000,000	12,000,000	12,000,000	12,000,000
Pašvaldību budžets										
Privātais sektors										
Vidēja termiņa budžeta ietvara likums, kopā						12,000,000	12,000,000	12,000,000	12,000,000	12,000,000
tajā skaitā:										
valsts pamatfunkciju īstenošana										
ES politiku instrumentu un pārējās ārvalstu finanšu palīdzības līdzfinansēto projektu un pasākumu īstenošana**						12,000,000	12,000,000	12,000,000	12,000,000	12,000,000
B.3.5.uzdevums: Paplašināt teritoriālās statistikas klāstu un ieguves iespējas										
Finansējums kopā						857,143	857,143	857,143	857,143	857,143
Pašvaldību budžets										
Privātais sektors										
Vidēja termiņa budžeta ietvara likums, kopā						857,143	857,143	857,143	857,143	857,143
tajā skaitā:										
valsts pamatfunkciju īstenošana										
ES politiku instrumentu un pārējās ārvalstu finanšu palīdzības līdzfinansēto projektu un pasākumu īstenošana**						857,143	857,143	857,143	857,143	857,143
B.3.6.uzdevums: Plašākas sabiedrības iesaiste reģionālās politikas mērķu sasniegšanā (esošā budžeta ietvaros, papildu nepieciešamais finansējums tiks precizēts, izstrādājot līdzdalības budžeta ieviešanas modeli)										
Finansējums kopā										
Pašvaldību budžets										
Privātais sektors										
Vidēja termiņa budžeta ietvara likums, kopā										
tajā skaitā:										
valsts pamatfunkciju īstenošana										
ES politiku instrumentu un pārējās ārvalstu finanšu palīdzības līdzfinansēto projektu un pasākumu īstenošana*										

B.3.7.uzdevums: Pašvaldības administratīvo un pakalpojumu sniegšanas procesu modernizācija un digitalizācija, digitālo risinājumu koplietošana (finansējums tiks precizēts Digitālās transformācijas pamatnostādņu ietvaros)										
Finansējums kopā										
Pašvaldību budžets										
Privātais sektors										
Vidēja termiņa budžeta ietvara likums, kopā										
tajā skaitā:										
valsts pamatfunkciju īstenošana										
ES politiku instrumentu un pārējās ārvalstu finanšu palīdzības līdzfinansēto projektu un pasākumu īstenošana*										

* ES fondu finansējuma apjoms pamatnostādņu projektā iezīmēto uzdevumu īstenošanai ir indikatīvs, ņemot vērā, ka ES līmenī vēl turpinās diskusijas par ES dalībvalstīm pieejamo ES fondu finansējumu 2021.–2027.gada plānošanas periodam un atbalsta tvērumu.

** Norādītais papildu valsts budžeta finansējums ir nepieciešams kā līdzfinansējums ES politiku instrumentu un pārējās ārvalstu finanšu palīdzības līdzfinansēto projektu un pasākumu īstenošanai (finansējuma ietvaros ir gan ES fondu daļa, gan valsts budžeta līdzfinansējuma

Vides aizsardzības un reģionālās attīstības ministrs

J. Pūce

daļa)